

Revi **LALIT** d e k l a s

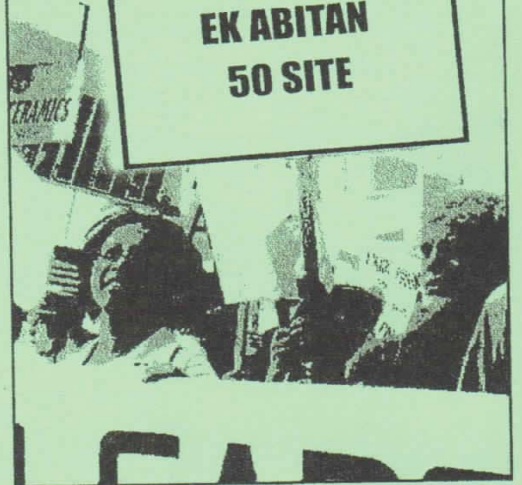
Rs. 20.00

Enn Piblikasyon Lagazet Lalit deklas

No. **149**
NOVAM 2022
DESAM 2022

ISSN 1694-3171

SITE LAMYANT: 20 AN LALIT
VIKTWAR
KOMITE KONZWIN
REZYONAL LALIT
EK ABITAN
50 SITE

Editorial:
SITYASYON POLITIK BIZAR E DANZERE 3

Editorial No.1:
DIS PWIN LOR LEKEL LOPOZISYON TI KAPAV E
TI BIZIN OPOZ GUVERNMAN JUGNAUTH 3

Editorial No.2:
TRWA FASON KI PA DITU ITIL OPOZ MSM 6

Editorial No.3:
PROGRAM RAMGOOLAM KUMA ANONSE MOHIT HORL 9

Editorial No.4:
ASHOK SUBRON FINN FUY ENN GRO TRU POLITIK
E LI LADAN 10

Editorial No.5:
E BANN LANBASAD DAN TUSALA? 12

LAKUR SIPREM
LINDSEY COLLEN CHALENNJ
LALWA KI KONSERN
LALWA MARYAZ

Paz 14

FODE TRUVE E TANDE DAN LAKUR
NESESITE KI LAZISTIS
DERULE O-KLER

Paz 24

KUP DIMOND QATAR 2022
KONDISYON TRAVAY
TRAVAYER LEZOT PEI
PRE-OKIP LAPRES

Paz 30

PALESTINN
RAPOR KOMISYON
NAVI PILLAY (NASYON ZINI)
DEKRET ISRAEL
SO LOKIPASYON
ILEGAL

Paz 31

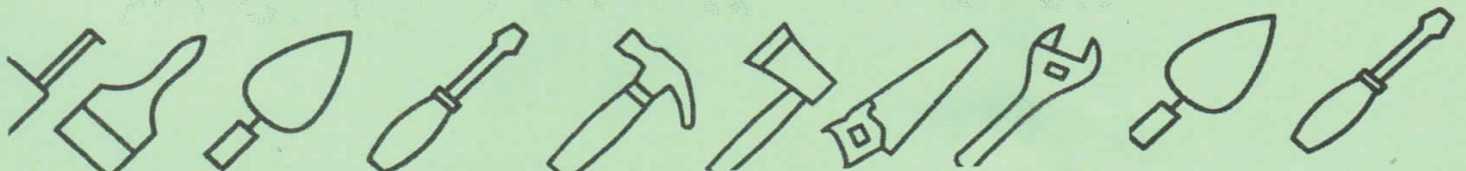
PU LEKRITIR KREOL KOERAN E LIB
REPONS LPT A
ARNAUD CARPOORAN

Paz 25

TEORI
► **PROGRAM TRANZISYONEL:**
KI LI ETE?

Paz 36

▷ **KI ETE ENN REVOLISYON**
Paz 37

KONTENI

Nimero 149

Novam 2022 - Desam 2022

EDITORIAL: Sityasyon Politik Bizar e Danzere: Introdiksyon	3
Editorial Nimero 1: Dis Pwin lor Lekel Lopoizasyon ti Kapav e ti Bizin Opoz GM MSM	3
Editorial Nimero 2: Trwa Fason ki pa ditu ltil opoz MSM	6
Editorial Nimero 3: Program Ramgoolam kuma Anonse Mohit Horl	9
Editorial Nimero 4: Ashok Subron Finn Fuy enn Gro Tru Politik e li Ladan	10
Editorial Nimero 5: E Bann Lanbasad dan Tusala?	12
LALIT an Aksyon	13
Lakur Siprem: Lindsey Collen Chalennj Lalwa ki Konsern Drwa Maryaz	14
Immigration Act 2022: Deklarasyon, Apel e Solidarite	15
Site Lamyant - 20 an Lalit: Viktwar Komite Konzwin Rezyonal LALIT ek Abitan 50 Site	16
Bizin Servi Later pu Anplwa, Lakaz, Manze	17
Reynion LALIT dan 29 Site: Lalis Plas kot finn Selebre Laviktwar	18
Amandman <i>Dangerous Drugs Act</i> ; LALIT dan Lavangard depi 40 an	19
Dlego Garcia ek Chagos	
Angle donn Sitwayennte Desandan Chagosyin	20
LALIT Statement: Negotiations Over Sovereignty - Something Not Negotiable	21
Rapor Human Rights Watch	21
Maldiv Desid pu Sanze, Vot Anfaver Moris dan Nasyon Zini	22
Kan Guvernman Servi Sarz ek Fos Sarz o-Kriminel kont Opozan	23
Nesesite ki Lazistis Derule o-Kler	24
Repons LPT a Arnaud Carpooran	25
Langaz Kreol: LPT anons Nuvo Kolok	27
Korl for Peyperz: LPT	28
Malgre Fon "Lapert & Ditor": Fayit Konferans COP 27	29
Kup Dimond Qatar 2022: Kondisyon Travay pu Travayer Lezot Pei Preokip Lapres	30
Internasyonal	
Palestinn: Rapor Navi Pillay, Komisyon UN, Dekret Israel so Lokipasyon Ilegal	31
Lefe Enn Long Lager Larisi-Ikrenn	32
Eleksyon Brezil: Defet Jair Bolsonaro, laviktwar pu Lula	32
Eleksyon Mi-Manda USA 2022	32
Kongre 6-Zur LALIT: Enn Apersi	
Enn Lexperyans Anrisesan Net	33
Kontex nu Kongre 6-Zur	34
Teori	
Program Transizyonel, ki li ete?	36
Ki ete enn Revolisyon?	37

INPRIME PAR LALIT,
153 RUT RWAYAL, GRNW, PORT LOUIS, REPIBLIK MORIS.
RS 20/-

www.lalitmauritius.org TEL 208 2132 ek 208 5551 lalitmail@intnet.mu
YOUTUBE CHANNEL: lalitmauritius SOUNDCLLOUD CHANNEL: lalitmauritius
Facebook LalitMauritius

Sityasyon Politik Bizar e Danzere

Exsepsyonelman, nu editorial dan REVI LALIT, li an 5 lartik diferan.

Kifer? Dan sa introdiksyon la, nu pu explike.

Rezim MSM, li enn rezim ki pe fye deplizanpli lor represyon, e anmemtan li pena enn plan ekonomik zeneral ki pu kree anplwa pu dimunn Moris e asir lavenir nu pei. Alor, nu bizin gete lor ki pwin Lopoziyon ti oredi pe opoz sa rezim MSM opuvwar la. Sa, li premye lartik dan nu editorial: “10 pwin lor lekel Lopoziyon ti kapav e ti devet opoz rezim MSM.”

Me, ki nu finn truve? Nu trav zafer farfeli kuma gran, gran parti lopoziyon kas lalyans, reranz lalyans depandan lor azisman inprevizib individi kuma Bruneau Laurette – so miting Plas Dike finn separ Travayis depi MMM ek PMSD, so arestasyon finn re-kol zot ansam. Enn individi ki fer lagrev lafin pu bes pri lesans gayn kad sinnyor tule trwa parti dan lamars su-tyin, mem si dan zot parti ena lager tu kalite. Tusa dezord dan Lopoziyon Parlamter ek extra-Parlamter amenn nu lor dezyem lartik dan nu editorial: “Trwa pwin lor Lekel pa Itil Opoz rezim MSM.”

“Ki program ki Travayis finn evoke pandan so mobilizasyon Mohit Horl?” La, trwazyem lartik dan nu editorial. Nu kritik konteni pwin programatik ki emerze dan diskur Navin Ramgoolam, lider Travayis sa zur la.

Ansam ar Travayis dan Mohit Horl ti ena prezan, e li etonan, Rezistans ek Alternativ. Pa zis sa, me zot finn mandye enn invitasyon pu zot prezan. Kifer Ashok Subron telman kwinse politikman ki li pe bizin rod atas li ar Travayis kumsa?

Sirtu kan fek-la Rezistans ti pe sarye pankart “BZTD” (b... zot tu deor!) Repons a sa kestyon la, li form baz katriem lartik dan nu editorial.

E sinkyem lartik, li explike kimanyer Moris finn vinn inportan dan nuvo sityasyon zeo-politik mondyal ki pe dekante aktyelman, e kimanyer sa vedir nu bizin vizilan lor azisman O-komisarya Britanik ek

Lanbasad Amerikin dan sa moman inportan pu Chagos inkliir Diego Garica. E nu bizin osi anmemtan vizilan lor azisman de lezot, O-komisarya Lind ek Lanbasad Lafrans, kan zot pe oblize adapte ar nuvo lalyans militer USA-Lind, e afeblisman Lerop, kot USA pe fer pei kuma Lafrans kurbe divan li, pey lepo kase pu lager Larisi kont Ikrenn.

EDITORIAL – Nimerò I

Dis Pwin lor Lekel Lopoziyon ti Kapav e ti Bizin Opoz Guvernman Jugnauth

Dabor, lor ki kalite pwin Lopoziyon ti kapav opoz rezim MSM ek Pravind Jugnauth dan enn fason rasyonel?

Nu kumanse par gete ki klas ki donn rezim aktyel so lasiz politik.

Li enn Guvernman ki reprezant sirtu sa bann kapitalist ki sutenir li politikman. Sa so vre baz: kapitalist ek kontrakter mwayin-grander ki pre ar rezim.

U kapav trav sa kuma *koripsyon*, me li pli presi pu trav realite an-term klas sosyal ki rezim reprezante.

Li pa enn guvernman ki rul pei la dan lintere klas travayer. Non. Pa ditu. E zame li pa finn reprezant lintere klas travayer. Pu MSM, okontrè, proletarya pa existe: li prefer diviz li an “dimunn mizer ki merit led”, enn kote, ek dimunn ki kontrole e divize an diferan sektor par lider sindikal, lot kote.

Me, baz sosyal MSM li pli larz ki sa tigit kapitalist pu ki li evre. E nu bizin rekonet sa, sinon nu pa

pu konpran naryin. Li enn rezim ki, malgre presyon byin for depi burzwazi dan so totalite, li finn mintenir tu kalite mezir ki favoriz klas travayer, sirtu antan ki elekter: Ena pansyon iniversel ki li finn, e pu, ogmante, e ki sibvansyonnn bann fami mizer an antye. Ena saler minimem ki enn gran, gran led pu sa seksyon klas travayer ki invizib e ki ti pe tus telman tigit ki zot ti pe etufe. Ena kontinyasyon *cross-subsidy* anfaver dimunn ki pli mizer dan sosyete: MSM taxe seki rul loto, pu ki kapav gard pri ba pu diri, lafarinn, delwil kwi-manze e gaz kwi-manze. Li finn pibliye Award pu enn 40-enn sektor travay an 2019, kot nuvo Remuneration Order aplike. Li finn mintenir ledikasyon gratis ek swin lasante gratis – de servis vital pu plis ki 80% popilasyon. Ena zis enn elit ki krwar li tro bon pu sa servis iniversel la. Guvernman dirize par MSM finn osi konstrir enn servis metro ki permet par milye dimunn vwayaz vit, avek

mwins polisyon e mwins tapaz ant 5 lavi, e lor la, fini azut enn but otur Ebenn ek Redwi. Tusala finn ed MSM pu brikol enn ase gran “blok istorik” otur so bann seksyon favori dan burzwazi – kontrakter tu zar.

Alor Jugnauth krwar sa kapav petet gard li opuvwar pu ankor enn-de manda. E, si pena enn veritab chalennj lor bann pwin politik, li pu malerezman riske ena rezon.

Alor, li inpe bet, politikman parlan, pu pretann ki zis de-trwa “chatwa” – enn term ki suvan servi avek enn doz kominalism ladan – ki sutenir guvernmman aköz zot koronpi swa kominalist. (Anpasan, nu remarke ki mo Bhojpuri inporte an Kreol par elit irbin zot pli suvan bann mo negatif. “Chatwa” pa enn exepsyon.) Seki vre se ena enn larz lamas dimunn ki sutenir sa guvernmman MSM la pu rezon *deklas, lor baz pwin dan platform MSM*; zot benefisyè pansyon iniversel, saler minimal, enn servis ledikasyon ek lasante ase bon, bis ek metro gratis pu pansyoner ek edityan, dan enn lepok kot lanvironnman ekonomik ek politik, angro, li ase ostil, otreman, pu klas travayer. Klas travayer napa truv meyer, anterm program, parmi lopozisyon meynstriym – parti dan Parlman ek andeor – alor zot lev zepol, donn sutyin plito pasif MSM. *Faute de mieux*. Se sa larealite.

Sa introdiksyon explike ki ena enn mond-de-diferans ant LALIT, ki reprezant lintere klas travayer, ek MSM, mem si MSM rekonet e ofer sertin lavantaz pu klas travayer, li reprezant lintere klas kapitalis *an zeneral* – e li reysi fer li atraver konstrir so lafors dabor inikman lor sa seksyon ki li “favorize” dan klas kapitalist. Alor, nu opoz MSM pu rezon baze, anfindkont, lor *klas*.

Ala, 10 pwin rezonab, 10 pwin lozik, lor lekel Lopozisyon -- ki li Parlmanter, ki li extra-Parlmanter ti kapav e ti bizin opoz guvernmman MSM:

1. MSM Pena Plan Ekonomik

MSM pena okenn plan politik zeneral pu stimil lindistri prodiktif, ni pu kree travay pu dimunn, ni pu asir suvrennte alimenter, ni okenn plan pu egalite sosyal ant tu imin. Nu dan LALIT finn amenn enn long kanpayn politik ki ratis larz anfaver kreasyon anplwa atraver sekirite alimenter, e kont inegalite deklas. Nu bi se, alalong, pu fini ar sosyete divize an klas. Nu bi se, alalong, pu fini ar enn tipti klas ki ena monopol lor kontrol lor tu gran siperfisi later, e lor tu gran akimilasyon kapital depi travay ki ti fer par bann zenerasyon avan.

2. MSM Pena Reform Agrer

MSM, plito ki obliz tablisman diversifye depi kann dan prodiksyon alimenter e prezervasyon manze, li finn donn sidsid a patron tablisman pu li morsel, vann so later ar milyarder depi deor, an-esanz-mem pu drwa rezidans ek drwa sitwayennte. Li grav, e li danzere.

LALIT, par kont, finn amenn kanpayn Sa nu bi. Li lekotrèr bi MSM.

3. MSM pa anfaver Demokrasi

MSM, kan li ti propoz so reform elektoral pu tir best luzer e ki pa ti gayn mazorite $\frac{3}{4}$, li pa ti futi vinn delavan avek enn propozisyon ki aprofondi demokrasi anmemtan. LALIT dan nu program fer lekotrèr, e li sinp: nu propoze ki ogmant grandèr e puvwar Lasanble Nasyonal, ki enn instans eli par lepep, e diminye puvwar Premye Minis ek so Kabine e raptis grandèr Lexekitif. E drwa revok depite, inklir Minis, kuma LALIT propoze, ti kapav rezud problem kuma Minis Sawmynaden, ki finn anburbe dan enn seri diferan problem politikman grav: Constituency Clerk fantom, trikmardaz lor tennder e mem kit lyin ar kover-ep krim kont so ansyin azan politik Kistnen, ki paret ti andete e ti pe posibleman fer santaz kont bann MSM. Si depite Sawmynaden ti kone kapav deklans enn prosesis revokasyon,

kapav li ti pu step-dawn pa zis kuma Minis me osi kuma Depite. LALIT osi dir ki Parlman bi-zin ratifye Kabine ki Premye Minis propoze atraver enn vot dan Parlman, e sa, asontur, pu permet revokasyon Minis par enn mazorite dan Parlman.

4. MSM donn tro puvwar PM

MSM finn konstaman aras puvwar depi Lasanble Nasyonal e permet Minis, sirtu Premye Minis, akapar plis puvwar. Lexanp flagran se Immigration Act 2022. E LALIT pe chalennj sa lalwa la dan Lakur Siprem asterla-mem. MSM finn osi aras puvwar depi striktir Lokel Governmennt ki eli, met li dan lame NDU, ki tom su PMO. MSM finn gat Kestyon Parlmanter par swa pena li, swa pa reponn zame, swa Spiyker napa futi fer so travay. Rol enn Spiyker se pu protez Lasanble Nasyonal kont puvwar Lexekitif, tandi ki MSM truv li lekotrèr: pu defann Premye Minis depi Depite eli ki ena drwa poz kestyon. LALIT, par kont, nu propoz Komite Parlmanter pu chek tu gran nominasyon pu anpes koripsyon ek favoritism. Nu osi propoze ki Lexekitif pibliye nom ek kalifikasyon tu aplikan ek nomini pu tu plas travay, gran ek tipti, dan Guvernmman ubyin para-etatik. Kumsa ki demokrasi gayn asandans lor otokrasi osi byin ki lor sinp koripsyon, ki kul depi otokrasi.

5. MSM servi tro Represyon

MSM ena enn tandans zeneral ver rekur a represyon pu tu problem sosyal. Sa, nu bizin rekonet, mem si dan sa demye enn mwa, MSM finn potansyelman dekriminaliz tu itilizater ladrog par met dibut enn Panel Administratif pu ranplas enn ka o-kriminel. MSM finn anmemtan met dibut enn sistem kot kapav servi kanabis medikal dan lopital pu premye fwa. Alor, nu bizin konsed ki sa 2 mezir la al ver mwins represyon. Nu bizin rekonet sa, anmemtan ki nu denons tandans zeneral ver plis represyon.

Anu get enn-de diferan lexanp sa represyon agrandisan la.

Ena ICTA, kot enn seksyon finm mem kareman kase par Privy Council apre ki sindikalist Vinod Seegum ti chalennj so konviksyon lor sarz “anuy” kikenn lor innternet an 2021.

Ena kreasyon sa *Special Striking Team* ki azir kuma enn lebra militer ki spesyaliz dan arestasyon, sanki li kone ki pe arive dan lanket. Kumsa nu pe remarke ki MCIT pa kone kifer ubyin kimanyer kikenn sibir arestasyon, e SST pa kone ki pe derule dan lanket: sa rann zot travay byin opak. Li danzere. SST, anplis, finm itilize dan enn fason ki paret politik:

SST finm fer lafuy kot belmer enn avoka Avengers Akil Bissessur, e finm aret avoka la ek so partner, gard zot ferme plizir zur.

SST finm lera al fer lafuy kot belmer enn lot avoka Avengers, Sanjeev Teeluckdharry, ex-Deputy Spiyker MSM, ki pa ti gayn tiket demye eleksyon.

Lera SST finm al fer lafuy e arestasyon Bruno Laurette, ex-azan MSM 2014-2020 ki ti re-inkarne kuma enn popilist dedrwat; zot ti truv 40 kilo “hashish” dan so box loto. Rapor FSL finm konfirm sa. Me nu pa kone kot ladrog la ti sorti. Bruneau Laurette dir ki li finm instale, e li akiz lapolis. Dan sa trwa ka la, pa ti ena warant depi zidisyer, me zis depi ofisyè lapolis. E seki grav osi ladan, linformasyon lor lekel finm prosed ver sa 3 lafuy la pa kler ditu. Lapolis, anplis, pa pe fer pwin-depres formel dan ka *high-profile*, me pe kit san-lib pu enn-de ofisyè individyel infiltre zot “laliyn” dan lapres atraver zurnalist individyel, lor enn baz donan-donan, linformasyon kont difizyon.

Ena osi Immigration Act ki kuma enn gro multon fer ar diplom lor mazorite fami Moris, kot enn manb lafami finm marye ar kikenn ki pa ti ne isi.

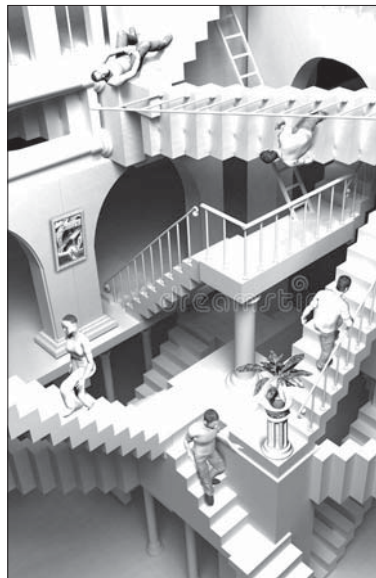
Tusala MSM responsab. Li byin danzere.

6. MSM Ranvoy Introdir Kreol

MSM pe kontiyn ar so bann ranvwa eternal lor kestyon servi Kreol kuma medyom dan Lasanble Nasyonal osi byin ki dan lekol. MSM nepli ena okenn pretext, apar blokaz biokratik asterla. Me, sa pe kontiyne permet enn pratik kolonyal persiste, kot langaz lamas dimunn interdi dan instans demokratik siprem, enn kote, e dan prosesis zanfan pe aprann, lot kote.

7. MSM pa futi ranplas BLS

MSM kontiyne montre so inkapasite pu de-kominaliz eleksyon zeneral; li pa futi vinn avek enn propozisyon ki gayn $\frac{3}{4}$ e ki pu tir Best Loser System. Anmemtan, MSM pe deplizanpli depann, pu so propagann, lor deklarasyon ki li fer dan bann rasanbleman kominalo-relizye.

Desin Escher-Extre

8. MSM pe al “vann” Diego

MSM, apre enn seri aksyon internasyonal inportan pu reklam suverennte lor Chagos, inkliir Diego Garcia, lor rebor enn trayzon istorik anonse: li pe rod gayn enn lamone par lwe Chagos ar UK-USA pu zot baz militer danzere. Sa, si li arive, e li paret pe negosye asterla-mem, pu premye fwa ki enn Guvernman independan pu anfet “vann Diego”. E li pu guvernman Pravind Jugnauth ki fer li.

Dayer, dan enn rezis pli larz,

rezim Jugnauth finm adopte enn politik pli pro-Loksidan e mwinn *non-alijne* ki bann rezim avan. An zeneral, Jugnauth swiv USA ek nuvo alje militer USA, setadir Lind, avegleman. Sa nuvo raprosman militer USA ek Lind, li reprezant enn danze pu lape dan Losean Indiyin.

9. MSM Pale Desantralize

MSM finm kontiyn enn prosesis pu santraliz puvwar anplas desantraliz li. Minisipalite ki ti responsab konstrir Site, planifye sime, furni dilo, pe deperi net. Zot nepli gayn ase fon. E zot puvwar finm raptise net. Kanpayn elektoral dan sak-enn sa 110 vilaz la ti permet vilazwa devlop enn “map dan nu lespri” de nu vilaz antye, enn fwa 3 an. Asterla, anplas eleksyon enn fwa 3 an, li finm vinn enn fwa 6 an, plis ena ranvwa eternal eleksyon Minisipal ek vilaz, aktyelman.

10. MSM pa pe atak Polisyon

MSM, malgre ki li finm met dibut enn sistem metro, pa finm truv li nesese pu ankuraz enn imans devlopman trotwar pu pyeton partu-partu, akumanse par ant lakaz-ek-lekol, ni batir santye-bisiklet partu. Kumsa, nu ti pu vremen atak sa problem polisyon koze par nu prop mwayin transpor.

Konklizyon

Dan LALIT, nu kone ki klas kapitalis pu tultan azir pu asire ki klas travayer gayn minimem larzan ek kondisyon ki li kapav inpoze lor li, e minimem demokrasi nesese pu gard li trankil, e minimem drwa imin ki posib. Samem nu program, li baze lor enn klas travayer mobilize pu ranvers sa sistem deklas la net. Samem nu program viz sosyalism. Me, nu kumanse par rod, anmemtan, enn program pu opoz sa rezim MSM asterla. Seki drol se kimanyer parti Lopoziyon napa baz zot mobilizasyon lor bann pwin feb MSM, kuma sa 10 pwin la.

Fransman, si u kont MSM, vomye u mobilize deryer program LALIT.

Trwa Fason ki pa ditu itil opoz MSM

Aprè ki nu fin get 10 rezon ki Lopozisyon ti kapav e ti bizin opoz rezim MSM, asterla nu get 3 fason kot li pa itil ditu pu opoz li. Sa fason opoz li napa marse. Li kondane.

Me, pli danzere, li reprezant enn risk ki li “likid” lorganisyon ki truv li-mem angluti dan seye fer sa travay la.

Apel sa enn politik “likidasyonist”.

Li laminn, e alafin, konpletman fonn lorganizasyon ki pratik li.

Kan MMM ti abandonn so lalit de klas anmemtan ki so lalit anti-kominal an 1981, dan LALIT, nu ti predir sa likidasyon ki li fin e pe kontiye sibir.

Tultan bizin gard enn zafer antet: Mem Adolf Hitler, kan so muvmman popilist dedwat ti monte dan Lalmayn apre Premye Ger Mondyal, li ti fer sa lamonte la an opozisyon a enn rezim pro-kapitalist opuvwar. Sa rezim la ti apel “Republik Weimar”. Li ti koronpi, otoriter, inkapab kontrol inflasyon, e ti pe pran tu kalite desizyon bankal, mem dutez.

Alor, bizin gard an-tet ki, zis akòz ena lamonte enn muvmman ki anti-guvernman, li pa neseriman “bon”. Dan sa ka lamonte Nazism dan Lalmayn la, li ti ule dir lamonte fasism. Fasism, rapel, li enn muvmman lamas dimunn ki restriktif. Fasism li pa zis enn rezim otoriter ubyin enn diktater, me li enn muvmman demas popiler. Sa pa vèdir ki, si li vinn opuvwar, li pa pu diktater: Wi, li pu pli pir ki diktater. Li pu nihilist, li pu kapav detir tu, mem li-mem.

Dan Lamerik, ena sityasyon politik kot ena enn Lopozisyon fasizant otur sa ekstrem drwat ki sutenir Donald Trump. Sa muvmman la li sipremasist blan, zenofob, e li fer kanpayn lor tem prinsipal: eleksyon “kokin”, kot, malgre zot pena prev ditu, zot insiste Biden ti kokin eleksyon. Sa rapel u kiksoz? E sa muvmman la pe monte laba malgre ki zot finn perdi par duzenn ka dan Lakur, kot ziz inn dir zot ka frivol. Sa rapel u kiksoz?

Anu get Moris asterla. Lopozisyon parmanter ek extra-parmanter (apar LALIT) finn e pe kontiye, opoz rezim dirize par MSM Pravind Jugnauth pu tu kalite rezon bankal – suvan

lor baz enn program swa pro-burzwazi, swa, pli trakasan ankor, lor baz enn program ekstrem drwat. Lopozisyon finn abandonn opoz guvernmman depi pwindevi klas travayer. Se sa ki grav.

1. Chalennj Elektoral Erone

Pli pir ankor, suvan Lopozisyon dan Moris finn evit ubyin konturn “opoz” MSM – e plito, kuma lextrem drwat dan USA, swazir pu kriye ki eleksyon “kokin” – ki vèdir tu Depite, Guvernmman kuma Lopozisyon, pa lezitim. Akòz li pa lezitim, u pa mem bizin opoz li. U zis ule fini ar li.

Sa li enn stenn potansyelman nihilist. Nu finn note, dan LALIT, ki sirtu Paul Béranger, e a enn mwins degre Xavier Duval, pa ti ule anprint sa sime la ditu. E zot ti ena rezon pu ezite. Zot ena ase lexpéryans pu kone ki li enn kildesak, e ki li byin danzere. Me, zot finn, ki-a-fer, bizin swiv Navin Ramgoolam, e vinn enn lake deryer sa listeri demas ki tit-burzwazi finn leve akòz li, antan ki klas tit-antrepener, ti dan enn gran sufrans akòz kriz ekonomik, e ki li, antan ki klas, finn tom dan plis andetman ek dezespwar pandan pandemi Covid ankor. Alor, Béranger ek Duval finn fini par swiv Navin Ramgoolam, 100% Citoyens, etc ek tu sa lezot ti-grup ki ti pe galup deryer dimunn farfeli ki al “dekuver” enn-de biltin de-vot, ki klerman ti pre-instale pu sa travay la, dan bann lanturaz ubyin drin, lerla fer biltin de-vot la aparet dan leterbox enn lider politik sipa enn pret, ki rann li piblik.

Tusala pu dir Lopozisyon preske

an-antye finn al fini par chalennj lezimité eleksyon zeneral, amenn dut lor Komisyon Elektoral ki finn tultan, enn dan lot, travay byin.

E, kan u fini amenn dut lor lezitimite u prop eleksyon dan Parlman, u dan enn petrin. E zot tuzur dan sa petrin mem.

Par exanp, ki zot pu fer pu prosenn eleksyon? Abe, zot kuma bann Trump mem. Evidaman, si zot perdi, zot pu irlé “*Eleksyon trike! Eleksyon Marday! Eleksyon Kokin!*” si zot gayné, eleksyon pu “free and fair”. Mondye!

Ansom, pandan premye trwa banane manda MSM ek so alye, zot finn fer sa.

Travayis, PMSD ek MMM, zot tu, finn amenn ka elektoral dan Lakur – ena ka rezonab kuma reket pu rikawnt, ki pa ti amenn okenn sanzman detutfason, e ena ka ki ti baze lor foste e ki ti ase trakasan pu truv sa expoze osi klerman dan Lakur – kuma kan Navin Ramgoolam so prop ka kumans kolaps, dusman dusman kuma enn seri domino pe tonbe. Ubyin kuma pu ka telman feb Ezra Jhuboo lor kimanyer Komputerrum finn sanse fer trikardaz dan kawnting.

Travayis ti bizin gayn laont pu fyasko so bann chalennj legal. Me, li finn benefisyé enn “pardon” depi lapres burzwa. Enn sel zurnalist finn reysi expoz febles tu sa bann ka la: Iqbal Khan dan L’Express.

Pli pir ankor konsernan kanpayn kont eleksyon, e ankor enn fwa sa rapel nu Trump, parti Lopozisyon, sirtu Travayist, finn ena rekur ar zenofobi grotesk. E zot ankor pe fer li. Zot finn atak seksyon pli feb

dan klas travayer Moris: travayer depi Bangladesh. Travayis ek lezot popilist de-drwat finn pakone-kimanyer reysi zet blam lor sa bann travayer la pu zot defet elektoral. Ramgoolam finn kontiyn ek sa propagann la ziska dan so miting dan Mohit Hall le 18 Novam, kot Ashok Subron finn mandye enn invitasyon pu Rezistans e osi ena tupe invit “tu parti lopozişyon” vini. Ankor enn fwa Ramgoolam finn blam travayer Bangladeshi. Anpasan, li paret pe konsed ki li ek so Travayis napa ti ena okenn azan prezan dan bann lekol zur puling.

Li pe osi, nu sipoze, dir ki tu ofisy elektorale, e tu lezot azan prezan, ti permet zot vote san pyes idantite, ki ti anfet nesaser. Alor, Ramgoolam kontinye sa koze danzere la, malgre tu sa ka tu sa parti Lopozişyon finn fu deor. Enn sel ka reste, e li pe tuzur trene dan Lakur – Suren Dayal so ka lor Brayb elektoral.

Dan LALIT, nu kone ki finn realite politik lor terin ki finn prodir rezilta demye eleksyon zeneral. Li enn evidans. Li ti enn eleksyon a-3, e sa finn zwe dan faver lalyans MSM.

Vizavi MSM, ti ena lalyans PT-PMSD, ki finn eklate an mil morso mem zur eleksyon e pankor refer, e ti osi ena MMM, ki finn sort 3yem. Li ti enn rezilta previzib. Lefet ki tit-burzwazi irbin napa get larealite an-fas, li plito enn refleksyon so klas e so bayas inkonsyan. Sa klas la kontrol tu sa 3 parti ki finn perdi la, Travayis, MMM, PMSD. Gran seksyon klas travayer ti vot Jugnauth, sirtu lor baz so platform pu klas travayer lor keştyon pansyon, kondisyon travay, saler minimem, transpor gratis, sibsidi lor manze debaz ek gaz kwi-manze. Parti ki finn perdi ti bizin plito met blam lor zot prop mank enn veritab program ki meyer, omwin, ki pu MSM, anplas rod fason danzere pu remet ankeştyon sistem eleksyon lor fos-fos pwin.

Desin Escher-Extre

2. Muvman “BLD” Danzere

Pena fason pli pir pu opoz enn rezim kapitalis ki pu zis rod “fu li deor”, ubyin pli vyolan e dan zot prop parol, “BLD” (*bur li deor*). Politikman parlan, li ule dir u pa pe opoz Guvernman lor baz okenn de program, me plito zis rod debaras li. Sa uver sime posibilite ki u pe anfet menas enn *coup d’etat*. Sa, asontur, li ogmant lanze la plis ki bann dirizan realize. E, etan done tu sa bann but lopozişyon extra-parlmanter – an partikilye Bruneau Laurette ek Rama Valayden – ki pe tultan deklar ena linformasyon depi andan dan lafors polisyer, menas enn ku-deta kapav sonn pli reyel ki li ete.

Sa kalite slogan, kuma “BLD”, osi uver sime pu parti lopozişyon ordiner al rant dan lalyans ar tu kalite lafors politik ki vremen zenofob, nasyonalis, anti-demokratik, kominalist – purvi “BLD”. Sa danze la ogmante kan tit-burzwazi e tu sa bann kontrakter an-kriz, kuma zot ete zordi, kumans bez fu.

Kan tu sa parti Lopozişyon viz pu zis defalke rezim MSM par nerport ki mwayin, san servi lespri, sa, asontur, li vedir pena okenn baz programatik an-komin pu dimunn sutenir sa lopozişyon la. E, u pa kapav zis “kol” enn program lor enn muvmman demas ki fini deklanse dan enn move direksyon. Li pu kontinye dan move direksyon. Ni u pa kapav

galfat enn program lor enn veykil ki mal-konstrir. Tu parti ki swiv sa bann muvmman BLD, pu zis invite pu bez fu ansam. An Angle, apel sa “*petty bourgeoisie running amok*”. Kan pena program, li kapav enn grav risk. Li kapav amenn pli pir ki deza existe. Lide ek program baze lor rezonnman, li bizin dan konstriksiyon enn muvmman depi ki muvmman la demare. Samem ki ed dimunn azir ver sanzman pu seki meyer, e pa zis kol ansam enn ta mekontantman ar enn slogan, mem vid, ki danzere, kuma BLD. Li politik kildesak. Li likidasyonist. E li pe deza amenn enn dezintegrasyon akselere tu sa parti dan lopozişyon la, zot-mem.

3. Swiv ex-azan MSM Amer?

Enn zafer tipik demokrasi burzwa dan Moris zordizur, se azan politik travay pu enn parti dan lespwar ki, an-esanz, li pu “gayn so but” si zot ranport laviktwar. (Zis adverser apre eleksyon pu apel sa “koripsyon”!) Dimunn dan elit gayn rekonpans ki gran. Seki modest, gayn seki modest. Tit-antreprenere ek kontrakter viz pu re-pey tu zot det atraver enn seri kontra ek tennder. Purvi *sakenn gayn so but*. Zis 19 par la manb MSM pu vinn Minis, me lerla zot pu partaz enn parti sa bitin la, sirtu “tennder” ek “komann pu prokyurmennt”. Sa alokasyon bitin la, asontur, li natirelman kree enn lot kategori apel “azan ankoler

akoz pa finn gayn zot but.” Sa li normal. Seki *napa* normal se kan lezot dimunn swiv dan konplo politik ek demars politik ki form parti sa laraz azan ki pa finn gayn so but la. E seki pli pa normal, seki grotesk e mem danzere, se kan gran, gran parti avek zot listwar respektiv kuma Travayis, MMM, PMSD swiv deryer sa kalite azan ki pa finn gayn so but.

Purtan nu finn truv li.

Bruneau Laurette pa ti reysi dekros okenn kontra sekirite ubyin sekirite maritim. Li grav, li krwar e li dir. Apre tu seki li finn fer pu Minis kuma Pravind Jugnauth, Ramano ek Lejongard, san mansyonn PPS Subashnee Roy, dan 2 dernye eleksyon zeneral – dan sirkonskripsyon Nimero 8, 14, 4, li pa gayn kontra? Li ti deza andete, dapre lagazet. Lekonomi finn kriyel anver tit-burzwazi, kuma proprieter konpayni kuma li. Alor, li araze. Nu konpran. Me, eski sa fer li enn gran gran lider ki dimunn kuma Ramgoolam, Bérenger, Duval, ubyin mem Ashok Subron, Rama Valayden ubyin Shakeel Mohamed, swiv li? Non. Li fer li selman enn ex-azan MSM ki pa finn gayn so but. Enn pwin se tu.

Fe Soopramien Kistnen, asatine kriyelman dan enn ka pankor eliside, ti enn lot ex-azan MSM ki pa ti’nn gayn so but, e ki ti firye. Li, osi, li ti andete. Li ti pe atann kontra. Li ti mem, lagazet dir, inplike dan trik tennder ansam ar lezot dan MSM kot met for, lerla kas fann – selman li pa ti gayn so but. Li amerde. Li normal. Me, eski sa fer li vinn enn lider lopozişyon politik postim? Non. Li res seki li ti ete. Enn ex-azan MSM ki ti vinn amer kan li pa ti gayn so but – e sa, dan sirkonskripsyon Premye Minis limem, kot santaz enn tantasyon facil. So اساسina bizin eliside. So lamor bizin explike. Kupab bizin expoze. Lanket Zidisyer finn donn DPP ek lapolis gaydlaynz. Li esansyel ki sosyete Moris gayn explikasyon pu sa krim orib la

avek tu sa ramifikasyon politiko-ekonomik la.

Sa 2 azan ki pa finn gayn zot but – Laurette ek Kistnen, tulde zom dezespere – ti mem rankontre zot kamarad, lagazet dir, avan Kistnen so اساسina. Zot ti pe diskrit zot sor. Kistnen ti mem re-met ar Laurette orizinal seki lapres apel “Kistnen papers” (ki li paret finn pran deryer ledi enn lot azan MSM ki ti ansarz dosye la). Dosye la ena resi ek lezot eleman kontabilite ki montre prev ki trwa Minis, inklir Premye Minis, finn petet depas limit legal depans dan dernye kanpayn elektoral. Si li vre, li vedir zot riske ka o-kriminel lor enn-de sarz grav, e osi zot riske perdi zot syez dan Lasanble Nasyonal. Sa, li grav.

Me, pu opoz rezim MSM, bann parti politik pa kapav fye lor swiv deryer azan ki pa finn gayn zot but. E li pa zis sa 2 la ki finn ondire santral dan politik depi 3 dernye banane ki MSM opuvwar. Ena lezot, parmi ena seki pli o-plase, e ki pli ankoler ankor. But ki zot pa finn gayne, li pli gran, alor zot pli ankoler.

Ala bann lezot ex-MSM ki finn amenn tu sa lider dan Lopozişyon meynstriym an-bato osi byin ki tu sa lider extra-parlmanter.

Ena avoka Avengers Sanjeev Teeluckdharry, ex-Depyuti Spiyker MSM, ti nome par Komisyon Danket lor Trafik Ladrog e alor pa ti gayn tiket MSM an 2019. Li ankoler. Asterla, li espes enn lider Lopozişyon extra-parlmanter. Li koze dan miting, dan rasanbleman, li ale-vini dan lagrev lafin lor zafer pri lesans kumsidire li enn labutik. So oportunism politik finn retir valer dan bon travay li ti fer pu expoz vyolans polisyer kont zenom dan kaso. E sa enn patern nu pu remarke. Nerport ki bon travay enn sa bann ex-MSM ankoler fer, li byin vit kuver par popilism tu zar.

Apre, ena ex-sef Mauritius Telecom enn MSM nome Sherry Singh ki finn demisyone, fer enn miz-an-senn anti-MSM, e zet li

kareman dan larenn politik. Li ti reysi determinn azanda politik tu sa bann parti Lopozişyon la pandan plizir semenn, san kont lapres burzwa. Li, osi, li ti enn ex-azan MSM gran-bann, sef advayzer politik dan *lakwizinn*, e osi enn stratejist pu Jugnauth dan MUGA, kot Telecom so larzan *Corporate Social Responsibility* ti pe servi pu proze “fun and fitness” ki apre atribiye ar rezim MSM. Me, li ek Jugnauth ti gayn lager e li osi ti santi li pe exklir depi MSM. Tusala konpreansib. Seki drol se kan tu sa bann parti politik ti apandan ar Sherry Singh.

Avan sa, ti ena ex-Minis MSM Rosh Bhadain. Li finn demisyone kan Pravind Jugnauth pa ti nom li Minis Finans. Li ti plito enn zom Aneerood Jugnauth. Li osi ti byin ankoler. Zordi li telman inportan ki li anmemtan dan Lalyans L’Espoir ar PMSD ek MMM, e pa ladan. Kan li pa ladan, li mars ar Bruneau Laurette. Kan li vinn miting Bruneau Laurette, li truv li ansam ar Ramgoolam, kan sa 2 la ti sanse gran adverser. Bhadain li dan Avengers ar Rama Valayden, me kan Rama Valayden ek so LPM pa dan miting Bruneau Laurette, Bhadain ladan. Sa kalite danse partu-partu pa serye si pe rod opoz enn rezim kuma rezim Jugnauth. Li pa pu marse.

E apre Bhadain, ti ena enn lot ex-Minis MSM Nando Bodha, enn lot zom Aneerood Jugnauth plito. Li finn ankoler aköz, malgre li-mem finn prepar tu terin pu metro ant 2014 ek 2019, Alan Ganoo ti nome Minis ansarz metro, e li pa ti mem enn MSM. Asterla, li, Nando Bodha, li dan pozisyon kot li pa sir si li Paul Bérenger so Premye Minis inn-weyting, ubyin si li dan karo kann aköz Bérenger pe mars ar Ramgoolam. Bérenger vasiye ant sa 2 taktik elektoral sak semenn.

Tusala pu dir ki sa kalite lopozişyon a MSM li ena byin tigit sans marse. E si li marse anterm BLD, nu pa sir pa fini ar kiksoz pli move ki MSM deza ete.

Program Ramgoolam kuma Anonse Mohit Horl

Kan Ramgoolam anonse ki Parti Travayis pu fer so rasanbleman tusel
dan Mohit Horl dan sirkonskripsyon Premye Minis Pravind Jugnauth
– mem kan ti deza ena desizyon kolektif ki zot pu fer enn rasanbleman initer ansam ar
MMM ek PMSD dan sirkonskripsyon Nimer 8 –
Ashok Subron lider *Rezistans ek Alternativ*
al mandye enn invitasyon
pu Rezistans.
E zot ti prezan, laba.
Linyon Sitwayin (parti Bruneau Laurette) ti prezan, li osi.
Anpasan, apre sa, Rezistans inn al zwenn lider PMSD, osi.

Kan enn parti politik pe mobilize, kuma Travayis ti pe fer dan Mohit Horl, li la, pandan sa mobilizasyon, ki u kone ki exakteman so program ete. So program, li dan konteni so mobilizasyon. So program li pa kiksoz, kuma enn otokolan, ki li vinn kole apre, kan fini mobiliz lamas dimunn lor tu kalite pwin demagog, popilist, vid ubyin ridikil – ubyin mem danzere.

Alor, eski Ramgoolam ti integre kit pwin programatik dan so diskur mobilizasyon Mohit Horl? Li ti koz lor kimanyer li normal li gard so kas dan so kofor, e pa anba so matla. Dayer, kan li pe koze, li paret rapel ki kas la li sipozeman kas Parti Travayis, alor li finn inpe may-maye, anbruye lor la. Li ti osi dir ki li pa ti ne enn “nwar tuni” kuma bann Jugnauth ti ne.

Me, anfet li ti met divan trwa pwin programatik dan sa miting Mohit Horl kot Rezistans ti “invite doner” laba ansam ar Travayis ek

Linyon Sitwayin. Abe ki sa trwa pwin la? Zot, tule trwa pwin, ase danzere.

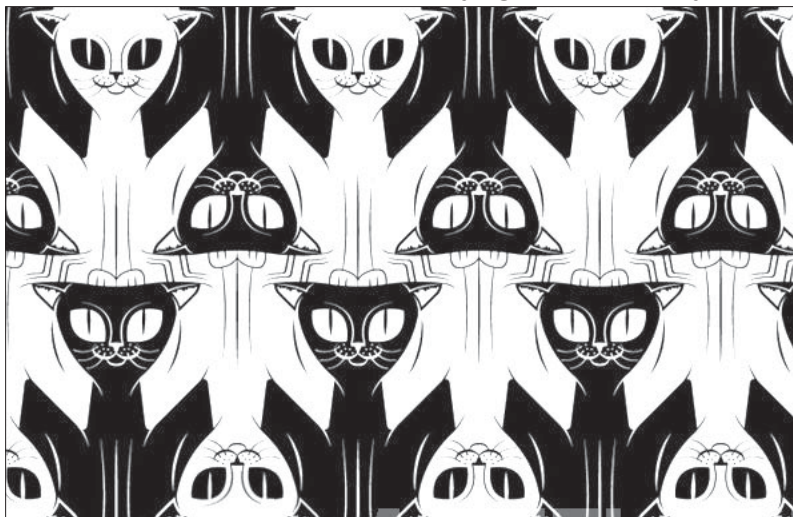
1. Ramgoolam dir ki Travayis pu bes pri lesans ek dyezel par Rs20 kan li vinn opuvwar. Sa, li enn konnri total, kom promes. Ramgoolam pa mem kone, ni li pa kapav kone, ki pri pu ete lor marse mondyal dan sa moman kan li devine li pu vinn opuvwar. E li pa dir kimanyer li pu sibvansyon diri, lafarinn, dilwil kwi-manze ek gaz menazer kan li tir sa tax lor dimunn ki rul masinn.

2. Ramgoolam dir ki Travayis pu amand IBA Act ek ICTA pu ki dimunn kapav dir “seki zot anvi” lor radyo ek lor rezo-sosyal kuma Facebook. Sa osi, li enn konnri total. Li bizin omwin dir li pu rod enn fason demokratik pu protez zanfan kont pedofil, protez sosyete kont piromann ki par expre sey lev bagar kominal, diminye sayberbuliying, ek limit sextorsyon.

3. Ramgoolam dir, pu bann prosenn eleksyon zeneral, li pu anpes Bangladeshi kokin eleksyon. Kum-sa li koze. So diskur ti zenofob. Li danzere. Li blam seksyon klas travayer pli feb dan sosyete, li akiz zot kokin eleksyon. Ondire li pena azan politik prezan dan lasal vote. Ondire pa ti bizin prodir ID divan tu dimunn, kan al vote. Li finn persiste, kuma Trump dan USA, mintenir ki finn “kokin” so eleksyon. Li ti pu eli, li. Li ti sipoze o-puvwar asterla, li. Me, MSM finn kokin eleksyon. Sa kalite koze Ramgoolam la, li danzere. Alor, mem li finn perdi tu ka elektoral dan Lakur, enn apre lot, li persiste dir eleksyon kokin. So trwa pwin lor eleksyon, zot osi, zot feb net: li dir li pu ferm kompyuter-rum, li pu fer kawnting mem lanwit ki eleksyon, e li pu invit obzervater internasyonal.

Ramgoolam so persistans ar “eleksyon kokin”, li ena lezot danze. Li pa finn aksepte ki Parti Travayis, pli gran parti dan Lopozisyon pran pos Lider Lopozisyon. Kimanyer li pu permet donn Arvin Boolell sa grander la? Kan ti bizin li, Ramgoolam, laba? Alor, Lopozisyon dan pozisyon ridikil, kot pli tipti parti dan Lopozisyon, PMSD, li ena pos Lider Lopozisyon.

Kifer Ashok Subron ek Rezistans pe rant dan sa kales kase? Sa kestyon amenn nu direk lor nu katriyem lartik.

Desin Escher-Extre

Ashok Subron Finn Fuy enn Gro Tru Politik e Li Ladan

Kifer Ashok Subron finn mandye enn invitasyon ar Travayis
pu prezan dan so gran miting dan Mohit Horl?

E kifer li mem rod mandye invitasyon pu tu lezot parti politik
– parlamanter ek extra-parlmanter – dan sa miting la?

E kifer li pe al kolabor ar bann parti burzwa dan enn tel fason?

Rezistans ti fekla

al dan enn manifestasyon Laurette avek pankart “BZTD” (bur zot tu deor)..

Ki explik sa revirman?

Ashok Subron donn 2 rezon pu sa revirman la e zot pa tro mars ansam.

Li dir اساسina Kistnen enn “laliyn ruz” alor bizin fer nerport kwa pu tir MSM depi dan Guvernman. Sa vedir li pu alie ar nerport ki klas ek nerport ki bor politik.

Anmemtan li dir li pe rod fer enn lalyans ki inifye tu seki andeor MSM (gos ek drwat, travayer ek patron) pu rant dan enn eleksyon zeneral inikman lor kestyon sistem elektoral. E lerla, kan tu sa parti amalgame ansam la gayn mazorite 3/4 (ki li krwar enn evidans), ansam ar sa ramasi parti patronal ek dedrwat, li pu introdri enn nuvo kad legal konstitisyonel pu ki eleksyon kapav fer dan enn fason ki permet zot-mem poz kandida san met enn “kominote” lor Nomination Paper. Pu sa, zot bizin mazorite 3/4, li dir e li vre, e sa explik kifer li pu mars ar nerport kisannla purvi kapav viz sa 3/4 la. Lerla dan 2 an, li dir, “zot” (seki opuvwar) pu apel enn lot eleksyon zeneral lor tu bann pwin politik ek ekonomik. Sa, li dir, so bi: regle problem “laliyn ruz” otur lamor Kistnen, e regle problem poz kandida san met kominote.

E pu sa, li rod enn ti-plas ar Travayis, e lerla ansam zot pu amenn lezot parti politik ar zot. Sa, so plan. Kan li ti fek tann sa, Bérenger ti truv li absird, avek rezon. Li absird.

Me, ki vre rezon kifer Ashok Subron pe al get Parti Travayis?

1. Bankrut Stratezi Best Loser

Anfet, li finn telman fuye e fuye, politikman parlan, san kone kot li

pe ale, ki Ashok Subron asterla truv li andan dan enn tru e li pa futi sorti.

Pandan pre 20-an depi so parti existe, li finn sirtu fer travay politik lor enn sel fron (apar travay sindikal ek ONG-ONG): bann ka legal san-ses kont Best Loser Sistem. Li enn stratezi legalist, e suvan sa aport so doz danze. Rezistans & Alternativ finn met enn seri ka divan Lakur Siprem, divan Privy Council, divan Komite UN Drwa Sivil ek Politik, e re-divan Lakur Siprem, e re-re-divan Lakur Siprem.

E lerla fek-la, zot anonse avek gran ponp e avek gran ponpaz, ki zot pe “fer lapel” kont demye desizyon Lakur Siprem kont zot. Zot pe al Privy Council.

Lerla, san tranzisyon, ep! Zot anonse ki zot pe plito met enn “nuvo ka”, ki parfwa dan lapres raporte ki zot pe “amand zot plint”, seki vedir zot pe re-kumans mem ka a-zero me avek enn plint amande.

Telman zot finn fer ka legal ki zot finn bliye ki zot kont Best Loser Kominal, e zot pe asterla zis amenn lalit pu poz kandida san met enn kominote lor zot *nomination paper*. E zot finn bliye ki sa lalit la, li oblize enn lalit lor terin politik. Li pa posib rezud problem debaz, ki nesesis enn amandman konstitisyon pu sanz arsitektir elektoral, atraver enn lalit pirman lor plan legalist.

Antuka, zot pa kone kot pu ale aster. Zot dan enn tru. E dan sa tru kot zot ete, zot pe al may-maye dan zot prop argiman, osi. Kifer nu dir sa?

Rezistans enn parti ase elektoral ist. Li enn parti sosyal-demokrat

meynstriym. Zot finn abandonn enn stratezi deklas baze lor politik deklas. Zot manyer fer politik se poz kandida, amenn kanpayn tradisyonel. Alor, zot bizin kapav poz kandida pu avans zot politik.

Me, zot finn met zot-mem dan enn tru kot zot pa kapav poz kandida.

Apre pre 20 an konba: zot pa kapav poz kandida san met enn “kominote” parski Konstitisyon pankor sanze e sa li parski fode 3/4 eli tom dakor pu sanz li. Zot pa kapav poz kandida parski fode amenn enn lalit *politik* lor terin pu sanz Konstitisyon, e pa zis enn lalit legal dan Lakur, e sa li parski *best loser* ek so deklarasyon etnik, li form parti enn arsitektir konstitisyonel ki selman bann eli (pa zis ziz ki nome) gayn drwa re-konstrir kan kas li. Kimanyer enn Lakur Siprem kapav “kas” enn arsitektir elektoral san ki li ena puvwar ranplas li? Si zame Rezistans reysi, e Lakur Siprem sipa Privy Council fer sa, li ti pu iresponsab. Li ti pu danzere.

E dayer, manyer Rezistans inn amenn so ka Nasyon Zini, zizman ki zot finn gayne, li expoz sa. Zizman al met zot dan enn anbara politik mortel: Komite Drwa Sivil ek Politik dir swa Guvernman bizin amand Konstitisyon pu elimininn Best Loser System (e pu sa, guvernman bizin mazorite 3/4, ki pankor existe, ubyin kikenn bizin organiz enn ku-deta!) swa, e isi but danzere, Guvernman bizin amand lalwa pu re-intodri kestyon lor ki “kominote” sak dimunn Moris ete dan Resansman ki fer sak

10 an. Rezon kifer finn aret poz keस्थ्यon depi 1972, li prezizeman parski keस्थ्यon la riske propaz kominalism, plito ki diminnye li, ki ti bi BLS. Ena dimunn deza anvi enn nuvo kategori pu kominote X, lezot deza ule enn nuvo kategori pu kominote Y, etc, e tu sa faksyon la, su lidershship zot tit-burzwazi respektiv, riske fer siranser kominal. *Rezistans* pa ule sa, me se sa ki zot riske gayne. E li rezilta direk zot stratezi legalist bankal kont enn problem fonsyerman “politik”, dan sans nob sa mo la. E dayer, resansman fini fer lane dernyer, e erezman pa ti inkilir sa keस्थ्यon la.

E manb *Rezistans* pa kapav mem poz kandida zordi pu ki zot dan enn pozisyon, antan ki kandida, pu propaz zot lezot pwin ekonomik, politik ek sosyal dan zot program, ni pu sey eli lor la.

Alor, zot dan enn tru ki zot-mem finn fuye pandan 20 an.

Sel manyer Ashok Subron finn truv pu sorti se pu agrip ar Ramgoolam?

2. Lefe so Lalyans ar Laurette

Si ena enn sel dimunn ki finn kosyonn Bruneau Laurette depi kumansman so re-inkarnasyon depi ex-azan MSM an “ero popiler”, se Ashok Subron. Onivo politik nasyonal dan pei, personn pa ti konn Laurette. Serk azan MSM ti sirman konn li.

An 2020, Ashok Subron finn invit Bruneau Laurette dan preparasyon so manifestasyon 11 Ziyet. Laurette ti prezan dan manifestasyon osi, avek bann bandrol inprime avek enn slogan drol kont Premye Minis Lind, Modi, kan sa pa ti lor azanda manifestasyon ditu. Lerla Ashok Subron finn sutenir manifestasyon Bruneau Laurette le 29 Ut 2020, kot Laurette emerze kuma enn sipozeman gran lider popilist, avek enn doz kominalis zis anba sirfas (kan li kritik nominasyon dan lapolis, ubyin kan li kumans menas pran baz MMM ek PMSD), e tusala omilye kriz post-Wakashio kot Bruneau Laurette

finn ansorsele dimunn ar tu kalite zistwar farfeli – depi nofraz la ti enn swadizan enn “akt de ger” ziska guvernman ti pe “amenn ladrog” dan sa imans navir la. E so manifestasyon ti lor enn sel veritab slogan: BLD. Enn program vid. Enn program vilger. Enn program vyolan. E Laurette so bann zimaz lor internet, truv li pe dibut ar fizi, pe met linz avek fizi lor la, kumadir enn sinbol militarist.

Laba, dan manifestasyon, dan enn moman kot bann ase gran ti-burzwa ti an-panik (top manejer lotel ti pe sey adapte a 1/2 lapey aköz frontyer ferme) e mem sek-syon burzwazi (san kontra, ni tennder) ti apiy Laurette for-for, sirtu par enn orater manifestasyon, Patrick Belcourt, ki ti pran laparol lor mikro anfaver re-uvertir frontyer. E sa ti sel vre revan-dikasyon sa manifestasyon la.

Dan miting Bruneau Laurette Mahebourg an Septam 2020, laba, Subron ek *Rezistans* ti prezan ankor, dibut garan ankor. Ansam, zot ti amenn kanpayn ar patrona kont CSG, ki esansyelman enn tax lor patron ek gro salarye.

Kan Laurette ti pe al afebli deza, ariv Fevriye 2021, lepok so rasanbleman ansam ar MMM, PMSD ek Travayis, *Rezistans* ti partisipe, fer manifestasyon ansam. Sa amalgamasyon la ti terminn dan enn veritab o-debudin. Me, *Rezistans* ti vinn dan manifestasyon kot MMM ek PMSD ek PT ti ete. Selman, zot ti ena pankart avek slogan ki dir BZTD (*bur zot tu deor*). Sa li enn lot versyon pli larz sa-mem slogan vid, vilger, vyolan “BLD”. Anpasan, ki finn ariv sa slogan *Rezistans* la kan Subron & Co. pe al miting Mohit Horl fek-la? Li inkriwayab bann zafer farfeli ki pe arive lor lasenn politik zordizur.

Apri arestasyon Laurette, parey kuma Parti Travayis, *Rezistans* finn kontiye dan enn lalyans informel ar Bruneau Laurette. Dayer ti ena sa 3 lorganizason prezan dan Mohit Horl: Travayis, *Rezistans* & Alternativ ek Linyon

Sitwayin Bruneau Laurette.

Bruneau Laurette so rol politik finn tultan res opak. Kuma tu popilis, dimunn swiv li san konn li. Zordi lapolis finn ferm li lor sarz ladrog. Li dir li finn instale. Me, kot li ete, li pa enn alye politik valab pu Subron ubyin pu personn. E Subron finn mont li depi premye kumansman, e ankor tuzur paret pros ar li. Lor ki baz, sa li pa kler.

Konklizyon

Seki Ashok Subron pe propoze, si li arive, pu inevitableman amenn enn likidasyon danzere tu parti politik Lopoziyon. Mazinn u ki an 2014, Travayis ek MMM pa ti futi res ansam pandan enn kanpayn elektoral. Tulde finn sorti zot lalyans blese, afebli. An 2019, kan Travayis ek PMSD pa ranport laviktwar, zot osi, zot lalyans kase zur eleksyon. Tulde sorti afebli. E si Ashok Subron krwar kapav avans klas travayer par mars ar klas kapitalis, abe li pu bizin re-reflesi. Si li krwar li kapav transform natir enn muvmman popilist ki deza fini demare otur slogan BLD an enn lalyans avek enn program kler anfaver klas travayer, li pe fer erer. Erer grav.

Kan likid bann parti lopoziyon existan, li danzere. Li kapav anpir reyn otoriter MSM. E sa kalite lalyans ki Subron pe propoze, li fer exakteman sa: li riske likid tu sa bann parti la, inkilir pu li. Lerla parti la, mem li ankor existe, li pu fini perdi so form, so lafors miskiler, so fors defrap politik. Samem ki apel “likidasyon”.

Sel manyer pu avans lamas dimunn dan klas travayer se atraver enn program anfaver klas travayer, kuma *program* LALIT ena, enn program ki depann lor klas travayer konpran li, e azir lor baz program la. Li kapav paret difisil. Li kapav vremen et difisil. Me, napena sime kupe. Samem sa.

E Bann Lanbasad dan Tusala?

Kan enn rezim lwintin depi sant puvwar mondyal, kuma Guvernman Repiblik Moris, finn trenn 2 siperpwisans kuma tandem UK-USA divan Lakur Internasyonal, imilye zot, e lerla izol zot dan Lasanble Zeneral UN, kuma rezim Jugnauth finn fer lor kestyon Chagos ek Diego Garcia, li evidan ki Lanbasad sa 2 pei la pu definitivman ena enn nay kont sa rezim la e kont sa Leta Moris la. Zot pu swiv politik lokal o-grin pu rod fason intervenir, kot posib, anmemtan ki evit perdi plim plis ankor. Gran Bretayn finn mem nom so O-Komiser enn dimunn desandan depi paran Morisyin pu sey ranforsi so pozisyon. Li finn apartir Novam 2022 aksepté akord enn sertin form sitwayennte a tu Chagosyin, e tu desandan Chagosyin, e sa, pu premye fwa.

Alor, anmemtan ki UK-USA pe ris Pravind Jugnauth dan enn pyez, pu fer li vreman vinn premye lider ki “vann Diego” ar Amerikin pu zot baz, anmemtan zot pe rod afebli sa rezim la. So problem se tusa progre ki Leta Moris finn fer, li pa zis bann Jugnauth ek MSM ki UK-USA blame. E avek rezon. Ena lezot parti ki responsab imilyasyon UK-USA onivo internasyonal. Parti Travayis, nu bizin rapel, ti amenn premye chalennj kont inperyalis. Li ti fer li dan ITLOS, Tribinal anba Konvansyon lor Lamer, e ti gayn enn premye viktwar ki finn prepar terin pu tu sa bann viktwar siksesiv guverman Jugnauth. Alor sa 2 lanbasad la, zot pena enn swa evidan pu lider alternativ dan dimunn kuma Ramgoolam ek Boolell, ki ti mastermaynd premye viktwar Moris divan ITLOS. Anplis, Béranger ek MMM ti premye parti ki, dan guverman, finn inskrir Chagos dan Konstitisyon Moris an 1982, e ti met dibut sa Trust Fund demokratikman kontrole ki finn prodir lidership Sagosyin,

inklir Olivier Bancoult, ki finn kapav, apartir lan 2000, lans enn seri chalennj legal dan Lakur Britanik kot finn expoz tretman zenosider Britanik ek Amerikin kont Sagosyin ant 1965 ek 1973. Pli pir, se lexisans-mem LALIT, parti ki finn batir e mintenir presyon politik popiler – dan Moris e onivo mondyal – pu ki MMM, lerla Travayis, lerla MSM azir politikman kont UK-USA kan zot o-puvwar. Anplis, LALIT enn lennmi pli asarne pu USA-UK aköz nu pe viz fermtir baz militer Diego, e tu baz militer.

Tusala pu dir O-Komiser UK ek Anbasader USA ena buku travay pu sey gard zot kontrol lor Chagos e anmemtan pa perdi tu zot dinite e respe ki deza an-lanbo aköz zot seri krim – kokin Chagos, fer resel ar Diego, bani tu Chagosyin depi zot lil, avek tu so doz larogans kolonyal, mansonz, mepri, dedin.

Anmemtan, lider tradisyonel ek parti tradisyonel, zot an plin dezarwa.

Met de-kote MSM, ki UK-USA pu prefer deor. Dayer MSM pe servi puvwar Leta pu ranforsi so parti, e pu emyet parti so adverser. Me, nu get lezot parti.

Ramgoolam, lider Travayis, li pa dan Parlman. So Travayis, mem li pli gran parti dan Lopozisyon, li pena pos Lider Lopozisyon. Boolell finn bizin sed li a parti nimer 3 dan Lopozisyon, PMSD. Tu sa trale ka legal kont swadizan “eleksyon trike” finn fer nofraz. Ramgoolam pe tenir diskur zenofob kont travayer Bangladeshi, san pey okenn pri politik pu sa. Li tuzur ena so ka “kofor”, e li pe asterla vinn sey zistifye ki li gard tu sa kas la kot li dan enn kofor. Eski enn tel lider kuma Ramgoolam pu itil pu UK-USA? Kapav.

Paul Béranger, lider MMM, li dan Parlman me sa pa paret pe ed MMM. Parti la pe kontinye lamine, perdi grup aktivist pan-par-

pan. Depi li likid so stratezi baze lor lavansman klas travayer, li finn deklans sa prosesis likid li-mem. Zordi telman MMM feb, li mem swiv deryer tu kalite taktik zig-zag e deryer lider demagog. Eski enn tel lider kuma Béranger ete zordi pu itil pu UK-USA? Kapav.

Xavier Duval, avek PMSD selman 3yem parti dan Lopozisyon, pe bizin sarye pwa Lider Lopozisyon san veritab lotorite pu fer li. E so parti pe raptise divan lizeye tu dimunn. Dayer, Bruneau Laurette finn piblikman anons so bi sete pu laminn baz e MMM e PMSD. Eski enn tel lider osi marzinal ki Duval ete zordi pu itil pu UK-USA? Kapav.

Alor, O-Komisarya UK ek Lanbasad USA pe sirman kumans rode parmi tu sa seri nuvo espes “lider” o-nivo nasyonal, parfwa oto-proklame, suvan ponpe par lapres ki finn perdi so guvermay, ki pe naz-naze ansam ar lider tradisyonel ki an-dezarwa: so Bruneau Laurette (USA ti deza apiy so gran manifestasyon 2020), so Sherry Singh, so Rama Valayden (ki dir zot interese ar so bann dosye), so Ivan Bibi, so Ashok Subron, so Georges Ah Yan, so Nando Bodha, so Raouf Khodabaccus, so Dev Sunnassy, so Roshni Bhadain. Ena buku “swa” an-aparans. Enn long lalist. Me, tu byin inprevizib. Zot, parey kuma bann parti lopozisyon tradisyonel, an dezarwa. Zot sanz taktik sak semenn, e sanz alye osi suvan ki simiz. E zot tu pena enn listwar, ki omwin Travayis ek MMM ena, kuma PMSD osi ena.

Remarke, kan nu pe koz lor linfliyans bann Lanbasad, nu finn kumans ar “gran bann”. Me, ena 2 lezot pei ki ena linfliyans lor politik Moris, e sa pa ti kumanse zis yer: Lafrans, enn kote, ek Lind, lot kote.

Lind so lanpriz lor politik Moris li pe mars de-per avek enn degre kominalizasyon ki Pravind Jugnauth pe pratike, e avek

krwasans exponansyel linfliyans bann sosyete kominalo-relizye. O-Komiser Lind, Mm. Nandini Singla pli aktif ki tu lezot anbasader, e Lind pe finans tu kalite proze dan Repiblik Moris – proze Agalega pu enn lepor ek ayropor ki ase gran pu servi pu navir ek avyon militer, imans lonn pu Metro expres, osi byin ki nuvo batiman Lakur Siprem ek lopital ENT.

Lafrans so linfliyans, mem si an-diminyan, li tuzur la. E li mars de-per avek travay ki reprezantan Linyon Lerop fer dan Moris. Lafrans ek Lerop, selman, finn perdi zot stennding buku kan zot finn antrene dan enn seri lager deryer USA – premye dan Lirak, lerla Yugoslavi, lerla Afganistann, lerla Lasiri ek Lalibi, e asterla kont Larisi. Pov Lerop a-zenu. Par so prop sumisyon divan USA, li pe bizin vinn enn espes koloni USA, zis pu li sirviv liver san so aprovizyonman an lenerzi depi Larisi. Pwa lager dan Ikrenn pe tom sirtu lor zepol Lerop. Apre sa lager la, li pu kontiyne azenu divan USA. So demokrasi intern pu nil: LOTAN pu dikte li, setadir militer USA pu dir ki li kapav e pa kapav fer. Alor, so marz de-manev li limite.

Tusala pu dir nu tu bizin vizilan vizavi azisman tu sa bann lafors politik deor la. Nu dan enn lepok kot nuvo balans de-fors pe emerze. USA nepli alye Pakistan, me alye militer Lind. USA so bi prinsipal se pu “kontenir Lasinn”, setadir gard Lasinn dan Lasinn, kan antretan li, USA, li lib pu “deborde” partu dan enn fason devergonde. Lasinn enn pwisans montan, e li tuzur ena enn prezans Moris, mem si modest. Lind ek Lasinn an konkirans dan Losean Indyin.

UK, mem li pe diminye dan so linfliyans mondyal, li tuzur pros ar USA, kuma enn ti-frer. E UK ek USA ena sa problem Diego Garcia ek Chagos antye, ki zot ena pu zere. Zot oblize aktif dan Repiblik Moris. Alor nu oblize vizilan.

Sirtu dan enn lepok kot Guvernman MSM li nepli non-

aliyne ditu. Li dan kan Loksidan. E li osi tom dan kan Loksidan atraver so lyin pros ar Lind, ki finn vinn dan kan Loksidan.

Tusala bizin fer nu vizilan. Tusala bizin fer nu tu – parti politik ek lasosyasyon ek sindika – kone ki nu

pa kapav aksepte nerport ki faver, laburs, larzan depi enn Lanbasad inperyalis, sirtu enn Lanbasad ki okip nu pei militerman, setadir UK ek USA. Nu pu ena enn pri politik pu peye pu sa. E, avek rezon.

LALIT AN-AKSYON

Immigration Act: Solidarite avek ka kamarad Lindsey

Le 27 Oktob, nuvo lakur siprem dan lari Edith Cavell ti ranpli avek militan LALIT, manb fami kamarad Lindsey Collen ek dimunn ki finn vini spesyalman pu temwayn zot solidarite an-personn. Antu ti ena enn 35 dimunn prezan.

Sa ka lakur la, li pe ede dan enn kanpayn *politik* pu chalennj nuvo *Immigration Act* ek lalwa sitwayennte, ki viz sanz zot. So pwin legal byin finyole e anmemtan, li liye avek kanpayn politik ki finn organize par LALIT ek MLF otur de deklarasyon ek enn apel a Guvernman ek a parti Lopoziyon. Alor kan dimunn vinn Lakur an-solidarite, tu dimunn ki vini konpran byin kifer zot la, e ena fyerte pu dibut ansam avek Lindsey pu donn kudme dan sa lalit-la. Sa form solidarite dan kad enn kanpayn, li enn tradisyon militan de long dat. Avwe Ayesha Jeewa finn intervenir dan Lakur, e finn reysi gayn enn *early hearing*, enn dat boner, setadir le 8 Desam. Sa zur-la, Premye Minis ek Minis Lazistis pu bizin donn zot stenn.

Ti ena enn zoli latmosfer dan Lakur ek otur Lakur aköz prezans e solidarite tu dimunn.

Seri Reynon Laviktwar Ranplasman Lakaz Lamyant

Pe ena enn seri reynon kot *Komite Konzwin Abitan Lakaz Lamyant – Rezyonal LALIT* pe zwenn pu analiz desizyon guvernman pu vot bidze Rs800 milyon pu ranplas lakaz lamyant e pu al delavan, Site par Site, kase-reranz lakaz. Dan sa bann reynion la, abitan pe gayn rapor rankont an Septam ki manb LALIT Rada Kistnasamy ek Rajni Lallah finn gayne avek Vijay Naraidoo, sef loperasyon pu kordinn ranplasman lakaz lamyant, dan NHDC. Nu apel sa bann reynon-la “reynon laviktwar” parski li sa lalit ki abitan, ansam avek militan LALIT, ki finn reysi amenn sa gin-la.

E dan sa bann reynon-la, dimunn finn fer enn rekoleksyon sa lalit ki finn amene dan sak landrwa, ti-lamars lokal, let, petisyon, e dan 2 gran manifestasyon onivo nasyonal dan Port Louis an 2018. Finn rann omaz dedikasyon delege abitan e zot travay pu gard kontak avek abitan. Finn rann omaz lalit politik avek prinsip ki LALIT finn amene lor letan. Finn osi rann omaz abitan ki ti partisip dan reynon, manifestasyon, al biro CAB e ki finn desede antretan, pu zot kontribisyon dan sa lalit-la. E plizyer dimunn dan sak reynon finn donn nom pu zwenn LALIT.

Finn ena reynon laviktwar dan 29 site ziska ler: dan Riambel, Riviere des Gallets, Case Noyale, Le Morne, Bel Ombre, La Ferme, Tamarin, Riviere Noire, Ste Claire dan Goodlands, Ste Catherine ek Circonstance dan St Pierre, Argy, Pamplémousses, Caroline, Plaine des Papay, Olivia, Henrietta, Site Telfair Moka, Camp Diable, L’Escalier, Site Langlois ek Balance dan Plaine Magnien, 2 site dan Souillac, 2 reinyon laviktwar dan Mahebourg, Rose-Belle, Batimaraïs ek Cluny. Reynon Laviktwar pe kontinye.

Lindsey Collen chalenj lalwa ki konsernn drwa Maryaz

Dan Lakur Siprem, akote avwe ek avoka abiye an nwar, lasal ti ranpli avek sinpatizan ki ti vinn sutenir chalennj konstitisyonel ki manb LALIT Lindsey Collen finn mete kont nuvo lalwa. Sa nuvo lalwa la, li enn obstak potansyel a maryaz ant enn Morisyen ek dimunn ki finn ne dan enn lot peyi. Li usi enn menas pu bani lezot dimunn ki finn deza marye ki retruv zot dan sa sityasyon la.

Ka, pu premye fwa, ti prezante Zedi 27 Oktob dan nuvo batiman Lakur Siprem ki truv dan Lari Edith Cavell Por Lwi e ka finn fixe pu enn hearing oplivit, pu 8 Desam 2022.

Ram Seegobin, enn parmi lezot dirizan Lalit, ki usi Lindsey so mari ti prezan ansam avek lezot manb lafami, Pushpa Lallah ek Vidu Nababsing. Kamarad, sinpatizan, reprezantan Muvman Liberasyon Fam, lezot manb Lalit depi diferan brans, e dimunn dan piblik ki ti ule montre zot solidarite to osi prezan.

Lekip Legal ki reprezant Lindsey Collen ena buku lexpertyans. Zot pe travay pro bono. Me. Antoine Domingue SC, ek Me. Jean Claude Bibi, ansyen Atorney Jeneral, ek Avwe Ayesha Jeewa ki pe fer resers lor Konstitisyon pu enn degre. Ka reprezant enn chalennj inportan kont deriv ver plis represyon dan kad legal dan pei. Li enn chalennj ki swiv lalit ki muvman fam ti kumanse an 1977, e ki ti ranport laviktwar an 1983. Kumsa muvman fam ti anpes enn deriv ver plis represyon alepok. An 1977, Immigration Act ti retir rezidans kuma enn drwa pu zom ne deor ki marye ek fam Morisyen, e ti konverti li an permi. Tandi ki, an 2022, nuvo lalwa Immigration Act, ki tuzur kasyet deryer sa mem tit la, li re-retir drwa rezidans depi tu konzwin marye ar Morisyen, konverti li an permi, e li osi permet Premye Minis aras sitwayennte ki enn konzwin finn gayne

an-bonn-e-di-form. Immigration Act li enn menas konstan banisman enn konzwin ki pa ne isi, e li enn menas konstan destriksyon enn fami konserne. (Get video klip Lindsey so deklarasyon lor nu websayt ek lor paz facebook. Li usi lor Instagram.)

Enn kopi ful plint li truve dan seksyon “Dokiman” lor nu websayt. Ladan u pu kapav lir detay exak lor chalennj legal dan enn langaz sinp, e ena osi enn apersi ladan lor “sitwayennte”, ki li ule dir anterm teknik, e ki li ule dir anterm lavi enn dimunn.

Nu plint chalennj anpartikilye, seksyon lalwa ki dir: “[Premye] Minis kapav, dan so diskresyon absoli ek san donn okenn rezon, retir enn dimunn so sitwayennte Morisyen, si li ena linformasyon serye e li satisfi ki li dan lintere defans, sekirite piblik u lord piblik.” (Remarke ki zis Premye Minis ki zize si so linformasyon serye ubyin non.) Plint dir ki sa seksyon lalwa la li pa konsistan avek Konstitisyon Moris, ni avek lazistis natirel, e ki zidisyer bizin deklar li “nil”, dan lamezir ki li napa konsistan avek Konstitisyon.

LALIT fer lapel a Guvernman pu retir tu seksyon ki reprezant obstak a liberte sak dimunn pu marye kikenn li finn swazire. Sa provizyon afekte drwa sak Morisyen. Bann kloz inkliir seksyon ki finn site lao, usi byen ki kloz ki konverti drwa rezidans a sinp permi rezidans diskresyoner. Li drakonnyin. Ena usi enn seri kondisyon birokratik ki exzize pu tu dimunn ki ule marye avek kikenn ki pa finn ne isi. Samem nu pe dir Guvernman revok sa bann seksyon. Antretan, anmemtan, LALIT finn met sa ka Lindsey la pu ki zidisyer

konsider kas sa bann seksyon la.

LALIT usi dimann parti Lopozisyon pu mintenir presyon lor Guvernman pu retir sa bann seksyon lalwa imigrasyon, e pu gard li lor zot azanda ziska prosin eleksyon. Parti Travayis finn fini dir li pu revok lalwa la. Me, li pa fer kanpayn lor la. MMM ek PMSD ti opoz lalwa la kan li finn pase dan Parlman. Anfet li ti ena enn “sertifika irzans” e ti travers Parlman byin vit an Ziyet sa lane la.

Li enn laironi ki samem Guvernman, parey kuma lezot avan, finn literalman ena enn polisi pu “vann” rezidans permanan e mem vann sitwayennte, an esanz pu larzan investi. Anplis, Guvernman Moris avoy lorea, zenn ki ena laz marye, dan lezot pei e ankuraz migrasyon sirkiler, e mem emigrasyon tukur pu dimunn laz marye, alor li ankuraz marye dimunn pa ne isi. Anmemtan Guvernman invit zenn depi lezot pei pu vinn travay e etidye isi par milye. Zot usi, zot laz kot normalman dimunn pe marye. Apre, zot pas enn lalwa represif kumsa?

Nuvo lalwa donn puvwar Lexekitif, setadir Premye Minis, usi byen ki tir drwa pu fer apel a Zidisyer. Li konsantre puvwar arbitrer dan lame enn sel dimunn, aktyel ubyin fitir Premye Minis. Li enn Lepe Damokles ki pez lor latet sak dimunn dan sak fami kot enn manb finn, ubyin pu marye, avek enn dimunn ne ayer. Tandi ki par milye sa bann kup la viv dan Moris, ena osi buku plis akor ki kapav swete ubyin mem bizin, enn zur, vinn viv isi.

Enn premye Deklarasyon Komin siyne par 12 fam, inkliir 3 ansyen Minis Drwa Fam ek ansyen Manb Parlman, finn pibliye, usi byen ki kominike par Muvman Liberasyon Fam ek LALIT.

Ala enn kopi dezyem deklarasyon, ki ankor lorganizasyon ek individi pe kontiyn siyne:

IMMIGRATION ACT 2022

Deklarasyon, Apel e Solidarite

Nu ki pe siyn sa deklarasyon-la pe azut nu lavwa pu dir,

1. Dimunn ki marye avek enn Morisyin bizin kapav zwir drwa rezidans parey kuma ti ena dan lalwa apartir 1983 apre sikse kontestasyon lalwa Imigrasyon alepok-divan Komite Internasyonal su Konvansyon Internasyonal Drwa Politik ek Sosyal, e nu dir ki dan lavenir tu fami bizin proteze depi desizyon arbitrer ki separ manb mem fwaye famiyal depi zot kamarad;

2. Ki fale pa Premye Minis kontinye ena sa puvwar ki nuvo lalwa Imigrasyon 2022 finn donn li pu aras sitwayennte enn sitwayin Morisyin e exil li depi so pei. Nuvo lalwa-la dir ki Minis responsab pu Zafer Interyer “*kapav a so diskresyon absolü e san donn okenn rezon, priv enn dimunn de so sitwayennte Morisyin, si li ena linformasyon fityab e li satisfè ki li dan lintere defans, sekirite piblik uswa lord piblik*”. Anfet sa kloz lalwa-la met par milye fami dan enn sityasyon insekirite e potansyelman met par dizenn de milye fami Morisyin dan enn sityasyon insekirite.

e,

nu fer **apel** a guvernmman Morisyin pu introdwi enn nuvo kad legal pu rezud sa de kestyon-la;

e nu fer **apel** a tu parti lopoizasyon pu inklir sa pwin-la dan zot kanpayn piblik;

e antretan, atraver nu sinyatir nu **exprim** nu **sutyin** pu ka Lakur Siprem Lindsey Collen finn mete ki fer apel a zidisyer pu anil sa bann kloz nuvo lalwa Imigrasyon 2022 e pu amand lalwa Sitwayennte Moris ki li truv pa konform ar Konstitisyon pei e lazistis natirel.

Sinyater inisyater:

*Haniff Peerun pu All Workers' Federation/Mauritius Labour Congress
Jane Ragoo pu Confederation des Travailleurs des Secteurs Publique et Privé*

Rajni Lallah pu Muvman Liberasyon Fam

Alain Ah Vee pu LALIT

Cassam Uteem ex-Prezidan Repiblik Moris

Deklarasyon uver pu nuvo siyater ziska lafin Novam, 2022.

Kan Revi LALIT pe al lor linprimri, nu fini gayn 20 lorganizasyon ki finn siyne ek enn 60-enn individi.

LALIT AN-AKSYON

Lor Liberte Akademik UoM

LALIT finn avoy enn let uver pu expoz enn sirkiler date 24 Ziyet 2022 adrese a tu dimunn ki pe prezant papye dan konferans lor tem “Memwar Arsipel: Interseksyon Zeografi, Listwar ek Domenn Letid”. Sa sirkiler-la dir sanse “Iotorite guvernmantal” finn donn direktiv pu ki pena prezantasyon ubyin mem konversasyon lor Chagos, Diego ubyin referans a suverennte Britanik dan Losean Indyin. Sirkiler-la al pli lwin e spesifikman dimann tu intervenan pu napa fer referans a sa bann kestyon-la dan ni prezantasyon, ni diskisyon panel. Plizyer akademik ki ti pe partisipe dan sa konferans-la finn exprim zot apresyasyon ki LALIT finn denons sa. U kapav lir nu let uver ki nu finn avoy Liniversite Moris e 2 lot liniversite ki ko-organizater lor nu websayt Ziyet 2022.

Lor sistem langazman revini

Le 2 Novam ki sipoze komemor abolisyon lepok langazman, LALIT finn pibliye enn video ki montre kimanyer ena patron pe reintrodur sistem langazman an 2022. Langazman vedir u pa lib pu swazir ar ki patron u travay. Ena patron ki pe met pano an-piblik uswa reklam lor facebook pu ofer rekonpans pu denons ubyin “aret” travayer Bangladesh ki “fizitif ubyinn finn evade”.

Trwa Sesyon lor Program Tranzisyonel

LALIT ti organiz trwa sesyon aswar par Zoom lor kestyon “Ki ete enn program tranzisyonel”. Sa ti enn prolongasyon nu Kongre 6-zur. Nu ti realize ki nu pena enn konpreansyon an-komin ki extakteman sa vedir “program tranzisyonel”. (Get nu lartik par Rosa apre sa sesyon la, dan seksyon REVI LALIT lor Kongre, lafin Revi.)

Vikttwar Komite Konzwin Rezyonal LALIT ek Abitan 50 Site

Manb diferan brans LALIT ansam ar abitan 50 Site EDC konstrir ar pano lamyant inn organiz reynon dan sak rezyon pu selebre lavikttwar.

Li apre 20 an lalit ki Guvernman finn finalman pran desizyon pu anlev lakaz lamyant, ranplas li avek enn lakaz an beton.

Sa desizyon inn konkretize par mezir dan bidze kot finn alwe Rs800 milyon pu kase-ranze dan prosenn 2 an e finn konkretize osi par kreasyon enn Yunit dan NHDC ki fini kumans travay, site par site.

Sa vikttwar inn vini gras-a enn kanpayn ki finn demare depi 2002 pu demand Guvernman anlev lakaz lamyant ki danzere pu lasante, ranplas sakenn avek enn lakaz an beton. Sa kanpayn la ti finn organize dan diferan rezyon dan Moris sa dernye 20 an la atraver Muvman Lakaz, brans LALIT ek osi kudme depi lorganizasyon sindikal CTSP.

Sa kanpayn la finn deklanse kan exper dan lamyant John Addison finn fer enn rapor an 2002 kot rekomann guvernman lor danze ki lamyant reprezante dan travay e osi pu abitan site EDC kot ena lakaz avek pano lamyant. Li finn fer rekomandasyon pu ki guvernman pran aksyon nesaser pu adres sa problem la. Me sa Rapor la pa vinn an piblik, malgre promes Guvernman MSM-MMM sa lepok la, e ziska zordi Rapor la ankor pe kasyet dan tirwar Lotorite.

Dan sa peryod 20 an, finn ena osi diferan lezot rapor anplis ki rapor Addison. Finn ena rapor Komisyon Laverite ek Lazistis, 2011, Rapor Dr Sibartie depi Minister Lasante 2006, ek Rapor *Ombudsperson pu Zanfan* 2018, ki finn expoz danze ki lakaz lamyant reprezante pu lasante dimunn.

Anfet Zanvye 2018, delege depi plizyer Site kot ena lakaz lamyant ansam ar manb LALIT ti al remet dosye ar Ombudsperson pu Zanfan, Ms. Rita Venkatasamy, explik li kondisyon difisil ki zanfan pe viv dan lakaz lamyant delabre e danzere pu lasante.

Me zis bann Rapor teknik ek institisyonel pa ti sifizan pu fer Guvernman buze. Li pa ti mem sifizan pu fer Leta rekonet gravite problem lakaz lamyant. Seki finn sirtu marse, se mobilizasyon abitan Site EDC lamyant ansam avek militan LALIT dan enn sinkantenn Site dan Moris. Bann *Komite Konzwin Abitan Site Lakaz Lamyant ek Rezyonal LALIT* finn kordinn travay mobilizasyon lor demand prinsipal pu demoli lakaz lamyant, ranplas li ar lakaz an beton. Finn ena par santenn reynon, petisyon, ti-lamars rezyonal, ki finn al debus lor 2 gran manifestasyon an Ziyet ek Oktob 2018. Abitan enn sinkantenn Site lamyant ti desann dan lari Port-Louis, kot apre lamars ti adres let individyel a Premye Minis. Premye Minis finn reponn par enn let dan lapos pu sakenn. Mobilizasyon finn kontinye avek enn seri aksyon manb LALIT-Abitan kot diferan biro CAB antye Moris pu met presyon lor depite ek minis guvernman pu azir.

Apre gran mobilizasyon, dan enn premye tan, Guvernman finn pran desizyon pu alwe larzan a Minister Lanvironnman pu anlev lakaz lamyant, me san okenn plan rekonstrir.

Guvernman ti osi dimann CAB fer serve lor nomb lakaz lamyant e organiz chek medikal pu abitan enn-de site.

Bann desizyon pa ti fer okenn masyon plan pu ranplas lakaz lamyant, me zis dir dimunn al aplay kot NEF ubyin NHDC

pu lakaz kan fini anlev zot lakaz lamyant.

Abitan site lamyant ek LALIT ti truv sa insifizan. Nu finn kontiyn nu travay mobilizasyon dan diferan Site e li ti enn tem santral ki LALIT ti amenn kanpayn dan eleksyon zeneral Novam 2019.

Apre eleksyon, le 7 Desam 2019, nuvo Minis Lozman Steve Obeegadoo finn pran kontak avek LALIT pu gayn dosye lakaz lamyant. 2 zur apre le 9 Desam 2019, nu avoy li enn dosye konple. Apre nu pa tann naryen, lerla an Mars 2020, Minis Obeegadoo vizit Site lamyant Dubreuil ki truv dan so sirkonskripsyon e anons lor MBC, pe kas enn sertin nomb lakaz lamyant dan Dubreuil e re-aranz zot.

Le 17 Ut 2020, kan Minis Lozman apel enn *Forom Nasyonal lor Lozman*, LALIT re-avoy enn dosye lor lamyant avek demand pu rekonstriksyon lakaz.

Pandan 2020-2021, mobilizasyon pu anlev e ranplas lakaz lamyant finn ralanti dan lokdawn e restriksyon saniter aköz pandemi Covid 19. Me mem sa, LALIT ek delege depi 27 Site lamyant ti avoy let konzwin a Minis Obeegadoo an Me 2021 pu fer demann ki Bidze ki vini bizin usi met larzan pu rekonstriksyon lakaz pa zis anleve. Me bidze Padayachy ankor enn fwa pa fer okenn provizyon pu ranplas lakaz lamyant.

LALIT ek abitan lakaz lamyant finn kritik mank volonte politik guvernman MSM ek finn kontiyn mobilizasyon dan diferan rezyon pei. Sirtu nu ti dir kan ena

lokdown, fami la antye ti sipoze res 24/7 dan sa lakaz toxik la. Sa ti byin grav ki Guvernman oblize donn enn tel lord.

Dan Bidze 2022-2023, Guvernman finn finalman desid alwe Rs 800 milyon pu ranplas 1,800 lakaz lamyant dan prosenn dezan. Sa li enn viktwar apre sa long lalit la.

Tutswit apre diskur bidze, le 15 Zin, Komite Konzwin lakaz lamyant-LALIT, adres enn let a Minis Obeegadoo pu dimann li etabli enn taymtebel pu program demolisyon ek rekonstriksyon e met enn latob dan sak rezyon pu ki dimunn pa bizin deplase al Ebene si ena kestyon zot anvi dimande.

Apre ki bidze fini vote, le 31 Ziyet, Komite Konzwin LALIT ek delege depi Site dan diferan rezyon finn zwenn GRNW kot Horl LPT pu adres enn let komin a Minis Obeegadoo kot nu re-

iter demand kolektif pu pibliye enn taymtebel pu demolisyon ek rekonstriksyon e met enn latob dan sak landrwa pu permet dimunn kapav adres zot bann kestyon san deranze al Ebene. Let komin ki ti remet a Minis Obeegadoo ti siyne par delege depi 14 Site ki ti prezan sa zur la.

Le 23 Ut 2022 nu gayn enn repons depi NHDC swit-a nu let ki nu ti adrese a Minis Obeegadoo pu dimann enn rankont avek nu.

Rada Kistnasamy ek Rajni Lallah ti delege pu zwenn reprezantan NHDC ki ti derule Vandredi 16 Septam.

Dan sa rankont la, M. Vijay Naraidoo, ofisye ansarz sa dosye-la pu Minis Lozman, finn explik leswivan:

* Lakaz lamyant pu kase par Minister Lanvironnman, e pu ranplase avek lakaz beton 49 met

kare. NHDC pe pran kontrakter pu ranze, me se NHDC ki pe fer plan e pe kuver fre.

* Abitan lakaz-la pu gayn Rs5,000 par mwa pandan ki pe kas lakaz lamyant, ranplas li. Sa pu permet li pey lokasyon pu enn lakaz ziska ki nuvo lakaz ranze. (Sa li resanble seki Minis Sinatambou ti anonse apre gran manifestasyon abitan lakaz lamyant an 2017).

* NHDC fini kumans sa proses ranplasman-la dan 2 diferan site EDC, kot ena buku lakaz lamyant, setadir dan Site Ste Claire, Goodlands ek La Ferme Bambous.

* Ena enn Yunit spesyal ki finn met dibut dan NHDC pu okip ranplasman lakaz lamyant.

* NHDC pe etidye ki pu fer dan bann ka kot lakaz lamyant-la li enn “lakaz zeritye”, setadir proprieter lor papye fini desede, e li nepli kler kisannla proprieter.

* Dan prosenn, NHDC pe fer enn resansman komye lakaz lamyant tuzur ena.

Demand LALIT pandan Reynion

Rada Kistnasamy ek Rajni Lallah finn fer 3 demand swivan:

1. Ki NHDC avoy let a tu abitan lakaz lamyant pu fer zot kone ki pu ranplas zot lakaz e lor ki kondisyon. Sa li pu ki tu abitan lakaz lamyant rasire ki Minister Lozman ek Later ek NHDC rekonet zot kom abitan lakaz lamyant e pu rasir zot ki pu ranplas zot lakaz;

2. Ki NHDC fer laranzman, par exanp, atraver biro CAB dan sak rezyon, pu ki abitan lakaz lamyant kapav gayn ranseynman kan pu ranplas lakaz dan zot rezyon, sanki bizin al kot Minister;

3. Ki, dan ka lakaz zeritye, aköz lamyant enn problem lasante piblik, si problem “lakaz zeritye” pa rezud, ki Minis met enn notis ofisyel ki pu ranplas lakaz-la pu rezon lasante piblik. Dayer Konstitisyon, li rekonet ki Leta

KANPAYN LALIT LOR KESTYON LATER KONTINYE BIZIN SERVI LATER PU ANPLWA, LAKAZ, MANZE

Remarke ki si Central Housing Authority (CHA) pa ti ferme par Guvernman, pa ti pu ena sa kalite problem-la. CHA ti pu fini ranplas lakaz lamyant buku pli fasilman depi lontan. CHA, li ti enn departman Minister Lozman, e li ti ranz lakaz, ti fer mintenans lakaz kan bizin, e dimunn ti pey lokasyon. Li ti anplway dimunn, organiz materyo pu li-mem mont nuvo lakaz pu dimunn ki pena. Ti mem ena enn Tribinal pu asire pena diskriminasyon. Kan guvernman MSM-PT-PMSD finn lav lame avek konstriktyon lakaz dan bann lane 1990, li finn vann lakaz CHA ar sef-defami ki res ladan. Lerla guvernman MSM-MMM finn kareman ferm CHA an 1993. Depi lerla, ena enn kriz lozman.

NHDC ki rule kuma enn konpayni prive pa finn kapav rezud problem lozman. Okontrè, problem la finn agrave, amizir pri later finn grinpe.

Zordi, kan finn ariv 3 zenerasyon depi bann dernye lakaz CHA finn livre, kan deplizanplis dimunn pe viv dan insekirite lozman aköz later ek lakaz tro ser, e lezot pe tuzur atann lakaz NHDC, ki nu truve? Buku fami pe kal-kal dan lakaz zeritye, ubyin pe res dan sere kan fini fer par. Sa pe kree enn kriz sosyal grav e ase zeneralize.

Zordi guvernman dir pli gran difikilte pu li reysi fer so proze mont 12,000 lakaz se ki pena ase later piblik. Li vre. E sa li parski, depi kolonizasyon, mazorite later Moris li pu gran propriyeter later kuma tablisman. E sa bann gran grup otur tablisman kuma Omnicane, Terra, Alteo zot prefer fer proze lozman pu milyarder, pu zot fer profi prive. Zot plivomye gaspiy sa later-la dan plant kann. E sa, kan ti kapav servi later-la pu mont lakaz pu dimunn ki pena, osi byin ki servi later-la pu prodwir manze dan sa lepok kot pe kumans ena insekirite alimenter. Kriz Koronavirus, lager otur Ukraine e menas lager US kont Lasinn finn, e pe kontiyn, anseyn nu sa.

Ala kifer LALIT pe amenn kanpayn pu fors tablisman donn later pu mont lakaz pu dimunn ki pena e pu kree anplwa dan prodiksyon alimenter. Pu nu, lalit pu ranplas lakaz lamyant li form parti sa lalit pu lakaz, pu anplwa e pu sekirite alimenter. E anmemtan, nu lalit pe viz enn sanzman kot li anfet lamas dimunn ki pran desizyon — setadir enn veritab demokrasi — lor kimanyer itiliz later pei, kimanyer kree travay itil pu tu dimunn, e kimanyer organiz pu tu dimunn gayn enn lavi, inkliir enn plas pu reste an sekirite. Se sa kalite sanzman la ki reprezant veritab viktwar.

bizin kapav intervenir dan ka kan propriyete prive, kuma lakaz lamyant, li finn vinn enn menas pu lasante piblik. Lerla NHDC bizin rekonet rezidan-la, si li montre ki li finn res ladan lor letan, e fer laranzman avek li pu ki kas lakaz, ranplas li. Si ena lezot zeritye ki ena problem lakaz, lerla pu bizin inskrir zot pu lakaz NHDC.

Aster ki finn gayn sa viktwar pu ranplas lakaz lamyant, se abitan lakaz lamyant individyelman ki natirelman bizin fer swivi.

Militan LALIT ek delege pe fer abitan kone ki zot fer biro CAB kone pu kontakte NHDC pu fer swivi.

Konklizyon

Aprè sa viktwar la, LALIT ek abitan site lamyant finn e pe organiz reynon dan diferan site lamyant, rezyon Lenor, Lesid, Les ek Lwes.

Dan reynon nu inform abitan lor ki desizyon NHDC finn pran e lor nesosite sak dimunn individyelman pran responsabilite pu otan ki posib met zot dokiman an ord pu fasilit proses pu anlev e ranplas lakaz lamyant.

Nu fer osi apel a dimunn pu seki interese vinn dan reynon LALIT pu konpran problem lozman ki dimunn mizer ek travayer fer fas. Dan reynon LALIT nu osi diskite e reflesi lor rasinn problem dan sosyete deklas e ki refleksyon-aksyon nesese pu al ver enn sosyete kot pena inegalite ant dimunn, ki li dan Moris ubyin dan lemond.

LAKAZ LAMYANT Reynon LALIT dan 29 site pu selebre laviktwar

P.Louis/Lenor

Pamplemousses
Ste Claire, Goodlands
Plaine des Papayes

Curepipe/Lesid

Mahebourg x 2 Site
Rose Belle
Batimaraïs
Cluny
Souillac x 2 Site
Plaine Magnien Site Balans
Plaine Magnien Site Langlois
L'Escalier
Camp Diable
Henrietta

R.Hill/Les

Caroline
Olivia
Site Argy
Ste Catherine, St Pierre
Circonstance
Telfair, Moka

Q.Bornes/Lwes

Laferme
Bel Ombre
Case Noyale
Riviere des Gallets
Riambel
Le Morne
Tamarin
Riviere Noire

INFO INFO INFO

Fim Klib.

Prosenn Fim Klib pu get enn fim Palestinyin kot ena enn laspe kiltirel parey kuma dan Moris: al invit dimunn pu enn prosenn maryaz an personn.

Me, selman, atraver sa fim dus e sansib, avek inpe konplikasyon papa ek mama separe, lamwatye fami res andeor Palestinn, lamwatye kontiye rest dan Palestinn. E kan pe al invit dimunn pu maryaz, natirelman u gayn enn lide ki sa vedir pu viv su lokipasyon militer. Anmemtan, bann diferan latitid anver kolaborasyon vinn kler.

Fim la apel *Wajib*, e so direkter Anne-Marie Jacir, 2017. Li ti gayn meyer fim dan festival fim Dubai.

LPT: SpelChek Inifye

Ledikasyon pu Travayer pe pofinn so “spell check inifye” ki pu rekonet tu mo dan tu lortograf komin ki swiv enn sistem kelkolk. Bann volonter finn fer tu travay. Li pu enn prototip, ki pu pofine amizir gayn plis Kreol ekri. LPT finn dir ki arsip LALIT lor so websayt, li enn surs byin ris Kreol ekrit, e sa lor 40 an.

Bul ron, Laplenn Kare

Mize Blue Penny finn uver enn nuvo ekspozisyon dan so tradisyon byin ankre dan realite Moris: sann kut la lor sa long tradisyon futbol ki ti ena alabaz sosyete Moris, sirtu dan klas travayer. Expo apel “Bul ron, Laplenn Kare, ki ti enn lespresyon byin koni ki Mamad Elahee ti popilarize pu explik nerport ki realite futbolistik. Alepok, bann manb LALIT ki ena enn sertin laz rapel, ti ena par duzenn lekip futbol dan sak kartye sak lavil, e par grap dan sak vilaz, mem so pli tipti. Sak lekip ti osi ena enn “jinnyor”.

Desin Lucien Van der Walt, 2015

LALIT dan lavangard depi 40 an

Finalman Guvernman MSM finn vinn delavan avek enn lalwa
ki asupli laspe represyon kont itilizater ladrog,
e osi kont interdiksyon kanabis mem kuma enn medikaman.

Amandman lalwa ladrog *Dangerous Drugs Act* reprezant enn turnan inportan dan politik Leta Moris lor ladrog.

Ena de gran sanzman: Lalwa fer provizyon pu ki pena purswit otomatik kont itilizater okenn ladrog, setadir okenn ladrog ilegal, ki li gandya, sintetik, eroinn, kokainn. Avan ti ena purswit o-kriminel dan tu ka. Asterla, avek amandman, itilizater ladrog kapav refere a enn Panel Administrativ (DUAP) ki anplas purswiv li o-kriminel kuma avan, pu donn li kudme refer so lavi, rehabilite e si li depandan lor ladrog, ed li pu sorti dan lanfer sa adiksyon la. Savedir, politik ladrog pe sanze depi enn politik baze lor represyon kont itilizater ladrog pe al ver enn politik pu get problem ladrog dan kad enn problem lasante. Li ankor limite dan lesans ki se Komiser lapolis ki pu ena puvwar pu fer rekomandasyon pu ki pena purswit, e li pu fer sa anlakorite DPP. Savedir lapolis pu deside sipa pu ena sarz e purswit uswa pu refer kikenn a enn panel spesyal ki pe met dibut ki pu ansarz prosesis tretman e rehabilitasyon. Me tudmem li enn gran sanzman politik kan uver sa posibilite pu pena purswit kont viktim ladrog.

Dezyem sanzman se kanabis medikal finn dekriminalize dan lopital pu 4 sindrom spesifik, setadir pu pasyan ki pe sufer noze ek vomisman aköz shimyo, pu pasyan ki pe gayn epilepsi inkontrolab, pu pasyan ki pe sufer *multiple sclerosis*, uswa pe gayn duler atos. Sa osi li enn sanzman limite, me li enn premye pa inportan dan direksyon dekriminaliz gandya.

Viktwar pu kanpayn LALIT

Zordi LALIT pe gayn rezon enn long kanpayn kot nu finn pyonye: lalit pu dekriminaliz ladrog. Pandan nu premye 20

an, nu ti sel parti ki ti dibut pu sa. Nu ti kumanse an 1980, e zame pa finn aret amenn kanpayn kont represyon. Nu finn organiz fron komin, Sart Nasyonal, e finn depoze divan enn seri Selek Komiti. Nu ti tir enn premye ti-liv an 1986, e nu ti pibliye enn lot liv byin an-detay an 2015, *The Drugs Issue: A Bilingual LALIT Book*. Nu finn amenn kanpayn piblik dan miting, lor radyo, dan reynon kartye, pandan tu kanpayn elektoral ki nu finn partisipe. U kapav serch li lor nu websayt, osi byin ki enn video avek extre dan seksyon video websayt.

Program Eleksyon 2019

Ala nu pozisyon formel dan nu Program Eleksyon 2019 ki osi explik nu kontribisyon depi 1982, savedir depi nu existe antan ki parti politik:

“Zordi ena enn nuvo kontex dan lemond lor kestyon ladrog. Dan Nasyon Zini ek dan buku linstitisyon zot pe rekonet ki stratezi represyon pa marse, li enn esek. *World Health Organisation* pe mem plede pu ki truv problem depandans lor ladrog kuma enn problem lasante piblik. Mem bann pei ki ti divan-divan dan krwazad represyon kont ladrog (War on Drugs) kuma Lamerik pe abandonn stratezi represyon. Savedir ki, alafin, pe ena enn kestyonnman rasyonel dan lemond antye pu gete ki politik pu adopte ki pu plis efikas, olye mont kabal isterik kont ladrog. Represyon pa zis li pa marse, me li anpir sityasyon, li fer plis ditor.

Nuvo kontex nasyonal dan Moris osi, finn kumans ena progre. Dimunn finn kumans realiz letandi mafya, ki anfet infiltre partu a tu nivo Leta, kuma Komisyon Danket lor Trafik Ladrog finn montre. Dimunn pe

realize komye li inital zis atak li fonsse, latet bese: anfet, kuma enn seksyon mafya ale, lot seksyon vini. Zordi pli buku lorganizasyon politik, medya, organizasyon sosyal ek dimunn dan piblik, pe realiz fayit stratezi represyon kont ladrog e zot pe met an-kestyon so kriminalizasyon.

Ravaz ladrog “sintetik” pe rann lalwa ladrog ki dekrir ki sibstans legal ubyin ilegal konpletman depase. Ki sibstans u pu mete dan lalwa pu ladrog “sintetik” kan ladrog sintetik pe fer ar tu kalite kitsoz ki servi dan lavi tulezur ki u pa kapav zis dekret ilegal? Dayer li tultan pe sanze. Sa fer nu realize ki pa sibstans la ki problem, se relasyon ki dimunn ena avek sibstans la ki problem. Dimunn pe realize ki lalwa represif pu anpes dimunn bwat lor sime, zero tolerans pu bwat sosyalman e lalwa extrem lor alkotes pu kondire, tusala, kan kriminaliz lalkol, sa pe pus dimunn ver ladrog pli danzere kuma ladrog sintetik.”

Kanpayn LALIT lor ladrog

“Problem ladrog so expansyon uswa so diminisyon li depann dan enn gran mezir, lor 2 zafer sinp: ful anlwa avek sekirite alonterm ek vizyon pu enn meyer lavi baze lor liberte ek byin-et. Se pu sa rezon la ki bizin enn lalit politik, lalit pu sosyalism, li pa zis enn kestyon pinisyon viktim uswa enn tantativ siprim trafik ladrog.

Nu program li pa enn program elektoral ki nu brikole zis avan eleksyon. Li repoz lor enn kanpayn reflexion deba e lor diferan linisya tiv lor terin. Nu program li finn devlope lor letan e li baz lor lekel nu azir dan enn fason permanan. Problem ladrog, li enn realite ki nu konpran byin dan LALIT --

atraver lexpéryans nu prop manb ek nu prop sinpatizan ki viv sa realite la, sakenn, dan so kartye, so vilaz, e suvan dan so fami. Li enn realite ki nu tultan pe diskite dan striktir nu parti, tultan pe pofinn nu program. E li enn program ki nu finn devlope depi avanmem ki nu vinn enn parti politik an 1982. Li ti viz ant-ot, pu “kup lerb anba lipye mafya”.

1980 - 1985

“Anfet depi bann lane ’80, LALIT finn pran pozisyon e amenn kanpayn anfaver dekriminaliz gandra. An 1982 LALIT, kan li vinn parti politik, desid pu adopte dokiman “People’s Health” prepare par Komisyon Lasante MMM, dan lekel ti ena manb Lalit de Klas. [Ram Seegobin ti prezid sa Komisyon-la lepok Lalit de Klas ti enn tandans dan MMM, avan nu kite an 1982]. Anfet ladireksyon MMM ti rezet Rapor so prop Komisyon. Dan sa dokiman la li koz anfaver nesosite separ komers ek lavant gandra depi rezo ladrog dir, ki kontrole par gro trafikan. Dokiman la osi propoz ki legaliz gandra e permet so kiltivasyon su laysenns. (Kote ladrog dir, LALIT ti propoz enn program kuma metadonn byin avan ki Guvernman fer li.)”

An 1983, LALIT pran pozisyon piblik pu dekriminaliz gandra e 2 lane apre, divan Selek Komiti lor ladrog, LALIT reafirm so pozisyon anfaver dekriminalizasyon.

1986

An 1986, LALIT pibliye enn ti liv program lor ladrog. Ladan li dekrir seki vadir depandans lor ladrog, kimanyer li inklir enn spektrum diferan form adiksyon. Liv la fer listrik lavant gandra ki otorize ziska bann 1920, e so interdiksyon su presyon tablisman kan zot pe protez lindistri rom. Li osi explik nesosite dekriminaliz gandra pu kup lerb anba lipye mafya, e aret expoz seki fim gandra par kutim, sirtu bann zenn, ar rezo ladrog adiktif ek danzere, kuma

sintetik zordi. Alepok laplipar lorganizasyon pa ti dakor ar nu pozisyon. Mm. Sheila Bappoo, ki ti lor Selek Komiti, dir LALIT sel lorganizasyon ki ena sa pozisyon la.

1994 - 2006

“Me nu finn persiste ar nu pozisyon ki li dan kanpayn elektoral, divan Selek Komiti lor Ladrog an 1994 e dan plizir kominike, osi byin ki lor radyo, dan Forum.”

2006 - 2019

“E an 2006, apre plizir mwa reflexion deba avek plizir lorganizasyon nu reysi vinn delavan avek enn “*Sart pu enn Politik Rasyonel lor Adiksyon*” ki revandik dekriminalizasyon gandra setadir ki fode pa arsel, aret, met sarz kont, ni anprizonn dimunn pu itilizasyon personel gandra. Parmi sinyater sa Sart-la, ena PILS, MLF, Commission Justice et Paix, MPRB, Collectif Arc en Ciel, LALIT.

“An 2015 nu tir enn liv bileng Kreol-Angle ki fer listrik pozisyon LALIT lor kestyon ladrog.

“Liv la ti depoz kot Prezidan Repiblik, DPP, parmi tu brans NATRESA, ek kot NGO ki travay lor adiksyon ladrog. An 2018 ek 2019, LALIT finn prezant so program lor ladrog dan konferans CUT-Toxida. E li tuzur form parti

nu program de-lit.

“Zordi kuran dominan dan lemond pe donn nu rezon pu sa kanpayn ki nu finn amene lor letan avek persistans ek fidelite. Buku leta partu pe etidye progre pei ki finn dekriminaliz itilizasyon tu ladrog kuma Portugal pe fer.

“Dekriminalize pa sifi

“Me politik ladrog, li pa zis enn kestyon pu gete kimanyer pu apros problem ladrog direkteman. Lexanp Portugal pe anseyn nu sa: so sikse finn osi depann lor lexisans enn Welfer Steyt relativman devlope: ena enn alokasyon reveni minimem garanti pu dimunn ki pa travay gayne, ena buku depans ki fer lor lasante piblik. Pu permet dimunn sorti dan problem ladrog e pu prevansyon, dimunn bizin ena lespwar ki li pu kapav batir enn lavenir, ki li ena travay, lakaz, enn lavi sosyal. Alor nu panse ki problem ladrog so letandi, li depann an-grand mezir premyerman lor ful anlwa avek sekirite reveni stab alonterm.

“Dezyeman, letandi problem ladrog li osi depann lor kantite lespwar ek vizyon enn meyer lavi pli divan, kot dimunn ena mwayin pu devlope e epanwir, enn lavi kot ena laliberte e kot dimunn viv plis ere dan lasosyete. Se lalit politik pu sa kalite sosyete ki LALIT pe amene.”

RL

Angle donn “Sitwayennte” Desandan Chagosyin

Gran Bretayn telman akile ki li pe uver aplikasyon apartir 23 Novam pu tu desandan Chagosyin vinn Britanik. Li pe ofer enn form sitwayennt.

Sa muv UK la li pa fer naryin pu sanz krim UK-USA lor Chagos. Gran Bretayn finn derasinn Chagosyin, demantel pei Moris, instal enn baz militer nikleer ki enn menas kont lape pu Lafrik ek lemond antye. Alor, dan LALIT, nu pe dir ki plis ki zame li inportan pu milite pu ferm sa baz baz militer lor Diego. Samem lakle pu re-inifikasyon totalite Arsiipel Chagos dan Repiblik Moris pu konplet dekolonizasyon Lafrik, pu drwa retur tu Chagosyin, e pu lib sirkilasyon lor totalite Chagos pu tu Morisyin, e li esansyel pu ful reparasyon pu Chagosyin. Kumsa ki pu gard Lafrik enn zonn san zarm nikleer, setadir respektete Trete Pelindaba.

“Negotiations” Over Sovereignty – Something not Negotiable

Revi LALIT pe pibliye enn Statement ki LALIT ti pibliye
kan sa negosyasyon la ti pe kumanse.

On 3 November, the British and Mauritian governments issued a statement that they are going to “negotiate” sovereignty. It seems not to be something one negotiates at all. And yet many are seeing this “negotiation” as a “victory”. Let us look at things more closely.

What was “obvious” from 1965-73, when the British colonizer connived with the USA to forcibly deport and banish Chagossians from these outlying islands of Mauritius and to abandon most of them quietly on the dockside in Port Louis on the main island of Mauritius, and what was “obvious” in 1968 when the UK detached the Chagos Archipelago from the rest of Mauritius as an illegal condition for Independence, has now finally at long last become “obvious” to “everyone”: The British do not own Chagos.

In fact, the British, as it happens, stole Chagos, and rented part of it, Diego Garcia, to the “receivers of stolen goods”, the USA for their military base there.

Why is it only now that this crime becomes “obvious”? It was so clear all along. Except for the fact that “might is right” and “colonial might is very right”.

It should at least have been evident, as well as obvious, when the Chagossians won their first case

in the year 2000 – you only had to read the judgment of the Law Lords. It should have become more obvious when the African union proposed an argued UN General Assembly resolution for the ICJ to statute on the issue. And more obvious still when the ICJ in a well-nigh unanimous opinion (only a UK judge did not agree) said that British Occupation in the whole of Chagos including Diego Garcia was illegal and must at once stop. Then, the UN General Assembly made it yet more “obvious” when it voted massively in favour of a total British withdrawal from Chagos, and its return to Mauritius within six months. The only support the UK and USA military occupiers could muster was embarrassing: Israel, Hungary and Australia. (Maldives had another issue, now being hopefully settled.) And if all that was not enough, the International Tribunal on the Law of the Sea gave a legally binding judgment that Britain does not own Chagos.

And now, many suddenly see the “negotiations” Britain is offering as “victory”. No, what it is is the admission of defeat on the part of the British. But remember, *might is still right*. The admission of defeat is part of a new tack.

And, what is also happening right now is, if we do not mobilize to

prevent it, perhaps the beginning of that bit of “defeat” that comes with most victories. Read carefully what the Prime Minister says: Mauritius and the UK have “decided to begin negotiations on the exercise of sovereignty over the Chagos Archipelago.” So, Mauritius is going to “negotiate” the exercise of its sovereignty over its own territory. But what does the British Minister say in his statement? It looks the same but note the significant difference: “begin negotiations on the exercise of sovereignty over *the British Indian Ocean Territory* (BIOT) / Chagos Archipelago. The British have not even so much as relinquished the name BIOT!

Prime Minister Jugnauth goes on to say, and here we quote the identical phrases used by him and his counterpart, Mr. James Cleverly, the UK Minister: “Through negotiations, taking into account relevant legal proceedings, it is our intention to secure an agreement on the basis of international law to resolve all outstanding issues, including those relating to the former inhabitants of the Chagos Archipelago.” After that, the identical statements get more murky, “This will allow Mauritius and the United Kingdom, as close Commonwealth partners, to work even more closely together to tackle the regional and global security challenges that face us all. We will seek to strengthen significantly our cooperation on Indian Ocean security, maritime security ... illegal migration, illegal fishing, drugs and arms trafficking”. This has the distinct ring of re-colonization to it. And to make the degree of defeat in our victory even more of a threat, they both add, “any agreement between our two countries will ensure the continued effective operation of the joint UK/US military base on Diego Garcia, which plays a vital role in

Chagos: Rapor par Human Rights Watch

Pozisyon Human Rights Watch, li santre lor reparasyon a tu Chagosyin. Sa, li inportan. Me, li tultan enn danze kan ONG al konsantre lor enn sel isyu, innyor lezot.

Malgre ki Human Rights Watch li mansyonn drwa retur Chagosyin, malgre ki li dir ki baz militer USA lor Diego li lakoz zot sufrans, ena tuzur sa febles ki Rapor la pa mansyonn nesosite ferm baz Diego. Malgre ki HRW limem li dir baz USA lor Diego finn lakoz derasinn Chagosyin lor totalite Chagos, “Desizyon konstrir baz militer lor Diego Garcia – pli gran lil e pli peple dan Chagos – ti rezon kifer UK desid, avek sutyin e led USA, pu expilse pa zis tu abitan Diego, me tu abitan tu lezot lil abite, inkliir Peros Banhos ek Salomon.” Kapav lir zot Rapor 8 Novam 2022 lor ininternet.

regional and global security. We recognize the United States' and India's interests and will keep them informed of progress." So, the new military alliance between the USA and India is sealed into a deal to continue a military base over which Mauritius will have no sovereignty whatsoever, a military base that is a threat to peace, a military base that has already been used in at least two wars that were not in line with the international law that the Prime Minister refers to above, and that is in contravention to the Pelindaba Treaty for a Nuclear Arms Free Africa.

The struggle has been long, and it is not over. In LALIT, we want this military base, and all overseas military bases closed down. We want democratic control by the whole of the people over a united Mauritius, including Chagos, and a decentralized democracy so that Chagossians, like Rodriguans and Agaleans, can run their own parts of the country and also participate in the overall national politics.

We need at this point to remind people of all those who have contributed:

- Organization Fraternel grouped around Sylvio and Elie Michel. The Chagos Refugees Group around Olivier Bancoult, and the late Aurelie Talate and Charlesia Alexis.
- The Komite Social Chagosyin around the late Fernand Mandarin and Herve Lasemillante
- LALIT
- MMM which held big demonstrations until about 1980 and then its Port Louis branches for a few more years.
- The MMMSP
- Labour party in the UNCLOS victory.
- MSM Govt for the ICJ and UN General Assembly victories
- Jugdish Koonjal at the UN
- Rajsoomer Lallah who was legal advisor who helped Seychelles retrieve Aldabra and other Seychelles Islands out of the BIOT.
- Cassam Uteem as President and former President

- The common fronts **Rann nu Diego** (Chagos Refugee Group, Muvman Liberasyon Fam, LALIT and Alain Laridon), **Komite Diego** (Konfederasyon Travayer Sektor Prive (CTSP), MLF, Muvman pu Progre Ros Bwa, LALIT).

- Trade unions over the years, including the GWF, FTU, MLC, CTSP, CITU, AWF and others.

- *Komite Morisyin Losean Indyin* around Kishore Mundil; *Comité National Soutien aux Ilois*; CEDREFI including Pynee Chellapermal; SAHRINGON around Lindsay Morvan and Shyam Reedha

- Journalists like Gerard Cateau, Henri Marimootoo who studied the Diego Files when the 50 years Official Secrets' Act in the UK finally delivered the mendacious and duplicitous secrets of the British State, the constant work of Patrick Michel, have contributed to keeping the issue politically alive.

- Vel Kadarasen, L'Express photographer left a legacy of photos of the Chagossians struggles.

- And the academic writer David Vine for his two major works, *Island of Shame* and *Base Nation*.

- Musicians from the 1970's onwards like Bam Cuttayan, Odile Chevraux, Mennwar, Rajni Lallah and Joelle Hoseiny and A4, Charlesia Alexis, Cassiya, Peros Verte, Ram Joganah, Zul Ramiah, Aurelie Talate, and many others have added an important dimension to the struggle.

- Novels like Peter Benson's *A Lesser Dependency* was an early example, and then other novels by one of the signatories of this article, Lindsey Collen, by Shenaz Patel and others, and more recently, *Diego Garcia* by Natasha Soobramanien and Luke Williams, and poetry and other art forms by Saradha Soobrayen.

- Even visual artists have concentrated on Diego Garcia and the fate of Chagos. Krishna Luchoomun had a memorable installation of a larger-than-life American soldier resembling then US President Barack Obama standing boots-and-all on Diego Garcia. Jean-Claude Baissac created a haunting painting of the spirits that, in turn, haunt Diego Garcia – to name just two. And there is a bust of Aurelie (Lisette) Talate sculpted by Emmanuel Richon. And films, including the brilliant *The Islands are Closed* by Paedar King and *Stealing a Nation* by John Pilger.

Lalit kontinye!

Ragini Kistnasamy and Lindsey Collen
for LALIT, 6 Nov 2022

Maldiv Desid pu Vot an Faver Moris dan Nasyon Zini

Let Prezidan Maldiv a Premye Minis Moris date 22 Ut li explik sanzman so pozisyon lor suverennte Moris lor Chagos. Sa ti mansyone dan Lasanb Spesyal Tribinal Drwa Lamer (ITLOS) ki ti zwenn dan Hamburg, Lalmayn 17-24 Oktob. Li ti pe get delimitasyon maritim ant Moris, inkliir Arsipel Chagos, ek Maldives. Finn ena plis detay dan lapres Maldiv ek Moris.

Dan lapres Maldiv, nu lir "The Foreign Ministry further said that the Maldives changed its stance on the matter because of its policy on Colonization and decided to vote with Mauritius." Surs: *The Press* 25 October 2022 <https://en.thepress.mv/14589>

Sa sanzman la byin inportan. Li izol USA ek UK pli totalman dan zot arogans kot zot innyor lalwa internasyonal kan li pler zot. Rapel ki vot dan Nasyon Zini: 116 anfaver, 6 kont (Lostrali, Laongri, Israel, Maldiv, UK, USA). Klerman sutyin UK-USA pe retresi drastikman, kan retir 1/4 pei ki finn sutenir zot!

Dan sa mem moman la, kan UK pe akile lor so okipasyon ilegal lor Chagos partu dan bann instans internasyonal, Guvernman Jugnauth pe komet enn grav erer . Li pe anonse li pu al negosye suverennte olye etablir enn kalandriye kan UK-USA pu ferm baz lor Diego Garcia ek kit totalite Arsipel Chagos, permet dekolonizasyon swiv so kur.

Kan Guvernman Servi Sarz ek Fos Sarz o-Kriminel kont Opozan

Metod lapolis pu met sarz, e mem fos sarz o-kriminel kont seki li ziz “opozan” rezim, li pa nuvo. Lefet ki lapolis ena puvwar pu met “sarz provizwar” permet enn rezim opuvwar servi polisye pu viz reprim tu kontestasyon kont li. Guvernman apre guvernman, sirtu apartir 1989, finn ena rekur ubyin finn konplis avek sa kalite metod represif-la. LALIT sel parti ki finn sistematikman opoz tu lalwa represif ki ogmant puvwar lapolis kuma amandman guvernman Jugnauth-Berenger a lalwa *Dangerous Drugs Act* an 2000, tantativ guvernman Ramgoolam-Duval pu met *Public Security Act* an 1999, e guvernman Jugnauth-Berenger zot *Prevention of Terrorism Act* (POTA) ki ti amenn demisyon 2 Prezidan Repiblik.

Nu finn osi kritik guvernman siksesiv ki pa finn inplemant seksyon Rapor McKay lor zidisyer. Par ex-amp, an 2019, Lindsey Collen dan program politik 4 Novam lor MBC, ti dir: “Rapor McKay ki ti eklere res dan fon tiwar. Bizin tir li, debat li.”

Dan LALIT nu osi kont sistem “sarz provizwar” ki donn marz demanev lapolis pu aret dimunn arbitreman. Zordi li bon ki pli buku dimunn pe dekuver, e vinn pli konsyan, lakantite puvwar lapolis ena pu instal dimunn. Laplipar dimunn dan klas travayer, sirtu dan bann kartye mizer, ti deza okuran sa bann pratik la, aköz li dan realite tulezur.

Nu donn inpe lexanp ka kot lapolis finn servi sa kalite metod-la dan demye 20-25 an.

1997

Lapolis ti met fos sarz kont sindikalist Alain Tolbize komkwa li finn konpire pu met ladrog kot kikenn pu ki fer aret sa dimunn la. Sa ti swit a konplint ki enn azan politik finn fer kont li. Zizman Lakur ti montre ki sa ti enn fos sarz “konkokte”. Alepok Alain Tolbize antan ki Sekreter sindika RGEA ti pe gid enn ka konstitisyonel kont

Guvernman pu ki anplwaye sekter piblik ki finn rekrite Rodrig gayn mem lapey ki seki finn rekrite Moris e travay Rodrig.

1999

Pandan enn manifestasyon kont Public Security Bill, lapolis aret Ram Seegobin, Lindsey Collen, Rajni Lallah, Alain Ah Vee, Ashok Subron, Reez Chuttoo ek Atma Shanto. Zame pa ti ena purswit.

Desin Magritte

2000

Kan LALIT ti pe amenn kanpayn kont lalwa represif *Public Security Bill* (ki nu finn anfet reysi bare), militan LALIT Roland Fozoo ti arete lor fos sarz “posesyon gandya” kan li ti pe fer kanpayn kont sa lalwa-la dan Rose-Belle. Lakur pa zis finn deklar li non-kupab, me finn montre ki lapolis ti anfet met fos sarz kont li.

Mem lane, lapolis ti met enn seri sarz o-kriminel grav kont Cehl Meeah, inkliir sartin dan kad fiziyad e lamor trwa dimunn Rue Gorah Isaac. Li ti mem torture dan enn fason atos par lekip MCIT feu Raddhoa. Enn sel ku, pu rezon politik, antu 33 sarz kont li ti finn kareman reye.

2002

Lapolis ti met fos sarz su lalwa “*Rogue and Vagabond*”, ki McKay ti dir enn lalwa ki bizin revoke, kont 2 militan LALIT Roland Fozoo ek Devianand Narrain dan moman kan zot ti al vizit enn dimunn dan landrwa ki ti fer apel a zot parski li finn britalize par CID. Lapolis ti met fos sarz kont zot e ti purswiv zot. Mazistra pa zis finn truv zot non-kupab, me finn dir dan zizman kimanyer lapolis finn met fos sarz.

2004

Lapolis met fos sarz “molesting police” kont Ram Seegobin ek Lindsey Collen apre ki polisye ti rant dan Lakur Lakir Imakile (ki pa enn plas piblik) kot ti ena enn reynon kot ti pe organiz manifestasyon kont Prezidan Bush kan li ti pu vizit Moris dan kad konferans AGOA. Lapolis ti purswiv zot tudele, dan 2 ka separe. Lakur natirelman finn truv zot, tulde, non-kupab.

2012

Pravind Jugnauth ek Yogida Sawmynaden arete par lapolis lor sarz provizwar o-kriminel. Pravind Jugnauth aköz li finn dir “guvernman pedofil” lor radyo apre ki Minis Bappoo finn met depozisyon kont li. Finalman pa finn met okenn sarz kont li. Sawmynaden aköz li finn tir foto Nandeen Soomack, ami Ramgoolam, lor sarz li finn “*cause needless anxiety to a person*”. La osi, DPP pa finn purswiv.

2013

Ti ena enn seri arestasyon lor sarz provizwar o-kriminel kont manb lekip avoka ki ti defann 2 travayer lotel, Avinash Treebhowoon ek Sandip Moneea, ki ti akize pu asasina Michaela Harte. Sa 2 akize la ti torture par zom MCIT feu-Raddhoa pu zot “konfese” e finalman, zot ti deklare non-kupab dan Lakur. Kan lekip avoka ti pe prepare pu tir enn Rapor pu kritik lapolis so investigasyon dan sa ka-la, ep, Rama Valayden arete lor sarz “konplo”, konplo sanse li ti sey fer enn sispe dan enn ka sanz so temwaynaz. Ravi Ratnah, lot avoka konseme, ti arete lor sarz *false and malicious denunciation* ek konplo. Enn trwazyem avoka konseme, Rouben Moorongapillay ti arete lor sarz *possession of stolen property*. Tu sa bann sarz provizwar-la finn tonbe alor pa finn ena purswit.

RL

Nesesite ki Lazistis derule O-Kler

Tu demyeman avoka Sanjay Bhuckory inn pran pozisyon komkwa bann prosedir Lakur Siprem zot bizin difize lor radyo, televizyon, lor web e difize an direk. Rezon ki li finn argimante, se lor nom ‘Lazistis uver’. Li finn pran sa pozisyon la dan enn lartik ki apel “*Let the Cameras in*” ki truv dan publikasyon Lasosyasyon Baro Morisyin dan so edisyon Oktob 2022. LALIT sutenir sa laliyn la.

Dan bann pey kuma Lostrali, Canada, Langleter, Nuvel Zeland ek Sidafrik, li deza leka, Buckory dir. Li dir ki Lakur Siprem bizin swiv lexanp Lasanble Nasyonal ki, depi enn bon letan pe difiz bann sesyon Parlman an direk lor televizyon.

Lazistis O-kler

So argiman byin exak. Nu sit so lartik: “Nu konstitisyon afirme ki tu deliberasyon dan tu tribunal zot bizin okler. Sa prinsip la li sorti depi tradisyon santener ‘lazistis uver ubyin okler’ (*open justice*) dan Gran Bretayn, komkwa bann prosedir zidisyer zot bizin uver a piblik, ki vedir ki laport Lakur bizin res uver, ki piblik gayn drwa rantr e prose li bizin okler divan piblik san distinksyon, anmemtan ki pran an konsiderasyon grander lasal e lezot konsiderasyon ziridik”. Ansyin ziz Langleter, Lord Neuberger finn salye linportans enn lazistis uver: “Si lazistis pa rande piblikman, li port enn risk reyel ki piblik perdi konfyans dan

sistem zidisyer, e enn risk reyel ki kumans nepli gard norm zidisyer”.

Lazistis uver li deza antrave par baryer lingwistik depi lepok kolonyal dan bann lakur Morisyin. Langaz Angle li pa langaz maternel ki tu dimunn koze e konpran, me li pe kontiyn res langaz ki zidisyer servi. Sa realite-la so natir anti demokratik ti byin reflele dan *Tras*, enn sedev dan pyes teat par Henri Favory. Ladan, avoka servi langaz Madam Sere kan zot pled enn ka laburer lindistri sikriyer kont enn tablisman. Sa fer nu realize, oka nu pa finn rann nu kont, exakteman ki li vedir kan dimunn pa konpran seki dir dan lakur. Li fer nu rapel sa spektak trist ki suvan truve kot Lakur kot enn plenyen ubyin defander pe bizin galup deryer so avoka pu konpran ki finn arive dan so ka e ankor res mazine ki exakteman finn dir dan Lakur. Suvan dimunn pa reysi ariv konpran kisannla responsab pu ka u kes ki ranvwaye san rezon rezonab, ubyin sipa argiman avoka li vremem reflet fe ki finn arive ubyin pwin lalwa ki sipoze servi. Ena de kalite obstak ki dimunn fer fas: swa baryer langaz ubyin aköz zot u dimunn ki finn akonpayn zot ki konpran Angle, pa ti pe tande byin kan pe ekut zafer lakur. Sa problem pa tande kan zafer pas lakur ti evidan pu tu dimunn ki ti dan Lakur ki ti pe sey ekut ka Lindsey Collen ki ti pe chalennj konstitisyonalitye Immigration Act 2022 an mwa Oktob. Sa ti arive

mem si lakur laba paret byin ekipe ar mikro nef ek baful nef. Sa li napa “lazistis uver”.

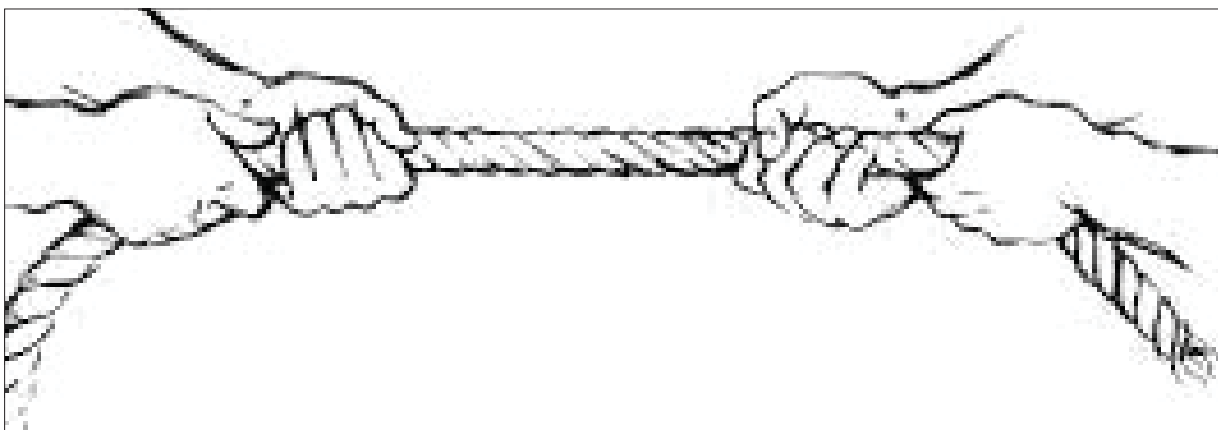
Nu ti pu kontan azut a avoka Bhuckory so argimantasyon pu lazistis okler par sit seki Lonorab Beverly McLachlin, ansyin Sef Ziz Kanada ti dir dan *Annual International Rule of Law Lecture* organize par Bar Kawnnsil UK le 8 Zanvy, 2014:

“Zordi, mo pe koz lor enn parmi bann eleman *rule of law* ki Lord Bingham ti explike dan so liv – prinsip lazistis uver. Lord Bingham ti ena pozisyon ki leker *rule of law* (eta-dedrwa) li prinsip ki “tu dimunn ek institisyon, ki li piblik ubyin prive, ti bizin rezir par, e ti bizin kapav zwir, lalwa ki finn kree an piblik, e ki pran lefe (an zeneral) apre sa dat la, e ki administre *an piblik* dan tu Lakur.” (...)

“Lazistis uver li ena trwa fonksyon inportan:

1. Li ede dan ket pu laverite, e li osi zwe enn rol inportan dan edik piblik atraver donn akse a piblik e osi par propaz linformasyon ki exak;
2. Li asir e develop akawntabiliti zidisyer, dekuraz move pratik par ziz, polisye, prosekiter; e
3. Li ena enn rol terapeetik par permet lakominote truve ki lazistis finn efektivman fer.”

Sa li, apre tu, minimem demokrasi nesaser ki leta kapitalist ti sipoze ofer: u kapav tann seki pe derule dan lakur dan enn ka ki pe afekte u.

PU LEKRITIR KREOL KOERAN E LIB

Repons LPT a Arnaud Carpooran

Revi LALIT pe pibliye kopi repons Ledikasyon pu Travayer
a Arnaud Carpooran
apre ki li finn atak LPT ek 2 manb LPT
dan enn intervyu par Aline Groeme dan L'Express 1 Oktob 2022.
LPT finn inform Revi LALIT
ki redaksyon L'Express pankor pibliye sa repons la,
apre plis ki 7 semenn inn pase.

Gran tit paz 12 *L'Express* 1 Oktob 2022 sit Arnaud Carpooran pe dir, “Pa kapav fer foutan ek zanfan Repiblik Moris”. Dr. Carpooran spesifye li pe fer referans ar *Ledikasyon pu Travayer* (LPT) e an partikilye ar de nu manb, de manb ki li nome par zot nom. Lefet ki LPT pa swiv alalet lortograf ofisyel dan tu nu lekritir ek dan tu nu piblikasyon fer li byin ankoler, li paret.

Anfet seki ti pu inportan se konn Dr. Carpooran so pozisyon, antan ki akademik, lor priorite fer langaz Kreol vinn medyom lanseyman san dele. Li pe tuzur dir: “Lang-la inn koumans pare pou fer li”. Kuma dir bizin ankor letap, ankor letap, kot siprim langaz maternel lor pretex teknik. Kan nu dir “medyom”, nu pe osi koz liv lekol ek lexame dan langaz maternel. Tanki Leta kontinye siprim langaz maternel dan lekol se sa ki responsab mank-di-respe pu zanfan. Anfet, kan Leta pu kumans itiliz Kreol kuma veritab medyom, sa li pu respekté realite zanfan, so dinite, so integrite. Lanfaz ti bizin la. Sa lanfaz lor lortograf dan intervyu la, li enn muv ki shifte deba depi kestyon medyom, kot pe finalman gayn konsansis, ziska kestyon kimanyer eple sartin mo, ki, anpasan, kree divizyon initil.

LPT krwar ki li fer ditor tu zanfan Moris kan siprim langaz Kreol dan lekol. Nu servi sa term “fer ditor zanfan Moris” avek presizyon. Nu finn organiz an 2009 enn “*Hearing Internasyonal lor Ditor ki fer kan Siprim Langaz Maternel dan Lekol*”, e Ziri Internasyonal finn truve ki sipresyon langaz maternel efektivman fer ditor emosyonel,

ditor kognitif, ditor kiltirel tu zanfan. Arnaud Carpooran paret, kan li dir “pa kapav fer foutan ek zanfan”, pe rod fer enn parodi de seki nu dir (“pa bizin fer ditor zanfan”) pu espes vanze kont nu. Li vre ki Dr. Carpooran finn vinn ofisye ansarz buku laspe polisi langaz e sa fer li santi vize. Li ansarz Creole Speaking Union, antan ki nomini Guvernman. Li enn lekcherer sinnyor dan Departman Franse Liniversite Moris, ki drolman inklir, kuma enn sinp su-seksyon, langaz Kreol, e li ena enn rol dan preparasyon lexame Kreol Form V ki MIE-MES, de departman Guvernman, pe fer. Anmemtan Dr Carpooran so Diksyoner pe servi dan tu sa bann linstans la, e nu bizin gard antet ki sa met li dan enn pozisyon potansyel konfli-dintere.

Travay pu lavansman langaz Kreol bizin avantu viz pu aret fer sa ditor ki fer zanfan Repiblik Moris kan siprim langaz maternel dan lekol. Sa ki irzan. Li napa irzan pu lev lager lor ekrir “u” anplas “ou”, uswa “syon” anplas “sion”. Li danzere pu al ver enn espes “brigad lapolis” ansarz elimininn “fot” lortograf dan travay so prosin.

LPT tultan ena latitid flexib lor lortograf

Kan konsantre tro lor lortograf, sa ena tandans met lanfaz lor “fot”. Lerla dan lekol pe kritik zanfan pu “fot”. Li enn mo for. Li preske ena enn sinifikasyon ki, si u fer enn fot, u imoral. Dan LPT nu prefer konsider aprantisaz lekritir kuma enn pratik lib. Seki pe aprann, li bizin santi li lib. Seki ekrir bizin santi li lib. E zame nu, dan LPT, nu pa akiz enn etidyan fer “fot”. Forse-forse, nu kapav dir nu fer “erer” dan ekrir. Kan tro konsantre lor lortograf, sa li veikil plito lide transgresyon, ki sa mo “fot” osi sarye. E apre “transgresyon”, riske gayn sanksyon – pu bann “fot”. Par exanp, dimunn dan Leta riske maltret dimunn ki pa swiv lortograf. Sa vedir, tusala li introdri enn espes *kilpabilite* pu dimunn ki finn transgres, swa dan fason konsyan uswa par negligans, enn regleman Leta. Tandir ki si u lib, e u kapav fer erer, sa li plito rapel nu nu kote imin.

Lanfaz lor lortograf, li enn tradisyon *Lafrans*. E li drol. Laba ena enn Lakademi ki form parti Leta, e ki kareman dikte kimanyer eple. Li enn lotorite siprem lor kestyon kuma pu ekrir an Franse. Ti mem ena enn *Conseil Supérieur de la langue française*, prezide par, inkwayab me vre, *Premye Minis Lafrans*! Tradisyon tu lezot pei erezman pa parey. Erezman, nu pena enn Konsey Siperyer Langaz Kreol prezide par Jugnauth!

Nu bizin rapel ki lortograf, pu enn langaz, li arbitrer. Li pa natirel. Li zis kumsa-mem. So danze se, kan seki arbitrer vinn su

enn lotorite Leta, kuma pe arive Moris, lerla Leta rod dikte ki ‘bon’ ubyin ‘move’ lortograf. Pa zis sa, Leta mem kapav sanksyonnn seki pa sumet divan sa dikta la. Par exanp, reprezantan bann lotorite Leta kumans kol tu kalite letiket lor dimunn ki pena mem filozofi lor kestyon lortograf ki li. Seki pli grav, sa letiket kapav al tom dan akizasyon vyolan net, kuma kan Arnaud Carpooran dan sa mem intervyyu *L’Express* la apel dimunn LPT “skizofrenn”* aköz nu pa ena mem filozofi politik lor “spelling” ki li. Sa, li totalman inakseptab. Sa riske, si nu reponnn ku-pu-ku, si nu ki vanze sann kut-la, al apel li “anal retentive**”, mem sa li pa osi grav ki “skizofrenn”. Me sa pa enn argiman itil, alor nu pa pu servi li. Nu dir akizasyon Dr. Carpooran fer kont nu li pli grav ki si zame nu ti apel li “anal retentive”, ki nu pa pe fer, aköz “anal retentive” li fer referans tu simpleman a enn “tip personalite”, me “skizofreni” li enn kondisyon lasante mantal ki buku dimunn sufer, e Carpooran pe servi sa kuma enn term abizif. Li inakseptab pu insilte dimunn malad kumsa, anmemtan ki insilte lezot dimunn ki eple sertin mo diferan depi u. Li grav. (Lir nu futnot, pu asimil gravite seki Carpooran finnn dir dan so intervyyu.)

Aprantisaz lekritir, e lekritir limem, li bizin res enn lexisis lib. Fode pa dimunn ki pe ekrir pe viv an permanans dan lafreier ki li pu provok maltrete depi Leta e depi dimunn pwisan dan laparey deta. LPT pa dakor avek enn “lapolis lekritir” sa zar la. Dan LPT, nu finnn tultan konsider Akademi Kreol Morisyin (AKM) dan lekel nu ti efektivman ena manb, kuma enn striktir *ad hoc*, enn kote, e enn institi, lot kote, ki donn gaydlayn, plito ki inpoz dikta rizid. Sa, nu fason get Lakademi la. Kapav dimunn dan Departman Franse dan Liniversite Moris truv li enn lot fason.

Ala kot deba la ete: Ena enn “kan” ki truv lortograf kuma enn gaydlayn zeneral, ki lepep

an antye modle lor letan, dan ful liberte. LPT dan sa “kan” la. Lot “kan” se dimunn ki ule lortograf respekté san-pur-san seki ena dan Carpooran so diksyoner.

Dan LPT nu truv kestyon grafi-lortograf kuma kiksoz vivan, ki pe epannwir dan letan, e ki pe fasilite lektir ek lekritir. Aköz sa, nu tultan flexib lor la. Parey dan kur literesi LPT ena enn lexisis pu “larg lame” kan nu aprann ekrir, setadir pu spesifikman liber nu depi sa kontrint ki date depi lepok kolonyal.

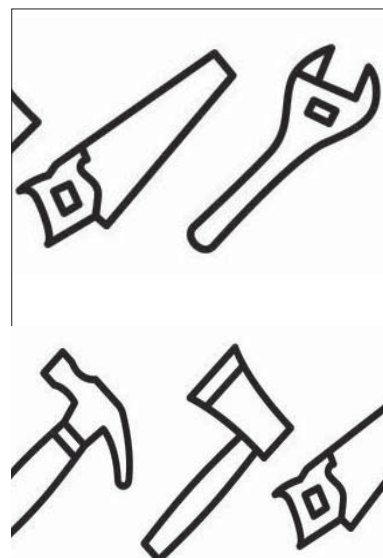
Nu prefer ki tu dimunn dan Repiblik Moris santi lib net pu ekrir an Kreol, dabor. Dan sa prosesis ekrir la, nu anmemtan aprann enn sistem ekrir ki plizumwin koeran, e ki permet lektir fliwid. Sa liberte la inportan. Zannfan lekol kapav kontiyn aprann dan lortograf ofisyel pu zot letid formel, e anmemtan dekuver sa larises lekritir Kreol ena andeor, ki, li osi, li kapav dan lezot grafi koeran, ki pe kontiynne evolue e epannwir. Dayer, sa li normal. Kumsa nu aprann Molière, Chaucer uswa Shakespeare dan lekritir ki zot ti servi alepok, ki finnn evolue apre. Sertenman, nu pa pu dir ki enn Minister ki pa servi grafi Diksyoner Arnaud Carpooran plito pa tir Kominike an Kreol ditu!

Anfet, seki rann laraz Prof. Carpooran ase etonan, se pena gran diferans ant lortograf ofisyel ek seki LPT suvan servi. Li absird pu konsantre lor la kumsa. Ondire Prof. Carpooran pa kapav lir Angle Langleter ek Angle Amerikin, aköz enn eple “colour” ek lot la “color”, ubyin “realise” ek “realize”. Dayer, tradisyon Anglofonnn – e nu pa konpran kimanyer gran, gran akademik napa konn sa – li konsider enn diksyoner kuma kodifikasyon *manyer ki dimunn deza ekrir*. Suvan so su-tit li “A Dictionary of English Usage.” Zis dan tradisyon Frankofonn, ki li kodifikasyon *manyer ki dimunn OBLIZE ekrir*. Zis Lafrans ki inpoz interdiksyon lor sertin speling. An Gran Bretayn, sak peblisher ena so “house style”, setadir so lortograf-

mezon. Lerla, avan piblikasyon, peblisher la negosye ar loter sak nuvo liv. Li enn sistem byin flexib.

Nu finnn osi, mem si Carpooran fer krwar lektrere, kontiynne ankuraz devlopman lortograf ofisyel. Me, selman, nu pa truv lortograf ofisyel kuma enn dikta otoriter, nu. Par exanp, tutswit apre ki Guvernman aksepté lortograf ofisyel, se *Ledikayson pu Travayer* ki anfet premye lorganizasyon pu fer kur pu gran piblik pu aprann sa lortograf la! Mem avan Arnaud Carpooran, otan ki nu kone. Anfet nu ti fer de kur anplas-anplas. An 2013 nu ti organiz enn kur ekrir dan lortograf ofisyel konzwinntman avek Open University pu *Institute of Legal and Judicial Studies* pu dimunn ki travay transkryber Lakur. Depi 2014, nu fer kur 3 fwa par an pu profesyonel aprann servi Kreol ekri *dapre lortograf ofisyel*, dan Open University. E, nu kontiyn servi nu prop lortograf anmemtan. Alor, li inpe absird, osi byin ki enn vyolans inakseptab, ki Arnaud Carpooran vinn tret nu “skizofrenn”. Seki nu ete se rasyonel e flexib e lib. E nu pa pe inpoz lor personnn.

Prof. Carpooran dir: “*LPT ne souhaite pas que ces textes soient harmonisés.*” Fos. LPT zame pa’nn swete ki so piblikasyon pa vinn dan lortograf ofisyel. Li enn foste pu dir sa. Nu flexib. Nu les lortograf respire, epannwir. Depi 2011, kan gayn Lortograf Kreol Morisyin, nu finnn kontiynne servi nu sistem

ekrir, e anmemtan nu finn osi promuvwar sa-mem lortograf ofisyel la. An 2018, par exanp, LPT finn re-pibliye enn liv apel *Songs & Poems* (6yem edisyon!), e nu finn efektivman re-pibliye text an Kreol ladan *dan lortograf ofisyel*. Mem avan sa, kan lortograf ofisyel ti fek deside, setadir an 2012, nu finn inprim enn lot liv, enn liv zistwar pu zanfan *Kirouni Kirouna* dan sa-mem lortograf ofisyel Guvernman. Nu finn pibliye plizir liv depi nu konkur literer an 2019, parmi ena *Bel O-bwa Dorman & Bolom Labarb Ble*, *Moby Dick*, *Dis Short Stori Klasik* e osi inprim liv pu zanfan kuma *Enn Gro Bef*, *Kamion*, *Trwa ti Bengali*, *Bolom Dolok*, *Tapaz*, *Kouma li Apele*, zot tu dan Lortograf Ofisyel. Kifer? Akoz tusa bann liv la, zot pu zanfan lekòl. Pu lezot liv, nu dan LPT, antan ki peblisher, parey kuma dan tradisyon plito Anglofonn, nu negosye ar ekrivin lor lortograf. Dayer buku ekrivin kontan lortograf n/nn, osi koni kuma lortograf LPT.

Speling li pa zis enn kes-tyon teknik, me osi filozofik, mem politik

Dan *Ledikasyon pu Travayer*, nu dakor ar konklizyon dan dokiman *Lortograf Kreol Morisyin* prepare par *Akademi Kreol Morisyin* an 2011 kan li dir ki bann regleman ladan pa “absoli”, ni “definitif”. Nu panse ki se lamas dimunn, e ekrivin ki pli popiler parmi lamas dimunn, ki pu ena enn gran linfliyans lor lortograf ala-long. Samem nu dir nu flexib. Anfet parfwa enn *Académie* kareman konplik zafer par expre pu gard kontrol langaz dan lame enn elit. Amenazman lortograf li pa inikman enn kes-tyon teknik, li plis suvan enn desizyon delibere ek politik. Li kapav mem enn fason pu elit disteng limem depi lepep gras-a metrize zot garde lor lortograf e par rann li pli difisil pu lepep apropiye lekritir. Isi, kom prev, nu ti pu kontan sit enn Franse apel François-Eudes de

Mézeray ki ti syez dan *Académie française* e ki ti ekri an 1673 lor nom sa institisyon la kumkwa, “*La Compagnie [académie] déclare qu’elle désire suivre l’ancienne orthographe qui distingue les gens de lettres d’avec les ignorants et les simples femmes.*” (sic)

Lortograf konplike kuma pu Franse, li enn swa politik ki Leta Franse finn fer. Li asir puvwar so elit intelektuel. Lortograf la dikte par Leta ek so diksyoner. Nu dan *Ledikasyon pu Travayer*, nu prefer alye nu ar “les [swadizan] ignorants” ek “les [swadizan] simples femmes” ki alye nu avek seki o-puvwar ki pe dominann sosyete dan so prop lintere.

Si lekte sa lartik la anvi aprann lor sa kes-tyon lortograf la dan enn fason byin imoristik, ala enn zoli ti klip video apel “*La faute de l’orthographe*” par Arnaud Hoedt ek Jérôme Piron dan enn kozri TED dan Rennes.

<https://www.youtube.com/watch?v=5Y-O7Vg1ByA8>

Konklizyon

Pandan plis ki 40 an, Kreol ekrit finn fer gran avanse. Lexistans enn lortograf ofisyel li enn gran atu. Me, zordi si Leta inpoz enn lortograf, li pa pu avans nu. Li pu plito dominann nu tu, sirtu tu zanfan. Anplis, li paret viz pu diviz nu kuran, setadir nu tu seki anfaver langaz Kreol ekrit. Seki irzan se introdiksyon

langaz maternel zanfan Morisyin kuma medyom lanseyman dan lekòl. Anfet, pu premye fwa, enn institisyon Leta, *Ombudsperson for Children*, inn rekomande dan so Rapòr 2018 ki itiliz langaz Kreol kuma medyom. Bizin dekoloniz sistem ledikasyon pu ki tu zanfan epanwir dan enn ledikasyon multileng baze lor lang maternel ekrit e koze. Sa pu anmemtan liber kreativite, anmemtan debaras restan kolonyal. Samem kalite travay ki LPT finn fer plis ki 40 an e pu kontienn fer.

Anne-Marie Joly, Ragini Kistnasamy, “*les ignorants et les simple femmes*”, lor nom LPT, 6 Oktob, 2022.

Not

*Schizophrenia is a serious mental disorder in which people interpret reality abnormally. Schizophrenia may result in some combination of hallucinations, delusions, and extremely disordered thinking and behavior that impairs daily functioning, and can be disabling.

Ubyin, Carpooran so prop definisyon dan so prop diksyoner: “Enn maladi mantal ki afekte relasyon ant panse, emosyon ek konpòrtman enn dimounn e ki kapav ena bann konsekans lor fason li trouv realite. Skizofreni enn maladi ase grav parski li kapav fer dimounn fer bann krim san ki zot realize ki zot pe fer.”

**An anal retentive personality is “someone with an extreme need to control their environment[and also has] an obsessive attention to detail (even non-essential details) to the point that it might annoy others.”

ZURNE INTERNASYONAL LANGAZ KREOL

LPT anons Nuvo Kolok lor Langaz Kreol

Dan kad Zurne Internasyonal Langaz Kreol 2022, LPT finn anons enn nuvo aksyon pu promuvwar langaz Kreol: enn Kolok ki pu ena an 2023.

Tem kolok la: “

Lalit pu Langaz Kreol: Etadelye apre 55 an Lindepandans”.

Tu dimunn ki interese partisipe ena ziska 30 Avril 2023 pu avoy LPT enn rezime papye zot anvi prezante.

Vir paz

pu lir kominike detaye LPT Paz 28.:

“Lalit pu Langaz Kreol: Etadelye apre 55 an Lindepandans”

Alokazyon Zurne Mondyal Langaz Kreol,
LPT invit dimunn prepar papye pu prezante
dan nu 2yem Kolok Nasyonal.

So tem li

“Lalit pu Langaz Kreol: Etadelye Apre 55 an Lindepandans”

Premye Kolok LPT ti an 2001. Avan sa, nu ti osi fer enn *Kongre lor Kreol* an 1977 dan Plaza Rose-Hill, e enn 2yem *Kongre lor Kreol* an 1982 dan lasal Minisipal Louis Leschelles. E an 2009, nu ti fer nu *Hearing Internasyonal lor Ditor ki Fer Zanf an Siprim Langaz Maternel dan Lekol*.

Antretan, nu finn osi fer enn seri Pebluk-Lekcher, depi 1981 ziska asterla, kot nu finn invit orater kuma: Vandana Shiva, José Bove, Ram Seegobin, Trevor Ngwane, Patricia McFadden, Lee Haring, Enric Balaguer, Carol Benson, Christian de Brie, Tove Skutnabb-Kangas, Beban Sammy Chumbow, Robert Philippon, Serge Sinamale, Neville Alexander, Anna Dartington ek Derek Bickerton. Pri Nobel an Simi, Roald Hoffmann, finn osi lir so poezi dan enn evennman LPT dan nu Horl GRNW, e nu finn akey lansman Mize Dodo par Emmanuel Richon.

Dan kad sa long listwar refleksyon lor langaz ek lor lavi lamas dimunn, zordi nu dan LPT pe prepar nu 2yem *Kolok lor Kreol*. Kolok pu fer dan kad Zurne Mondyal Langaz Kreol 2023. Alor, nu pe dimann tu dimunn ki interese vinn prezant enn papye pandan 15 minit parla, ubyen avoy papye la si u pa pu dan pei, si u ti kapav avoy nu enn paragraf lor seki zot pe prepare, ki parfwa apel enn “abstrak”. Demye dat pu avoy u “abstrak” le **30 Avril 2023**. Kumsa, nu kapav inform u kan u travay finn retenir a-tan pu u prepar u papye konplet. Li kapav nerport ki size liye ar tem. Ant-ot, nu pe mazinn papye lor tem osi varye ki sa:

- Kreol dan tu laspe ledikasyon

Kimanyer finn servi Langaz Kreol dan kur alfabetizasyon, ubyin dan

kur “Kimanyer Ekrir Kreol pu profesyonel”, uswa dan kur an Kreol pu Stenograf Lakur, e mem kur pu ekrivin an Kreol.

Rapor lor Kreol kuma medyom: BEC, Terre de Paix, LPT, Abaim.

Langaz Kreol dan Preskoler; analiz liv an Kreol pu zanf; analiz viktwar dan Lakur Siprem Playgroup lor kestyon kerikilem san langaz maternel ladan.

Langaz Kreol dan Primer, swa sonder, swa liniversite.

- Politik

Langaz Kreol dan Politik: oral ek ekrit, dan miting, reynion, lafis, petisyon, invitasyon, minits. Kreol dan Parlman.

- Literatir ek lar

Kreol, roman an Kreol, poezi an Kreol, text tablo an Kreol. Text sante an Kreol. Analiz *Revi Literer* ki ti analiz literatir an Kreol.

- Listorik Mo Krwaze an Kreol

Depi 1981 sinon avan ziska zordi.

- Listorik Stennding Orderz an Kreol depi premye tradiksyon LPT sumet a Spiker an 2018

- Kreol ek Lalit Deklas

Sindika ek Langaz Kreol Manyer ki patrona ek guverman servi Kreol dan Lalit de klas.

- Lalwa

Langaz Kreol dan lakur Distrik, swa Lakur Intermedyer, swa Siprem, swa Rodrig, swa Lasiz. Tradiksyon lalwa an Kreol – etidye nerport ki text existan.

- Lavi Lasosyasyon ek Langaz Kreol

- Langaz Kreol dan Istasyon Lapolis

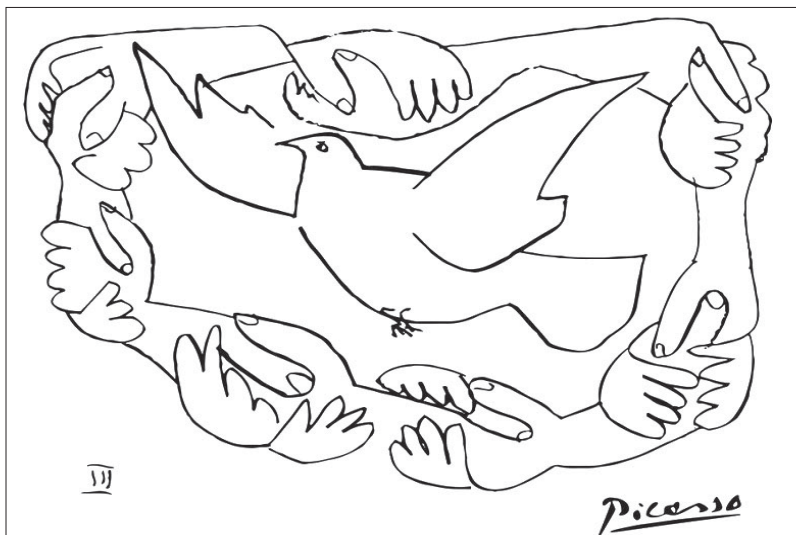
- Langaz Kreol dan Lopital ek Dispanser

- Langaz Kreol dan Instans Internasyonal – UNESCO, Linguapax, Ka Diego, Drwa Imin – Komite Ecosoc

- Kreol dan Medya ek Reklam

- Kreol dan Meteo

- Kreol dan Laparey Deta

Desin Picasso, Liberte ek Lape

Fayit Konferans COP 27

Zordi lemond pe viv lefe dezord klimatik. Linondasyon, lasesres, insandi lafore, tanperatir extrem, pe vinn deplizanpli frekan. Me dan Konferans Cop 27 lor klima ki ti ena an Novam dan Sharm el-Sheikh, Lezip, dirizan pei lemond pa finn reysi vinn delavan ar enn veritab plan dirzans pu fer fas kriz lanvironnman. Parey kuma dan bann COP presedan, sannla usi finn enn fayit. Pena okenn mezir konkre ubyin langazman ferm ki vremem reponn a gravite e lanpler problem klimatik; nek promes danvid ek koze danler. Anfet pan-dan sa 27 konferans COP, zame pa finn ena enn lakor formel ki viz eliminasyon progresif lenerzi fosil, ki prinsipal responsab resofman klimatik onivo mondyal. Tultan lobi gro konpayni petrol ek gaz, ki prezan dan konferans COP, finn blok tu propozisyon anfaver redwir itilizasyon lenerzi fosil. Sa li iresponsab e kriminel dan enn lepok kot lefe deregleman klima finn kumans fer dega e prodir par milye viktim dan plizir pei.

Si pena aksyon konserte onivo global, imin so lexistans-mem pu andanze. Dayer bann syantis finn averti ki si nu pa azir oplivit nu kapav pena ase letan dezamors sa desant ver destriksyon totalite seki vivan lor planet. Dan dernye rapor *United in Science 2022** ki finn pibliye debi sa lane la, li dir ki lemond finn pran move direksyon e ki ena 48% sans ki pandan omwin enn an, dan prosin 5 an, mwayenn tanperatir anyel pu deza fini vinn 1.5 degre pli ot ki lepok 1850 a 1900. Anplis tuzur dapre sa Rapor la ena 93% sans ki dan omwin enn an, dan mem peryod, lemond pu atenn enn sif rekor saler kuma zame finn ena; seki pu antrenn lasesres, plis insandi lafore e ankor plis dimunn pu perdi lavi.

Dan COP 27 finn bizin long-long diskisyon pu ki dirizan pei pwisan aksepte, la usi lor enn baz

volonter, pu kree enn fon (*loss and damage fund*, fon lapert ek ditor) pu sutenir bann pei pli vilnerab ki pe sibir ravaz deregleman klima.

Lager dan Ikrenn

Prezidan Lamerik ek lezot dirizan pei NATO prezan dan COP 27 finn servi lager dan Ikrenn pu akiz Larisi responsab agrav problem lanvironnman. Kan anfet pei NATO ki pe azir pu prolonz lager kont Larisi, e pe deturn latansyon lemond depi lirzans kriz lanvironnman. Me sirtu lager dan Ikrenn, ki pe provok kriz lenerzi e amenn bann dirizan pei Lerop pu return ver sarbonnter, pu investi dan nuvo proze petrol ek gaz. Sa kalite mezir akurterm la pu anpir kriz lanvironnman aktyel.

Mobilizasyon

Li vre ki lazenes dan buku pei atraver muvman Fridays for Future, Greenpeace, Extinction Rebellion pe mobilize e proteste pu dimann aksyon dirzans pu ki aret tu politik ki responsab polisyon ek destriksyon lanvironnman bul later. Me rezolisyon konferans COP tro timid e tro limite pu reponn a gravite kriz lanvironnman. Li naif e irealist pu kwar ki klas kapitalist pu aret detrir bul later e pu prodir dan fason ki pa fer ditor lanvironnman e so abitan. Kumadir pe dimann enn band tig lafore aret manz laser zanimu e vinn vezetaryin.

Dan Moris bann parti tradisyonel ki li PT, MMM, PMSD, MSM pa

finn kontribye pu vremem konbat kriz lanvironnman. Okontrir kan zot dan puvwar zot tu finn favoriz klas kapitalis, finn donn plis puvwar sektor prive. Pu zot, problem lanvironnman rezim a kanpayn kont plastik, anfaver netwayaz laplaz, pu napa zet salte sipa zalimet lor laplaz. Zame pa tann zot koz polisyon ki tablisman fer ar tu sa pestisid, insektisid zot fane dan karo ni lor polisyon simik lindistri tekstil, ni lor prodwi toxik ki konpayni kapitalis zet dan later, larivyier, lamer ek atmosfer. Pli grav, tu sa bann parti dan Parlman pa finn amenn kanpayn suteni pu ferm baz militer Diego ki responsab polisyon pli danzere lor teritwar Repiblik Moris, setadir matyer nikleer ki Lamerik stoke laba.

LALIT finn aktif dan diferan kanpayn politik lor lanvironnman onivo lokal osi byin ki internasyonal.

Depi lane '80 nu ti denons prezans zarm nikleer lor Diego, e nu ti reysi fer sa avek kudme sindika doker Laoland. Nu finn proteste kont tantativ exklizyon Diego Garcia depi Trete Pelindaba pu enn Lafrik san Zarm Nikleer. Nu form parti muvman internasyonal pu ferm baz militer, inkli baz US lor Diego. LALIT ti inisye kanpayn internasyonal pu amenn enn flotil bato ziska Chagos, inkli Diego. Ansam ar muvman etidyan nu finn manifeste kont test nikleer Franse dan Pasifik. Nu finn partisip dan rezo Environmental Justice dan Lafrik Ostral, kot lye lalit kont linzistis ar kestyon lanvironnman. Nu manb finn aktif dan Fron pu anpes privatizasyon Zardin Konpayni ek Zardin Pamplenus. Nu manb aktif dan Komite Abitan pu konbat polisyon lizinn tekstil e anpwazonnman ar diplon depi lizinn batri. Depi 2016 nu finn mobilize ansam ar abitan Site EDC antye Moris pu ranplas lakaz lamyant, enn sibstans toxik, e finn gayn enn viktwar.

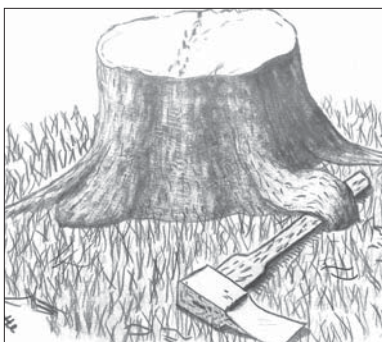
Kapitalism kupab

Kapitalism napa kapav rezud problem resofman klimatik ek destriksyon lekilib ekoloji nu planet parski zot bann problem ki finn kree par fonksyonman samem sistem prodiksyon, ki repoz lor itilizasyon lenerzi fosil, lor lindistri petro-simik, lor lelvaz indistriyel, ekstraksyon minn, deforestasyon masif. Sistem ekonomik kapitalis repoz lor propriete prive, lor konpetisyon, lor prodir pu profi olye pu bezwin imin. Li napa baze lor prodiksyon seki esansyel me lor prodwi initil ek delix, me sirtu li alimant lindistri zarm, mem zarm nikleer, ki kapav detrir tu seki vivan lor later. Zordi 2 pei ki posed zarm nikleer inplike dan lager dan lkrenn, enn lager ki riske eskalade e met andanze lexisans limanite: Larisi ek Leta Zini.

Kapitalism tultan pe prodir kriz lor kriz. Li tultan alimant konfli ant bann leta-nasyon. Li ogmant inegalite ek lamizer dan lemond. Zordi avek reyn kapitalist finansye, profi extravagan gro konpayni miltinasyonal ki prime odetriman lasante planet e byinet so abitan. Fas-a kriz lanvironnman, defi divan klas travayer ek lazenes zordi, se kimanyer batirenn muvmanki ena kapasite liber lemond depi lanpriz gro konpayni responsab destriksyon planet. Defi se kimanyer planifye lekonomi demokratik, kimanyer organiz korperasyon internasyonal pu ki diriz resurs, resers, teknolozi ver prodiksyon sutenab e byinet imin.

AA

* Enn regroupman plizir lorganizasyon meteo ki konpil bann demye data syantifik lor sanzman klima, so linpak e risonns ki finn ena.

Desin Dustine OLeary inspire par Magritte

KUP DIMOND QATAR 2022 Kondisyon travay pu travayer lezot pei pre-okip lapres

Kup dimond futbol ki ena lye dan Qatar inn vinn enn gran evennman sportif omilye konfli politik Moris osi byin ki onivo mondyal. Depi le 20 Novam ziska le 18 Desam, li enn evennman ki pe amenn exitasyon ek buku lazwa osi parmi popilasyon mondyal.

Kup Dimond pe osi gayn gran reportaz dan lapres internasyonal e seki pre-okip lapres se kondisyon travay pu travayer lezot pei dan Qatar. Plis ki 95% travayer dan Qatar sorti lezot pei. 5% lor 2 milyon travayer ki Qatari. Anviron 1 milyon travay dan sekter konstruksyon ek lezot travay kuma domestik, dan sekter lotelri, transpor, komers, foraz ek administrasyon.

Dapre enn lartik BBC 9 Novam 2022, zot dekrir kalver travayer lezot pei. Zot travay long lertan, pena plas konfortab pu dormi, ena santaz patron ki suvan blok zot paspor, e ki menas deport travayer ki oze koze.

Anfet, sa fer nu realiz sor travayer imigran, suvan san papye, inpe partu dan lemond, inklir Qatar. Anfet, sef FIFA finn mem sit tu sa travayer ki mor dan bato aköz Lerop telman ostil a dimunn ki pe fwir lager. E, nu kapav azute,

zot pe sirtu fwir bom ek lager deklanse par pei Oksidental.

Mem dan Moris, nu finn truv kondisyon travay pu travayer lor kontra isi similer. Nu finn mem truve kimanyer enn patron dan Kirpip afis foto portre plizir travayer lezot pei lor enn gran pano tol kot li ofer rekonpans pu seki resi rod zot, donn linformasyon lor zot, sipa denons zot. Sa resanble tretman travayer angaze lepok 19yem Syek Moris. (Get nu youtube lor www.lalitmauriti.us.org). Anplis, dan Moris ena mem enn kanpayn konstan kont travayer depi Bangladesh. Navin Ramgoolam, avek kudme enn seksyon lapres ek inpe internort, pe tultan propaz enn seri mansonz kumkwa MSM finn servi travayer depi Bangladesh pu ki zot sanz rezilta eleksyon zeneral.

Alor pu kup dimond 2022, li bon ki lapres expoz kondisyon travay travayer lezot pei dan Qatar, me anmemtan ti bizin get osi andeor Qatar dan lezot pei ki tretman travayer lezot pei gayne. E nu devwar se pu anpes sa kalite maltretans la kot nu.

Lapres ti bizin kritik barbari sistem kapitalist global ki responsab pu sa explwatasyon la. RK

Rapor Komisyon UN dekret Israel so Lokipasyon Ilegal

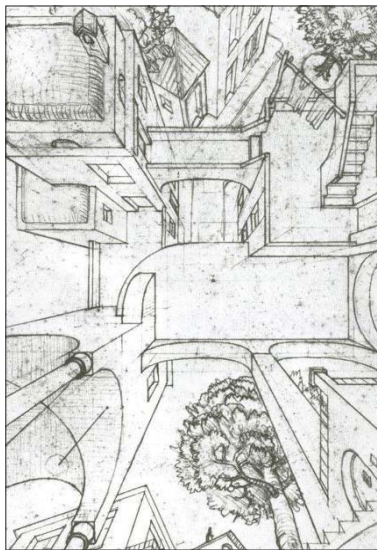
Dapre enn Rapor Komisyon Danket* Nasyon Zini
prezide par Navi Pillay, enn ansyin-Ziz Lakur Siprem Sid Afrik,
e ki finn rann piblik an Oktob,
li dir ki ena baz rezonab sifizan pu konklir
ki lokipasyon teritwar Palestinn par Israel
li ilegal dapre lalwa internasyonal
etan done li enn lokipasyon ki kontinyel e kot pe anekse teritwar defakto.

Dapre lalwa internasyonal lokipasyon enn teritwar dan lepok lager li enn sityasyon tanporer, e kot antite ki sibir sa lokipasyon la li napa perdi so stati kuma enn leta ni so suverennte. Dan so rapor Komisyon la finn fer demand irzan pu ki Lakur Internasyonal La Hay donn enn lopinyon konsiltatif lor konsekans legal Israel so refi kontinyel pu terminn so lokipasyon teritwar Palestinn.

Li bon rapel ki Sart Nasyon Zini deklare ki tu anexasyon inilateral enn teritwar enn leta par enn lot li ilegal su lalwa internasyonal. Dayer an Oktob dan Lasanble Zeneral Nasyon Zini enn mazorite 143 manb, inkli Israel mem, finn vot enn rezolasyon pu re-afirm sa prinsip debaz la. Li ti enn vot kont Larisi e anfavor suverennte, lindepandans, linite ek integrite teritoryal Ikrenn. Kifer samem prinsip la pa aplike dan ka Palestinn? Kifer Leta Zini blok tu vot anfavor ki ena mem garanti ek tretman pu Palestinn? Eski lalwa internasyonal aplikab zis kan li aranz pei inperyalis ek kolonizater?

Konklizyon Rapor Pillay baze lor plizir mwa travay kot manb Komisyon finn pas an revu polisi ek aksyon ki guverman Israel servi pu mintenir so lokipasyon e anexasyon diferan parti teritwar Palestinn. Rapor la met lanfaz lor kimanyer Israel finn sutenir e promuvwar so politik kolonizasyon. Li explike kuma lotorite Israel finn inyor lalwa internasyonal e finn etabli ubyin fasilit kreasyon bann koloni, kot finn transfer dan fason direk u indirek popilasyon sivil Israelyin dan sa bann koloni. Rapor la dir ki guverman siksesif

dan Israel finn fixe kuma enn fe etabli tusa prosedir la lor terin pu asir kontrol permanan Israel dan Wes Bank.

Rapor Pillay explike kuma politik Israel finn expropriye e explwat later ek resurs natirel, finn restrenn planifikasyon irbin ek zoning dan Wes Bank, e note kimanyer Israel finn konfiske later Palestinyin pu bezwin militer ki apre servi pu konstrir koloni. Anfet lotorite Israel konsider tu konstriksyon Palestinyin kuma enn obstak pu kolonizasyon, e lera larme azir pu konfiske, demoli lakaz Palestinyin, expilse so abitan. Komisyon remarke ki Israel servi mem politik dan Les Zerizalem e sa finn kontribye pu retresi teritwar Palestinyin.

Rapor Pillay osi mansyonn politik Israel pu limit akse a dilo potab, ubyin mem priv Palestinyin akse dilo potab, ubyin dan enn pri abordab, seki finn afekte zot sekter agrikol e limit zot mwayin sibsistans. Li osi dekrir linpak ki lokipasyon Israel e so politik anexasyon finn ena lor Palestinyin zot drwa. Setadir

lefe demolisyon lakaz, destriksyon propriyete, itilizasyon ekseksif la-fors, anprizonman demas, vyolans bann kolon, restriksyon liberte muvmman e limitasyon akse a mwayin sirviv, akse a nesosite debaz, servis ek lasistans imaniter finn ena lor Palestinyin. Rapor la finn suliye kuma sa lanvironman opresif la finn fragmant sosyete Palestinyin e asire ki palestinyin inkapab exers zot drwa, antrot zot drwa pu oto-determinasyon. Li finn osi mansyonn ditor extrem e linpak ki blokis later, lesyel ek lamer Gaza finn fer lor Palestinyin.

Dan so konklizyon, Komisyon Pillay dir ki sartin polisi ek aksyon guverman Israel ki finn amenn lokipasyon permanan ek anexasyon defakto teritwar Palestinn e ki sa kapav konstitye kuma enn krim su lalwa internasyonal, inkli krim deger. Bann manb Komisyon finn fer apel a bann leta pu azir dapre zot langazman ek obligasyon su lalwa internasyonal. Zot finn dimann Lasanble Nasyon Zini pu refer sa ka la divan Lakur La Hay. AA

*Komisyon Pillay ti mandate par Konsye Drwa Imin Nasyon Zini depi Me 2021 apre agresyon militer Israel kont Gaza, pu fer investigasyon lor violasyon ek abi alege lalwa internasyonal dan teritwar Palestinyin okipe, inkli Les Zerizalem, ek dan Israel mem. Komisyon la ti preside par Navanethem (Navi) Pillay e ti ena kuma manb Miloon Kothari (Lend) ek Christopher Sidoti (Lostrali). Zot finn prezant zot rapor le 27 Oktob dan Lasanble Zeneral Nasyon Zini.

Rapor Komisyon la an video an antye aksesib lor: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/co-israel/index>

Lefe enn Long Lager Larisi-Ikrenn

Lager Larisi kont Ikrenn ena lefe inportan lor sityasyon zeo-politik:

1. Lipeepwiz Larisi – e sa sebi ki Leta Zini finn donn sa lager la. Leta Zini finn, par expre, donn so baking pu ku-deta dan Ikrenn an Fevriye 2014, e finn, par expre, refiz negosyasyon pu LOTAN gard enn distans depi frontyer Larisi, kan Larisi ti met sa kuma so laliyn ruz la. Samem Leta Zini pe furni tu sa zarm, tu sa lonn a Ikrenn: pu anmemtan ranforsi LOTAN (ki su komandman USA), anmemtan afebli Larisi. Alalong USA pe osi viz pu afebli Lasinn, ki ti pu ena enn alye potansyel ase for dan Larisi. Tusala pu dir ki Larisi pu sorti afebli. USA pu sorti militerman byin, byin ranforsi.

2. Ikrenn pu riske vinn enn Leta inpe kuma Leta Israel – dayer Prezidan Zelensky finn, limem, fer sa konparezon la – enn Leta avek enn militer byin, byin for pu li kontiyn re-konkerir tu so teritwar, Dombas ek Krime.

3. Lerop a zenu. Li azenu divan USA, ki asterla kontrol tu desizyon tu pei dan Lerop aköz li kontrol LOTAN. Samem kifer Larisi ti pe sey anpes LOTAN vinn lor so frontyer. Lerop pe bizin pey pri pu sa lager la, anterm perdi so surs lenerzi prinsipal, tandi ki USA pe fer profi par vann so bann prodwi petrolye ar Lerop a enn pri ser.

4. Ena tuzur danze ki sa lager la swa trene byin lontan, amenn sufrans inimazinab pu lepep Ikrenn, e osi danze ki lager la fini dan enn olokast nikleer. Rapel ki LOTAN ek Larisi ena 2 pli gran arsenal nikleer dan lemond. Si Larisi akile, sirtu si so lel pli nasyonalist vinn pli for ankor, li pu riske defann li ar zarm nikleer. Rapel li, parey kuma Ikrenn, krwar li pe amenn enn lager “defansiv”.

Alor, li enn sityasyon byin danzere pu lemond.

5. Antretan, laplipar dimunn dan lemond res dan pei ki pa sutenir ni Larisi ni LOTAN dan sa lager la. LOTAN ek USA so bann agresyon militer dan Afganistan, Lirak, Yugo-slavi, Lasiri, Lalibi, zot tu tro resan

pu dimunn bliye kan, enn sel ku, LOTAN ek USA deklar ki zot pe “aplik lalwa internasyonal”. Sirtu, kan dan ka Israel, LOTAN ek USA, totalman innyor lalwa internasyonal. Parey dan ka Chagos. USA-UK pa respekte lalwa internasyonal ditu.

Alor, kan zot sey ralye tu pei Tyer Mond kont Larisi, li pa marse. Mem kan Lind enn alye militer USA asterla, li tuzur refiz dibut ar LOTAN dan sa lager kont Larisi la.

6. Ena problem sekirite alimanter mondyal – sirtu dan Tyer Mond.

Eleksyon dan Brezil: Defet Prezidan Bolsonaro

Lepep dan Brezil finn rezet kandida ldrwat ek popilis Jair Bolsonaro kuma Prezidan dan eleksyon ki ti ena le 30 Oktob. Lula Da Silva, kandida depi Parti Travayer, finn eli e li pu asim so fonksyon kuma Prezidan an Zanvye 2023.

Pandan so manda kuma prezidan, 2019-2022, Bolsonaro finn pran desizyon ki al kont lintere lamas dimunn. Li finn azir dan enn fason iresponsab kuma Prezidan pu pa kontrol pandemi Covid-19 ki finn responsab pu lamor plis ki 700,000 dimunn dan Brezil. Se sa ki finn fer li perdi, kuma sa ki finn fer Trump perdi. Bolsonaro finn konstaman fer diskur kont dimunn LGBTQ, kont lapres ek kont bann lorganizasyon demokratik. Li finn fer kanpayn pu diskredit sistem elektoral e dayer li ti sutenir Trump dan so fabilasyon lor eleksyon trike dan Lamerik. Li protez lintere bann grup ki finn akseler deforestasyon Amazonn, pumon lemond.

Lefet ki Bolsonaro pa finn re-eli, sa enn bon sulazman pu lepep dan Brezil ek lemond.

Asterla ki Lula finn vinn Prezidan, pu ena buku presyon pu li zer kriz ekonomik ki finn agrave avek Covid-19 ek lager Likrenn. Pu ena osi presyon depi popilasyon pu li diyl avek problem imedya kuma mank manze, lozman, delo potab ek lezot problem ki lamas dimunn ek klas travayer pe fer fas. Ena enn gran defi divan Lula antan ki prezidan sirtu ki li finn eli avek 51% kont 49% pu Bolsonaro, donk li ena pu mat enn lopoziyon popilis dedrwat ki ena kont li. Deza kuma finn anons viktwar Lula, bann kamyoner ki partizan Bolsonaro finn pandan detrwa zur blok plizyer larut prinsipal avek gro kamyon. Sa enn sinyal ki partizan Bolsonaro pe avoye lor ki mwayin zot kapav servi pu opoz prezidan Lula.

Prezidan Lula finn osi anons ki pa pu ena deforestasyon Amazonn ki enn bon desizyon ki pu benefik pu ekosistem dan Brezil ek dan Lemond.

Sa viktwar Lula dan Brezil, pu sanz rapor defors lor kontinan Lamerik kot ena enn seri sanzman rezim ver rezim plis agos. Savedir inperyalis Amerikin pu ena mwins pei pyon ki li kapav servi pu inflians sa rezyon la ki avan. (Get nu lartik lor Lamerik Latinn Revi 148)

Eleksyon Mi-Manda USA 2022

Tu bann analist ti pe predir ki Parti Repiblikin su lezid Trump pu sorti ranforsi dan eleksyon Sena ek Lasam Reprezantan US. Sa shift ver Repiblikin pa finn ena lanpler ki analist ti pe atann. Parti Repiblikin finn kontiyn res for dan Leta kot li tradisyonelman for. Li finn mem gayn plis sutyin elektoral dan leta New York ki ti enn bastyon parti Demokrat e sa finn donn zot tu zis enn mazorite dan Lasam Reprezantan. Li finn fer elir enn nuvo guverner dan Nevada. Me Parti Demokrat finn fer ase buku gin dan eleksyon so bann Guverner. Dan Sena, Demokrat finn gayne. Mem si zot perdi dan eleksyon dan Georgia an Desam, zot tuzur pu ena ‘casting vote’ Kamala Harris. Enn bann tem ki finn plis mobiliz dimunn pu vot pu parti Demokrat se drwa pu fer lavortman. Rapel ki Trump, avan li ale kom Prezidan ti nom enn seri Ziz Lakur Siprem federal ki kont legalizasyon lavortman. Seki vedir sak leta finn kapav pas lalwa pu rann lavortman ilegal. Ti ena osi 6 referendum anmemtan pu prezerv ubiyn elarzi akse a lavortman ki finn gayne dan Kansas, Kentucky, Michigan ek Montana.

Enn Lexperyans Anrisesan Net

LALIT inn fer so Kongre lor 6 zur, 14-15 Ut ek 1 - 4 Septam, pu kwinsid avek 40-an nu lexisans kuma enn parti, 1982-2022. Tem sa Kongre la ti “Lalit deklas ver revolisyon sosyalist! Anu fer nu Lespri Travay”.

Depi nu finn anons nu Kongre an Ziyet, nu finn remarke plizyer parti politik meynstrim, zot usi, finn organiz kongre: MSM finn organiz enn seri kongre, 7 dan lakanpayn ek 4 dan lavil, MMM inn organiz enn kongre zenn, Platform Lespwar finn organiz enn kongre dan Vacoas e Travayist inn fer so kongre anyel pu elir so lexekitif. Finn osi ena rasanbleman Bhadain dan Mahebourg.

Kongre MSM finn plito bann miting noktim. Kongre Lopozisyon, mem si zot pa seki enn veritab kongre ti sipoze ete, nu finn remark enn sanzman depi zot kanpayn “BLD”, enn kanpayn vid ek san konteni politik, ki viz zis pu met Pravind Jugnauth deor. E zot inn kumans koz anterm “program” ek “projet de société” mem si zot pankor ena buku konteni ziska ler. Ni MSM ni Lopozisyon pa donn plis klarte lor zot program pu reponn a bann defi inportan aktyel, par exanp, kimanyer zot pu adres demand minimam kuma fors tablisman ek lezot gro proprieter later pu diversifye depi kann-disik e met an mars enn veritab plan prodiksyon manze lor enn lesel indistriyel pu asir sekirite alimanter pei e anmemtan pu asir kreasyon anplwa masif pu diminye somaz.

Par kontras, LALIT nu finn an-permanans lye nu kongre 6-zur avek realite lalit deklas ki pe derule zordi dan Moris e dan lemond. Kongre finn enn reynon kot tu manb inn diskite nu program an-profonder pu asire ki nu tu fit nu konpreansyon lor manyer listwar pe derule dan Moris e dan lemond, pu nu kapav sanz sosyete e batir sosyalism.

Konteni nu Kongre

Pli gran diferans ant LALIT ek lezot parti (parlmanter ek extra parlmanter) li lor manyer nu parti truv lalit deklas, e manyer zot innyor li swa suzestim li, ubyin pran par dan lalit deklas, me dikote klas kapitalist. Pu nu dan LALIT, lalit deklas li pa zis kuma moter dan listwar, samem ki anfind-kont amenn sanzman profon sosyete, me li osi konsernn sanzman dan balans defors ant bann klas, e mem alinteryer bann klas prinsipal. Kontan pa kontan, ena konfli ant bann klas. Li exzis. Nu, dan LALIT, nu integre nu ladan par realize ki klas pu alye li ar enn program pu sosyalism, e ki klas pu adverser ubyin mem lennmi enn tel program. Sa li gran kontribisyon dan politik ki Marxism inn amene. Li pa zis lide lor enn program e volonte pu enn meyer sosyete, me li anmemtan inklir enn konpreansyon listwar ki pe derule, e kimanyer sa program la kapav vinn enn realite dan kad sa listwar la. Nu ariv kone ki bann zafer ki deza ede pu fer nu program vinn enn realite.

Tem pu sak sa 11 diferan sesyon nu Kongre ti diskite ti anfet etabli depi 3 mwa alavans, ansam avek enn seleksyon literatir politik ki nu ti partaze ansam pu nu tu lir. Sa finn permet sak manb brans ek rezyonal parti fer 2 kalite preparasyon, tulde atraver “fer nu lespri travay” depi avan Kongre. Kumsa nu ti kapav kontribye dan deba ek refleksyon pandan 6 zur kongre 9:00 am a 4:00 pm tulezur.

Parmi bann tem sak sesyon demi-zurne finn kuver ti ena:

Lalit deklas li pe derule

Nu ti get lalit ant bann klas; rol proletarya, kuma pli gran klas dan sosyete kapitalist, dan lalit pu sosyalism; rol bann klas intermedyer ant proletarya ek

burzwazi; rol lavangard klas travayer; rol enn parti sosyalist revolisyoner, kuma LALIT, pu chalenj reyn burzwazi atraver enn program.

Leta kapitalist

Leta kapitalist li totalite enn mekanism imans ki permet enn klas byin tipti reyne lor enn gran, gran lamas dimunn.

Internasyonalism

Enn sanzman revolisyoner zordi, pu li stab e pu li vinn enn realite lor letan, li obligatwarman deklans, ubyin form parti dan, enn gran muvmman internasyonal; li bizin internasyonal parski sa sistem kapitalist inn fini, depi byin lontan, vinn internasyonal.

Analiz kritik lor lamod

Nasyonalism, Morisyans ek Patriotism

Dan kongre la nu ti demoli sa tez e stratezi baze zis lor “sitwayin” ek “sosyete sivil”, e ki glorifye “lapatri”, e inifiye tu bann klas ki an-konfli ansam dan enn fason malsin, olye develop enn lalit ant bann klas ki deza konfliktyel; danze pa zis ki sa tez ek stratezi enn antors a internasyonalism, me li osi propaz zenofobi danzere.

Lalyans stratezik kont patriarsi

Nu finn truve ki ena enn artikilasyon nesaser ant lalit kont patriarsi ek lalit deklas ki klas travayer amene kont klas kapitalist.

Lalyans stratezik avek lalit kont polisyon indistriyel

Ena enn nesosite integre lalit kont polisyon ansam ar lalit deklas ki onngoing; linportans alye lalit ekolojik avek lalit deklas sirtu parski ena buku laspe dan kanpayn pu lanvironnman finn ayjak par klas kapitalist.

Ki ete enn revolisyen?

Enn revolisyen se, par exanp, kan klas burzwa ti pran puvwar, devir monarsi e reyn nob; revolisyen dan Larisi an 1917, kan klas travayer ti aras puvwar depi zar ek burzwazi. Nu ti get derulman tu bann lalit ver priz puvwar; kimanyer revolisyen proletaryenn dan lavenir pu ete; bann posib senaryo so derulman, diferan faz insireksyon, dub puvwar, priz puvwar, kumansman konstriksyon sosyalism revolisyoner dan enn leta proletaryenn fitir, lerla depi sa lepok soyalist kot leta klas travayer bizin prosed avek depesyon bann ki finn deposed lamas dimunn dan zenerasyon avan; ver enn sosyete egaliter, diferan faz dan konstriksyon ver sa sosyete egaliter, sa sosyete san klas; deperisman leta.

Lalit pu Sosyalism! Sinon barbari?

Sistem kapitalist, kitfwa depi demye 100-an, pe diriz limem ver enn seri katastrof e pe balot ver tu kalite form lavi barbarik – swa rezimante par sirveyans ek represyon diktater, swa tu vinn an-dezord kot band zom arme fer konfrontasyon antan ki espes “war-lords”; tusala si nu pa resi amenn enn sanzman sosialis atan.

Program Tranzisyonel –

Spesifisite enn program tranzisyonel li manyer ki li gid nu pu sorti depi kot nu ete zordi pu nu rant dan enn proses ver sanzman revolisyoner; ki bann kondisyon obzektiv vini dan listwar, vini par zot-mem, me ki nu bizin konpran so dinamik dan direksyon enn sanzman revolisyoner? ki bann kondisyon sibzektiv, setadir depandan lor volonte imin, nu kapav azute pu vinn ansam ar kondisyon obzektiv pu ariv kot enn revolisyen sosialis.

Rol sak militan

Sak kad parti, dapre so lexpéryans ek so prop kapasite, ki so kontribisyon, individyel pu ki kolektivman nu konstir sa muvmann pu devir sistem

kapitalist, konstir sa parti ki ena enn tel program, e aprann travay dan lamas dimunn, dan striktir parti, dan fron, lor nu prop sayt travay, dan nu prop sindika, dan nu kartye.

Dernye sesyon

Nu finn konklir ki nu mank konpreansyon an-komin, mem

apre 6 zur Kongre, lor ki exakteman enn “program tranzisyonel” ete. Alor, nu ti pran desizyon pu fer 3 reynion apre Kongre, zis lor la. Nu tu ti fer evalyasyon individyel lor lexpéryans enn tel Kongre. Li ti pa zis pozitif, me enn inspirasyon. Anplis, li ti enn gran plezir.

BK

KONTEX NU KONGRE 6-ZUR

Dan introdiksyon pu sitye kontex Kongre LALIT, Lindsey Collen inn donn enn apersi sa moman presi kot nu ete dan listwar, anterm pandemi Kovid-19 ki finn atak enn lemond kapitalist – dan lekel nu viv – ki ti deza dan enn kriz ekonomik, ekolojik ek larwinn militarist. Sa, anmemtan ki ena kuran politik lextrem drwat pe pran lanpler dan plizyer pei, mem vinn opuvwar plizir pei.

Sitye Kontex nu Kongre

Sa introdiksyon ki Lindsey ti fer li ti liye osi ar tem nu Kongre “Lalit deklas ver revolisyen sosyalist! – Anu fer Lespri Travay”, dan lepok presi ki nu pe viv zordi-mem.

Li finn explike kimanyer nu pe truv nu dan enn lepok byin bizar: Kot nu ete onivo internasyonal?

Pandemi

Nu fek travers enn pandemi, enn warning pu limanite, enn warning ki ena bann problem onivo danze kolaps dan spishiyz an-antye, enn lepok ki problematik pu sirvi limanite, e kot bann viris, amizir zot nepli ena lezot spyishiz pu infekte, buz ver imin. Koronaviris finn teste nu e finn osi teste degre koezyon dan sosyete dan lemond.

Kuran anti-parti politik ek lorganizasyon politik

Kan sistem kapitalist inn met dibut, otur 200 banane desela, kan li kumans pran puvwar, li finn res opuvwar atraver ofer enn sertenn degre demokrasi a lamas dimunn, ki sosyete feodal pa ti ofer, e malgre nu pena okenn kontrol lor kimanyer nu sirviv. Ki nu prodir,

kimanyer nu fer komers, kimanyer nu kominike, tusala andeor kontrol lamas dimunn. Me, inn gard nu trankil par enn sertenn degre demokrasi. E sa demokrasi la inn permet pandan pre 100-an bann chalenj atraver bann institisyon politik, spesifikman atraver *parti politik*. Me, dan demye 30-an kumsa, drolman finn ena enn seri kuran ideolojik ki finn kareman atak konsep-mem enn parti politik. Nu ti apel sa kuran “anti-parti” kan nu truv li, pu premye fwa, kumans emerze ver lafin bann lane 1970. E, pandan sa “down-turn” li finn agrave. Savedir, pa enn lorganizasyon me enn “lamas dimunn” san lorganizasyon, ki pu sanse regle bann problem. Lerla nu gayn bann “ONG” ki emerze e ki kontrole totalman par dimunn ki finans zot, e ki rod ranplas seki lasosyasyon demokratik ti pe fer, e mem seki parti politik ti pe fer. Lasosyasyon ek parti politik, zot ti kapav ase indepandan depi leta, ase indepandan depi klas kapitalist, ase indepandan depi dimunn ki ena larzan, indepandan depi inperyalist, indepandan depi relizyon organize. ONG lekotr. Li depandan lor tusala.

Alor, nu finn gayn emezans tu kalite muvmann vag otur sosyete sivil, enn kote, ek otur ONG, lot kote.

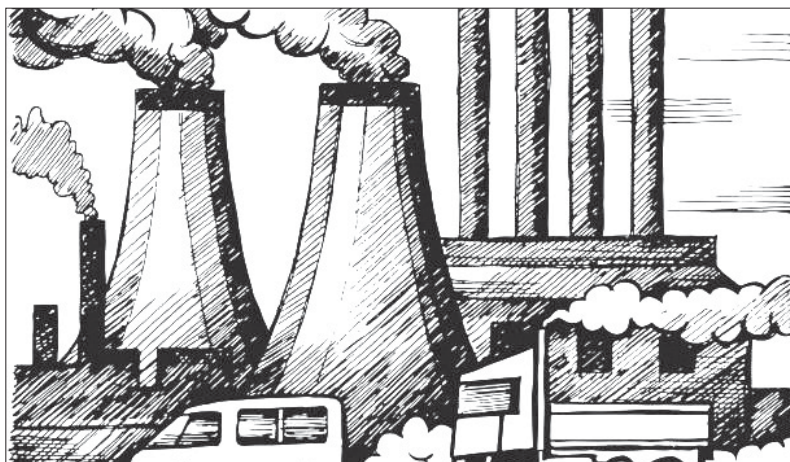
E zordi, nu truv sa dan enn fason inpe bizar, nu gayn enn dimunn kuma Bruneau Laurette, ki li “enn sitwayin” ki ralye dimunn kumadir kuma enn mesi. Lerla kan sa pa marse, li fer enn parti politik, lerla so parti rant dan enn fron politik, kan sa usi pa marse,

lerla li revinn enn sitwayin dan sosyete sivil! Dan enn lot lepok li ti pu absird. Me zordi, lapres e tu bann lezot lafors pran li oserye.

Nu finn truv limit sosyete sivil. Nu finn gayn warning li pa pu marse. Kan nu get Printan Arab, tu dimunn desann dan Tahir Square dan Lezip, kuma nu finn truve inpe parey dan lezot pei, pena okenn lorganizasyon politik ki amezir vinn ala direksyon sa bann sulevman la. E, sa bann sulevman la, an zeneral, malgre tu lespwar li finn sisite, inn amenn enn kalite reyn pli pir. Al-Sisi pa kit Mubarak lwin. Sa rezilta, li pa par expre, me an-parti li rezilta sa kuran anti-politik, ki finn anpes devlopman enn form politik pu exprim seki sa lamas dimunn ule, alor tu sa bann chalenj la inn disipe. Ni dan Lezip, ni dan Lasiri, ni dan Lalibi. Ena enn sityasyon pli dominer ankor ki avan. Nu kapav pran sa bann chalennj ki pa finn abuti la kuma bann aprantisaz.

Reyn Kapital finansye

Dan sa moman nu pe viv la, nu finn gayn kote lekonomi, ki alabaz tu sa problem la, tu sa gran deriv lepok aktyel ver reyn par kapital finansye, savedir labank, lasirans, e bann gran konpayni ki ansarz kominikasyon ek data. Li nepli reyn par gran konpayni dan prodiksyon agrikol, indistriyel, mem minyer. Me, seksyon kapitalist ki pe diriz lezot seksyon, li enn seksyon ki fer larzan arlarzan, li enn seksyon partikilyerman iresponsab. *Bann la* ki reyne. E zot form reyn, li pli ena mepri pu lamas dimunn. Sa, li pu enn rezon obzektiv: dan enn sertenn sans, li pa bizin lamas dimunn pu travay, li. Li konn zis kapital ki fer plis kapital. Anmemtan, sa revolisyon teknozik ki nu pe viv asterla kot bann zafer otomatik, elektronik, dirize par intelizans artifisyel (AI), li osi, li kontribiye pu rann enn gran lamas dimunn dan klas travayer potansyelman “anplis”, omwin relativ a patron, ki apre tu, klas dirizan. Tandji ki enn patron

dan lepok indistriyel li ti bizin pran kont seki pe ariv “so” bann travayer parski li bizin zot, kapital finansye ubyin patron dan data, non. La, nu ena enn klas li kwar li kapav san-pas lamas dimunn. Si zot sufer, sipa si zot dan larwinn, si zot mor, li pa tro grav pu li, so profi pu marse – omwin akurterm. Dan sa lepok ekonomik ki nu pe viv dan sa dernye 30-40-an, nu finn truv bann dimunn ris dan klas kapitalist, sirtu klas kapitalist finansye, vinn pli ris; pei ris vinn pli ris, pei pov pli pov. Dimunn ris dan sak pei vinn pli ris, dimunn pov dan sak pei vinn pli pov. Tu sa bann lide ki sistem kapitalist finn nuri kumkwa li asire ki dusma-dusma tu dimunn kapav pu gayn inpe plis, tu dimunn pu viv pli byin, sa ilizyon la finn disparet. Sel zafer klas travayer mondyal finn gayne anplis sa lepok la se enn mizerab portab, tu leres li finn perdi.

Degradasyon Danzere Lanvironnman

Lepok la drol parski nu truv, divan nu lizeye, enn degradasyon danzere lanvironnman, e nu kone anmemtan ki, kare-kare, sistem kapitalist ki responsab.

Ena de fason kot degradasyon lanatir otur nu li vizib deswit. Premye gro siyn, sanzman katastrofik kote klima, kot nu deza kone li lor rebor, me kot nu pena kontrol demokratik lor bann kapitalist ki pe amenn sa larwinn la. Sa nu gran problem kote lanvironnman, samem nu bizin revolisyon sosyalist zis

pu sap planet. Dezyem pli gro problem, e li liye, se kolaps bann spiyshiz antye dan lanatir, setadir extinksyon masiv pe menase. Nu imin nu enn spiyshiz, kuma lezot, e nu inter-depandan a enn degre ki kapav nu pa mazine. Nu pa imazine ki bann spiyshiz kuma abey ek lezot ti-mus, san zot, nu pa pu ena manze. Parski zot fer polinasyon ki permet tu seki nu manze ubyin zanimo ki nu manze manze, exzis.

Menas Lager Nikleer

Nu pe viv dan enn lepok kan, pu premye fwa depi bann lane 1960, nu pe re-viv dan enn menas byin grav enn kolaps sivilizasyon anterm lefe enn lager nikleer, ubyin enn aksidan nikleer pandan enn lager. Zordi dan sa konfli Larisi-Ikrenn, anfet enn konfli Larisi-OTAN (kot USA mener), nu ena enn vizavi lot, de pli gran pwisans nikleer. Li enn danze.

Pa pu nanye nu dir nu pe viv dan enn lepok difisil, kan nu konstat, onivo mondyal, dan ki kalite difikilte nu ete. Fas-a sa konsta la, lalit deklas dan sak pei neseserman pu bizin inifye dan lalit proletarya mondyal pu chalennj klas kapitalist mondyal. Samem nu dir lalit internasyonalist li stratezikman inportan, li pa kumadir enn lazut an-pasan, li pa enn “add on”. Li form parti dan lalit deklas.

Apré sirvol lor kontex dan lemond, lor Moris, nu ti get ki kote LALIT ete zordi, antan ki parti, dan realite Moris. (Get nu websayt)

Program Tranzisyonel: ki li ete?

Dan sa lartik la, nu pu esey fer enn rezime
diskisyon ki ti ena le 12 Oktob 2022
pandan reynon travay lor Program Tranzisyonel.

Nu pu osi aprann depi diskur
ki kamarad Ram Seegobin e Jean-Claude Bibi, respektivman,
ti fer dan enn seminar an 2006
lor “Fas a kriz sistemik, Fas a politik burzwa, ki stratezi?”

Program Tranzisyonel: ki li pa ete?

Program Tranzisyonel li pa enn program “tranzitwar” ki pu disud e disparet apre enn ti letan.

Li pa zis enn lalis demann ki klas travayer drese e revandike e ki fini lamem si bann demann-la aksepté.

Li pa enn program guvernmantal ki enn parti (mem sosyalis) propoz pu inplemante si li gayn eleksyon e rant dan guvernmán (“si u vot mwa”).

Ki li ete ?

Kitfwa definisyon pli sinp seki Program Tranzisyonel li enn program pu larevolisyon (sosyalis).

Ki sa ule dir?

Li enn program ki diriz nu (amenn enn tranzisyon) ver sanzman revolisyoner.

Ki sanzman revolisyoner ?

Sanzman pu ras puvwar ekonomik depi klas kapitalis, ver sosyalism, e pu ras puvwar politik depi leta burzwa, ver enn leta uvriye, ki pu reprezant enn demokrasi buku pli avanse e siperyer.

Ki li vedir konkretman?

Bann revandikasyon imedya klas travayer

Klas travayer pe lite pu sirviv dan sosyete kapitalis. Li ena bann problem imedya (kud lavi/pri monte, perdi travay/somaz, problem lozman, etc).

Alor, klas travayer ena bann revandikasyon imedya kuma kontrol pri, alokasyon somaz e pu proteksyon (e kreasyon) anplwa ubyen pu ki guvernmán ranz plis lakaz pu travayer.

Sistem kapitalis e leta burzwa kapav aksepté sa bann demann la si klas travayer an pozisyon de fors. Zot mem kapav akomod sa bann demann la pu esey stabiliz sistem kapitalis. San ki remet an koz sistem kapitalis.

Par egzanp, kapav gayn kontrol pri e inpe plis proteksyon pu lanplwa.

Me sosyete kontinye rule e organize parey mem. Kontrole par enn ti minorite ki posed tu mwayen prodiksyon. Kontrole par enn ti minorite ki eksplwat gran mazorite ki vann so lafors travay pu viv.

E dan enn peryod afeblisman klas travayer, kapav reperdi sa bann gin ki klas kapitalis finn konsede la.

Enn program tranzisyonel li al pli lwin.

Enn program tranzisyonel ogmant konsyans de klas

Kan klas travayer pe mobilize otur enn program tranzisyonel, sa lalit la ed li realize ki li eksplwate antan ki enn klas ki zis vann so lafors travay pu viv. Eksplwate par enn ti grup ki posed bann mwayen prodiksyon, ki vedir mwayen sirviv.

Lyen ant lintere imedya e lintere a long term klas travayer

Enn program tranzisyonel li fer klas travayer realize ki, pu rezud problem kud lavi, lozman, insekirite lanplwa e somaz, pu bizin enn sanzman revolisyoner pu ras puvwar ekonomik depi klas kapitalis e ras puvwar politik depi leta burzwa. Li enn program ki prepar klas travayer pu priz-di-puvwar.

Problem insekirite lanplwa ubyen problem lozman pa kapav rezud enn fwa pu tu dan kad sistem kapitalis. Pu bizin enn sanzman sistem kot klas kapitalis opuvwar.

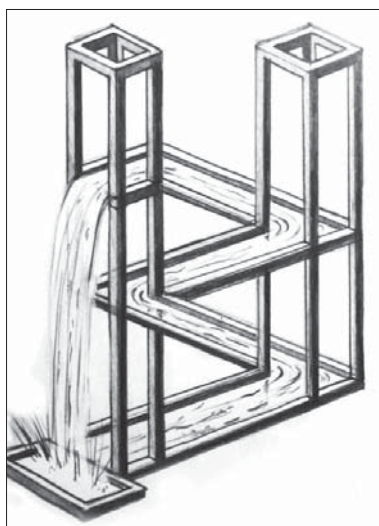
Enn program tranzisyonel fer klas travayer realiz e pran konsyans de sa.

Nu sit depi diskur Jean-Claude Bibi dan enn seminar an 2006:

“... mem si donn u satisfaksyon lor enn revandikasyon, li pa vedir ki u lintere antan ki enn klas inn sovgarde ek sa. Parski, mem alokasyon somaz, u lintere se pa pu pas u lavi tus alokasyon somaz. Bizen enn lekonomi ki kapav kree lanplwa, ki kapav garanti u lanplwa. [Bizin enn lekonomi] ki kapav garanti tu dimunn lanplwa, tu dimunn enn sertenn kalite delavi, tu dimunn lozman.”

Enn program tranzisyonel li al pli lwin ki gayn satisfaksyon lor bann demann imedya. Li get lintere global e a long term klas travayer. Jean-Claude Bibi dir : “... li enn zafer ki montre u direksyon pu ki ena enn konpreansyon plis global, pa zis problem dan u sekter, pa zis lor lozman, pa zis lor lasante, me u konpran an zeneral ki si ule sosyete mars dan lintere tu dimunn, u bizen kontrol sosyete la umem.”

Li met anplas sa lyen ant bann

Desin Escher

demann imedya klas travayer e so lintere a long term.

Li enn tu.

Enn lot legzanp: sekirite alimenter e propriyete later

Pandemi Covid ti sulev problem sekirite alimenter.

Lalit finn depi plis ki 40-an lite pu ki obliz tablisman plant manze dan antreliyn kann.

Be enn muvman mobilizasyon pu ki rekizisyonnn enn parti later tablisman pu plant manze, sa li ena potansyel pu develop konsyans klas travayer lor nesosite ki klas travayer kontrol e posed later e lezot mwayen prodiksyon.

Dan seminar an 2006 lor “Fas a kriz sistemik, Fas a politik burzwa, Ki stratezi?”, kamarad Ram Seegobin eksplik sa byen. Li dir: “Nu kanpayn li chalennj e Leta e burzwazi, e li chalennj a de nivo: Ki bizin prodir? (etan done disik ek tekstil pe ekrule) ek Kisannla ki deside ki pu prodir?”

Reform?

Enn program tranzisyonel li pa enn lalis bann tipti reform dan diferan domenn lavi.

Li mem pa bann gran reform, par egzanp nasyonalizasyon enn sektor (ki sistem kapitalis inn deza akomode dan diferan peyi, a diferan lepok).

Enn program tranzisyonel li kontenir bann sanzman ki pu remet ankoz e destabiliz sistem kapitalis antan ki enn sistem.

Par egzanp, dan enn peryod “upturn”/flanbe dan lalit klas travayer, enn muvman mobilizasyon klas travayer deryer enn demann pu nasyonalizasyon su kontrol uvriye dan enn lizinn ubyen sektor, sa li remet ankoz fason mem ki sistem prodiksyon li organize dan sistem kapitalis.

Sa li ogmant konsyans de klas e konsyans revolisyoner klas travayer.

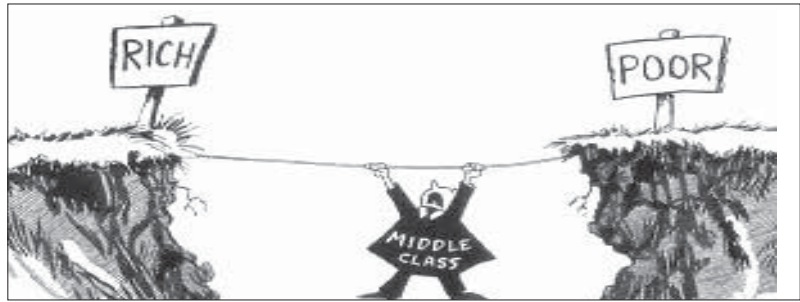
Rosa

TEORI

DISKUR LINDSEY LOR

Ki ete enn Revolisyon

Ki vedir revolisyon?

Mo pu sey donn enn definisyon “revolisyon”. Premye dabor anterm letan. Kan exakteman, ki lepok ki ena revolisyon? Dezyem, mo pu konpar revolisyon avek lezot mo similar, setadir lezot form sulevman.

Nu gard antet listwar limanite, li kumans depi 160,000 an desela, me deplizanpli ena indikasyon ki li kapav 250,000 – 300,000 an. Pandan sa premye but listwar limanite, ki finn dire ant 160,000 ek 300,000 an, aköz pa ti ena diferan klas, pa ti nesaser ena Leta. Kan pena enn “klas” opuvwar ki pe reyne lor lezot klas, pa bizin Leta pu tini li opuvwar.

Savedir revolisyon li pa finn existe preske tutlong nu listwar antan ki imin. Li vini kan kumans ena stok, lera kumans gayn konfli otur kisannla pu gard sa stok-la, kontrol li. Kumans gayn enn grup dimunn ki vinn enn “klas” ki gardyin sa stok-la, ki posed sa stok la, e lezot dimunn ki vinn lezot “klas”, ki travay pu kree sa stok-la, fer li agrandi. Tutswit kan gayn enn stok, u gayn dimunn ki ase malin ki konn pran enn par an-esanz pu “gardyenaz”. Alor zot pran enn tax e zot furni “servis” lapolis. Sa se skelet enn Leta: lapolis ek tax.

Reyn teokrasi

Preske dan tu sosyete kot klas diferan emerze, normalman premye reyn, li enn reyn nu apel “teokrasi”. Li sorti enn mo grek “theos” ki vedir bann bondye. Li enn reyn kot ena klas sosyal ki reyne, li kone ki bondye ule, e li sansse reprezantan bann bondye

lor later. E antan ki sa interfas ant dimunn avek bondye, ki li gayn so sipremasi e gard so sipremasi. Ziska zordi dan reyn modern ena restan sa teokrasi-la. U pu tann Nancy Pellosi u Biden pu koz bondye ar bann Amerikin kan ena lager e u tann nu bann dirizan isi koz lor bondye. Yer [lavey Kongre] dan televizyon MBC, si dimunn inn gete, nu finn gayn kapav 30 minit bondyezri dan nuvel dizur. Li montre ki sa laspe teokrasi li persiste ziska zordi zur. Sa li vre dan laplipar pei. [Li ti anfet dan lansint enn legliz ki Charles III ti vinn lerwa an Angleter, enpe letan apre nu Kongre.]

Revolisyon kont teokrasi

Ena pei kot restan teokrasi byin mwins, par ekzanp dan Lafrans depi Revolisyon Fransez, kan burzwazi vinn opuvwar, zot ti infliz enn gran defet lor klerze, osi byin ki lor monarsi ek nob, e zot finn fer enn gran muv ver banir tu bann siyn relizye ubyin sinbol relizyon depi lavi politik. Petet Lafrans pli avanse ladan. Pandan Revolisyon Larisi e petet Revolisyon Lasinn osi, bann plas ek sinbol relizye ti byin siprime. Suvan u pu etone se pa parti politik ki siprim relizyon, lamas dimunn ena enn laraz tufe kont reyn relizye ki exprime pandan bann sulevman revolisyoner. Antuka tutolong listwar, diferan teokrasi finn diskredite par zot profesie e zot koze san fondman reyel e zot finn ranplase par klas dimunn ki posed e kontrol later kot plante e fer lelvaz. Zot, zot servi sa taxasyon ki zot pran ar

peyzan pu gardyin enn landrwa. Alor nu gayn kumadir enn sa bann espes senyer feodal. Ziska zordi kapav truv li inpe partu dan Lerop.

Revolisyon e Reyn Monarsi

Si u al dan pei kuma Lotris, u gayn enn montayn, ena enn sato lor la. So senyer feodal ek so fami ek lakur res la, kumadir enn ti-lerwa pu sa rezyon-la. Lerla lor enn lot lakolinn, u pu truv enn legliz ki persiste akote reyn feodal, e lerla anba dan laplenn, dan tu bann vale, la-mem leres dimunn reste dan vilaz. Zot, zot travay e sak lane kan fer rekolt, zot mont montayn, sarye enn tyer zot rekolt lor zot ledo, al kit li kot sa senyer-la, sarye enn lot enn-tyer, al kit kot sa monper-la, e zot viv lor sa trwazyem enn-tyer-la, e zot bizin servi sa pu renuvle zot zuti, osi. Senyer lor lakolinn protez peyzan depi swadizan atak extern, tandi ki lot lakolinn, savedir kote bondyezri li, li sanse protez kont “evennman divinn” kuma inondasyon, lasesres, dife, e ki ansarz fer lapli tonbe, fer rekolt bon, gard zaimo san maladi. U fini truve li pa pu devlop buku, sa sistem-la, parski so tax li tro buku.

Alor nu gayn enn reyn ki normalman, si li lor enn gran siperfisi, u gayn enn sef parmi tu sa bann su-sef ki reyne antan ki enn Monark ansarz enn pei la net. Savedir nu kumanse avek enn teokrasi, lerla gayn enn reyn feodal. Monarsi li ena enn pli gran larme aköz tusa bann su-sef zot zir lwayote anver li. Savedir si Lerwa pe bizin enn pli gran larme, zot tu kordinn zot larme ansam. Dan Lerop u truve kimanyer Vatikan limem pandan lepok teokrasi, li ti reyne depi Laswed, Grand Bretayn, ale mem ziska Lagres ek seki Palestinn zordi e return ziska Litali, Lespayn, Portigal. Li ti ena so lanpir. Li devlop vit parski lanpir Romin finn adopte Kretyennte.

Alor relizyon ki fann buku, se suvan relizyon ki ena enn larme deryer li.

Sa teokrasi-la ti partu, e

anmemtan, partu finn ena rebelyon kont li. Kumsa ki sistem lerwa finn pran kontrol. Li enn reyn par “disan”. Sa vedir zot pli gran garson ki vinn Lerwa dan lozik sistem patriarkal. Me pu sanze depi enn teokrasi, pu vinn sa monarsi la, ti bizin enn revolisyon dan sak plas. Alor, dan Grand Bretayn, par exanp, sa Henry VIII ki ti ena 6 madam-la ti lev lager kont Vatikan, inn pus Levek, met li ek so Lakur an exil alinteryer Langleter. Lerla limem li pran tax ki Vatikan ti pe pran, li met dibut so prop relizyon leta, *Church of England* (Legliz Langleter). Sef sa relizyon la ziska zordi se larenn ubyin lerwa Langleter.

Zordi, ankor ena enn teokrasi opuvwar dan Grand Bretayn kan byin gete. Me ti ena enn revolisyon pu tir Vatikan. E amezir tu bann pei vinn su reyn feodal, zot ti tir Vatikan kuma leta. Li ti nepli kapav rul so leta, so lakur, so inkizisyon, met dimunn antray kuma li ti fer pandan 400-500-600 an. Lerla gayn bann rebelyon enn par enn e nu gayn enn reyn sekilye wi, me li gard sa teokrasi-la vivan. Nu leta gard ansyin leta, servi li kan li ule, kan li bizin – sirtu pu gard lamas dimunn “dan zot plas”.

Revolisyon e Reyn sistem kapitalis

Ariv lepok pli resan, vedir zis 250 an desela, nu gayn nesans sistem kapitalis. Sa lepok la li karakterize par 2 klas for ki burzone: enn klas ki akimil kapital, e li akimil li atraver aste kuraz enn lot klas, ki pu premye fwa dan listwar vann so kuraz pu li viv, mem sirviv: klas kapitalis ek klas travayer.

Li, klas kapitalis pu grandi-grandi ziska li vinn byin forekonomikman. Dimunn dan klas kapitalis, li servi kapital, vedir larzan ki li kapav konverti bonavini, timama li later, lerla si vann li, li revinn larzan; li aste masinnri, li aste matyer brit, li stok so marsandiz fini fer dan godam, li pey travayer ar li. Kumsamem li agrandi so kapital. Sa lozik pu tultan fer kapital vinn

pli gran, se samem alafin ki pu amenn so larwinn.

Alor nu gayn devlopman enn sistem ekonomik ki ase for, e lerla ena bann revolisyon burzwa. Ti ena tu kalite revolisyon. Revolisyon Fransez li enn revolisyon tipik pu enn revolisyon burzwa. Lerwa ek larenn zot ti reyne atraver zot kabine. Kan ena revolisyon burzwa, monarsi perdi puvwar e zot ranplase par enn parlman burzwa. Kifer nu dir li enn parlman burzwa? Li enn parlman kot buku dimunn elir reprezantan, setadir ena enn eleman demokrasi ladan depi kumansman. E dan sa eleksyon-la, byin suvan, dan kumansman, dimunn ki ena drwa vote li ti byin restrin. Ti bizin ena inpe later u inpe kapital; pu vote ti bizin enn zom; ti bizin enn sitwayin. Apartir la, lalwa finn sanze, sanze ziska ariv sifraz iniversel ekzaktaman 100 an desela dan premye pei kot tu dimunn gayn drwa vote. Fam ti kumans gayn drwa devot dan bann lane 1920. Savedir mo granmer kan li ti zenn, pa ti pu ena drwa devot kot li reste dan Lekos. Li osi resan ki sa.

Me anmemtan sa revolisyon burzwa seki li ule dir seki u gayn enn form parlman ki kree tu kalite institisyon ki ed fonsyonnman klas kapitalis. Sa so bi, so destin. Lamas dimunn tultan pe rod plis demokrasi depi sa sistem parlman la.

U gayn enn leta emerze ki organiz tut enn sistem piyaz internasyonal, seki nu apel kolonizasyon pu rod matyer brit pu kapitalis. Leta organiz kimanyer pu gayn “mindev”. Wi, li fer imin vinn “mindev”. Li met lalwa kot enn senyer feodal pa gayn drwa gard kikenn lor so later zis aköz li finn ne laba kuma enn peyzan. Lalwa vinn liber peyzan depi sa later la. “Liberasyon” burzwa vedir u nepli bizin res avek mem patron. U gayn drwa sanz patron. Me li tuzur enn leta burzwa, alor li ankor enn sosyete deklas, u ankor ena enn patron. Sa sanzman kot puvwar sorti depi enn klas, li al

avek lot, li pas par enn *revolisyon*: li fer enn transformasyon dan ki klas ki opuvwar.

Revolisyon proletarya

Enn revolisyon li arive dan enn *moman* done.

Revolisyon Fransez, ziska zordi, li selebre le 14 Ziyet. Revolisyon Amerikin le 4 Ziyet.

Revolisyon Larisi suvan apel li “revolisyon Oktob”. Savedir revolisyon-la arive dan enn *moman* kot puvwar-la li shifte depi enn klas, li al avek enn lot klas. Li enn *moman* kapav li enn segonn, kapav li 6 mwa, kapav li 2 an, me li enn *moman* dan listwar. Li pa kuma enn *reyn*, li enn *moman*.

An Oktob 1917 klas travayer dan Larisi ti pran puvwar e li kumans met enn leta travayer, enn leta proletaryenn. Me zame li pa pu reysi tutafe met li. Me seki sir, li’nn reysi fini ar reyn par kapitalis dan sa *moman*-la. Sa li donn nu definisyon revolisyon anterm letan. Ena sanzman dan ki klas ki opuvwar.

Zordi nu ankor ena enn reyn par enn infim minorite, ankor pli infim sa dernye 50 an depi neoliberalism finn pran inpe partu dan lemond. E so reyn finn vinn pli dominer anterm inegalite. Pli tigit dimunn kontrol pli buku dimunn.

Me li enn sistem ki li ena bann kontradiksyon ki rann li totalman, eternalman, par definisyon, instab.

Li instab parski enn gran-gran mazorite dimunn pena puvwar, e nu truv sa kan nu truv tu kalite dimunn partu dan lemond pe amerde avek sa kalite demokrasi sitan limite, ki pe gayne la. “Nu vot enn, nu vot lot, nu vot lot, zot vinn parey”. Nerport ki dimunn lor lari pu dir u sa. Me dan sa koze-la, si u get byin, ena enn kritik profon: Burzwazi inn vinn opuvwar e li finn res opuvwar par promet lamas dimunn demokrasi. Me li inkapab donn demokrasi. Me, lamas dimunn exziz li.

Klas travayer li, li vinn opuvwar kuma enn klas larzman mazoriter – zordi li kapav 75% fami dan

lemond zot dan klas travayer. Savedir zot viv par *travay*. Si zot pa gayn enn rant par vann zot kuraz, zot pa pu res vivan fasil plis ki 6 mwa lor bul later.

Kan sa klas travayer vinn opuvwar, li bizin ena enn kapasite, kan ena sa priz puvwar la, pu ras tu kapital ek tu gran later agrikol, tu labank, tu lizinn, tu lotel, ki finn expropriye par kapitalis dan lepase. Parski sa kapital ki reprezante par tusala li’nn fer par kolektivite dimunn, savedir par klas travayer so *travay*. Sa li kapital sosyal ki finn vinn leritaz prive pu enn tipti infim minorite dimunn.

Alor sa leta klas travayer, ki reprezentant lintere enn klas ki larzman mazoriter, li bizin ase for antan ki klas. Samem kifer servi sa lespresyon diktatir proletarya. Bizin viz ki sa klas travayer larzman mazoriter la, li inpoz so diktatir lor enn klas minoriter burzwazi ki ti pe reyne par diktatir, kuma aster. La, nu pe get listwar, leprezan ek lavenir dan enn sel flo. Nu pe get seki arive dan lavenir. Me, li finn deza arive, osi.

Revolisyon Oktob ti deza reysi fer sa an 1917 dan Larisi. Klas travayer sezi puvwar, e lerla li kumans sa expropriasyon la. E li zis lerla, kan fini fer sa *travay* expropriasyon bann ki finn expropriye par zenerasyon travayer, dan sa *moman* la ki nu ena enn revolisyon. Si revolison Larisi ti konplete, tu dimunn ti pu dan klas travayer.

Me, antuka, sa leta burzwa ki pran tax, gard enn larme, ki

separe depi sa sosyete la e su lord sa minorite klas burzwa, nepli pu nesaser kan nepli ena diferan klas sosyal.

Kan fini expropriye, kan sa leta proletaryenn-la kan li fini expropriye, lerla nepli ena rezon-det pu gard enn larme separe parski nepli ena nanye pu gardyin. Tu li pu tu. Pena okenn inegalite ki leta bizin tini anplas. Alor tu zafer kapav organize dan enn fason asosyativ. E la nu truv linportans get kimanyer get listwar limanite. Parski pu laplipar nu listwar 150,000 -275,000 an, limanite finn konn viv dan lasosyasyon.

Sosyete rule par asosyasyon

Mem dan sistem kapitalist modern, nu gayn enn sertenn degre sa lasosyasyon-la ki permet par balans defors klas travayer dan sistem kapitalis. Savedir u gayn drwa sindike, nu gayn drwa form lasosyasyon, nu deza form e rul koperativ, met dibut klib, nu konn organiz enn petisyon. Dimunn konn viv par lasosyasyon.

Ti ena enn madam 100-an sem-enn dernyer lor MBC, enn bonnfam res Mon Fertile. MBC finn dimann li ki li finn kontan dan so lavi, li finn reponn, “Mwa mo finn kontan *travay*: mo ti *travay* laburer”. Kan dimann li ki li ti kontan ladan, li dir, “Mo ti kontan parski mo finn gayn kudme dan mo *travay*”. Kan dimann li kisannla finn donn li kudme, li dir, “Me, lezot travayer: kan mo pa ti reysi fer mo latas, bann seki fini pli avan, zot kumans *travay* lot kote mo laliyn pu vinn zwenn kot mo ete pu mo fini mo latas. Lerla kan mwa mo fini avan, mo donn kudme mo kamarad.” Li finn fer enn rezime so lavi kumadir deza dan enn sosyete san klas – dan lavenir. Si u pu lir pyes *Tras* par Henri Favory, u pu truve kimanyer travayer tablisman Anna ti organiz *travay* net kumsa an 1971. Savedir travayer konn asosye. Nu bizin konn sa parski apre enn revolisyon tu depann lor sa memwar-la. Alor la, nu truv sa flo dan listwar ver enn sosyete san klas.

Mitinnri

Nu kapav gayn enn zafer ki apel enn mitinnri. Li inpe kuma enn revolisyon. Dan revolisyon Larisi, ena sertenn moman kot dan bann gran navir, revolisyon ti pe fer par marin kont ofisye. Kan ofisye finn rod intervenir pu siprim zot aksyon, marin-la finn reponn, “Sa pa enn mitinnri sa, sa enn revolisyon”. Zot tu fini konn ladiferans: enn mitinnri, u pe pran puvwar dan enn sel bato e u pa mem kone ki pu fer apre. U al ferme kan u vinn ater dan prosenn lepor. Me enn revolisyon li enn lot zafer. U klas ki pe pran puvwar, setadir kree enn nuvo form puvwar.

Sulevman

Alor mitinnri li pa parey kuma enn revolisyon, me ena enn eleman “buku mitinnri” dan sak revolisyon. Par kont enn sulevman ordiner, li pena neserman enn bi. Li plito enn lespresyon enn lakoler, enn refi kurbe. Kuma an Fevriye 1999, kan lapolis finn tuy Kaya dan kaso, ti ena enn sulevman. Savedir dimunn dan Moris, sirtu bann zenn finn amerde, finn plizumwin fer de zafer: finn atak bann kordegard, finn demoli 9 stasyon lapolis, e finn met bann baraz dan lari ki finn anpes sosyete fonksyone normalman. Li ti enn sulevman, me li finn exprim enn laraz pu enn rezon ki tu dimunn ti kone, me pa ti ena enn plan ni pu pran puvwar ni mem pu gayn kitsoz programatik spesifik, mem dan kad leta burzwa. E kan sulevman finn reysi gayne kont leta, so sinbol finn vini dan enn moman presi: kan enn gran tink inn vini pu “met lord” lor pon Grand Rivyer, kan RIOT ki dan jip e sofer sa espes gran tink truv tu sa dimunn lor sime, zot vire, met aryer trankil. Zot pa finn rant dan afrontman avek dimunn. E sa enn zafer inportan pu rapel: dan bann revolisyon e mem dan sa sulevman-la, li finn arive enn tigit: lapolis ek mem larme li sanz kote enn sertenn moman.

Li pa zis enn kestyon ki lamas dimunn pu ale, san zarm, pu al lager kont enn leta ki ena bom atomik. Me, plito ki enn sertenn moman kan klas travayer byin organize kumans pran puvwar, sa bann dimunn ansarz zarm, mem seki ansarz bom atomik, travayer pu dir abe nu, zame nu pa pu servi sa. Zot fini dir zot sef, “Sa non, non, non”. Alor enn sulevman li enn zafer ki ena enn rol dan enn revolisyon.

Lemet

Lerla nu gayn enn lemet. Enn lemet kuma dan Moris bann la apel sa lemet 1999 dan lesans ki li vinn enn lemet kan leta finn sufer enn defet kuma isi lor pon Grand Rivyer, e lerla prizonye dan prizon ansyin Borstal, ki finn libere par dimunn ki finn uver prizon kut forklift tir geyt masif lor so gon, pe mars-marse avek linz ordiner lor sime pe partaz sigaret guvernman. Dan sa moman-la, kan u pena enn program, e u pena enn plan, e pena enn muvman ver revolisyon, abe lerla, piyaz kumanse. Sann kut la enn lot bann dimunn vini, bann zom 40an, zot trap lapins, pet-pet tu bann gro kadna lor bann godam, zot dir, “Pran!” Lerla tu bann gramer tusala sorti kumans “kokin” drenaz, sipa zant kosmik, pa kone ki pu fer ar sa, me godam inn uver, abe pran li tuzur. Lot devaliz supermarket, ale ar zafer dan trole.

Me sa, li fini par represyon. Pandan 10 an apre, bann bon madam byin an-ord dan site kuma dan vilaz, zot finn al gayn kes aköz zot finn kokin kitsoz kuma enn sofa. Zot vinn vremem viktım de sa sulevman-la.

Kuran sosyalism reformist

Pandan sa 200 an reyn kapitalis, finn ena *de* kuran mazer dan sosyalism. Sosyalism reformist ek sosyalism revolisyoner. Savedir enn reformist li enn anti-kapitalist. Kuma bann *Fabian* ki ti pran nesans dan *London School of Economics* (LSE), zot

ti dir u kapav dusman-dusman si u gayn ase bann benefis iniversel tusala afebli kapitalism ziska ki kuma enn lisyin ki finn sede divan enn lisyin pli for, kapitalism vir anbalao, li kapitile, deklar defet. Sa ti kuran mazer ki ti ena dan lalit pu sosyalism si u ziz li dan lemond net.

Kuran sosyalist revolisyoner

Lot kuran, se kuran sosyalism revolisyoner. Li dir, get sa, si nu anvi fini ar sistem kapitalist, kontan pa kontan, oblize pas par enn moman kot nu devir sa leta aktyel e met enn leta ki instor enn reyn demokratik kot nepli ena enn klas patron.

Neo-liberalism rekiper mo “reform”

Alor ti ena de kuran: reformism ek revolisyoner.

Lerla ep, apartir bann lane 1990, “reform” finn gayn enn lot sinifikasyon. FMI ek Labank Mondyal, Reagan ek Thatcher, bann ekonomist kuma Milton Friedman ek Hayek dan liniversite Chicago ki finn prodwir teori dedrwat, zot finn servi sa mo “reform” pu dir reform sistem kapitalis pu donn kapitalis plis puvwar ankor, plis liberte depi leta, mwins reglemantasyon. Sa ki apel neo-liberalis – li liberal pu propriyeter kapital. Kapitalis bizin lib pu explwat travayer afon. Su neo-liberalism, fale pa guvernman vinn met lalwa travay, vinn met lalwa pu protez lanvironnman, pu protez travayer, sipa vinn met lalwa pu ki ena demokrasi dan lekonomi. Dapre zot, tusala li pu diminye profi e pu zot, se par profi ki ena lavansman limanite. Neo-liberalism finn reyne pu 50 an, asterla.

Tusala pu dir ki kan nu koz “reformism”, nu ankor pe koz sa kuran sosyalist reformist-la, pa reformism ki bann neo-liberalist koze. Sa mo “reform” inn servi pu buz depi enn reyn kapitalis ziska enn reyn kapitalist pli sovaz ankor, kot klas travayer finn sibir defet lor defet.